

EL MIRALL

núm. 63

325 ptes

Impressions d'un viatge al País Valencià

Carlos Corona - Antoni M. Tomàs

Andorra a les Nacions Unides

Després d'informar-se la gent prefereix la millor oferta de Balears.

**156 OFICINES I
181 CAIXERS AUTOMÀTICS**
(per cobrar i operar a una passa
de casa seva o de la feina).

TARGETA "SA NOSTRA", per fer
les seves compres als establiments
comercials i estacions de servei.

**TARGETA VISA I ASSEGURANÇA
D'ACCIDENTS EN VIATGES**,
fins a 30 milions. De franc.

CRÈDIT NÒMINA: Fins a 3 milions
de pessetes (màx. 8 mensualitats) en
les millors condicions del mercat.

ANTICIPACIÓ NÒMINA: Resolució
immediata.

CRÈDIT INSTANTANI:
Fins a 1.000.000 pts. Demani informació.

**ASSEGURANÇA D'ACCIDENTS
GRATUÏTA:** 2 milions.

**GESTIÓ DOMICILIACIÓ
DE PAGAMENTS:** De franc.

PLANS DE JUBILACIÓ I PENSIONS:
Tramitació gratuïta
d'expedients de jubilació, viduitat
i orfandat.

PRÉSTEC VIVENDA.

ESTALVI VIVENDA.

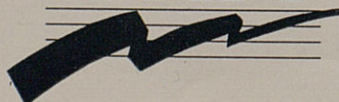
FONS D'INVERSIÓ: FONSNOSTRO.

**I CADA MES, GRAN QUANTITAT
DE PREMIS IMPORTANTS:**

Pagues mensuals, viatges, etc.

**NÒMINA
VIVA**

"SA NOSTRA"

CAIXA DE BALEARS

La seva millor garantia

Servei de Biblioteca i
Documentació
Bibliotecari Guillem Clifre
de Polinyà

EL MIRALL

Revista mensual - 325 ptes.
Juliol-Agost - 1993 - núm. 63
ANY VII

Edita:

OBRA CULTURAL BALEAR
C/ Impremta, 1 - 07001 Palma
Telèfons: (971) 72 32 99 - 71 48 57
Telefax: (971) 71 93 85

Publica:

Associació EL MIRALL
C/ Impremta, 1 - 07001 Palma
Producció, Administració i Publicitat;
Informació i Correspondència:

C/ Impremta, 1 Pral. 2ª Tel. 72 59 37
07001 Palma (Mallorca)
Apartat de Correus 179

07080 Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:

C/ Montcada, 20 (Palau Dalmasas)
08003 Barcelona

Delegació a València:

C/ Moratín, 15
46001 València

Director:

Clement Picornell

Subdirector:

Pere Estelrich i Massutí

Cap de Redacció:

Gaspar Valero i Martí

Secretari de Redacció:

Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:

Macià Blàzquez i Salom

Francesca Bosch i Capó

Rosa Mª Calafat i Vila

Antoni Ginard i Bujosa

David Ginard i Féron

Antoni Marimon i Fulgencio

Andreu Ramis i Puiggrós

Pere Rosselló i Bover

Publicitat:

Santi Adrover i López

**Els articles publicats en aquesta revista
expressen únicament l'opinió dels autors.**

Coberta: Oli sobre fusta, obra de Carlos
Coronado.

Fotos:

EL MIRALL

Maquetació i Fotocomposició:

Documenta Balear s.a.

Impressió i Coberta:

Xisco Arts Gràfiques

C/ Baix Riera, 1-A, Palma - Tel. 24 03 86

Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

ANDORRA A LES NACIONS UNIDES

4
El català arriba a la tribuna de les Nacions Unides
E. M.

EN MEMÒRIA

7
Homenatge a Vicent Andrés Estellés
ANTONI VIDAL FERRANDO

LES BALEARS ES PRESENTEN

10
Impressions d'un viatge al País Valencià
MIQUEL JULIA I PROHENS

17
Antoni Ferrandis: paraules de presentació

20
Informació de premsa

26
Els actes de València, a manera de balanç
E. M.

DEBAT, DEBAT

28
La reflexió, revulsiu polític
JAUME MARCH

Mantenir les conviccions, expressar-les i tenir molts
amics és una cosa que no acostuma a succeir gaire
sovint. Però en Jaume March té els amics, i les convic-
cions fins i tot les manifesta per escrit. Les col·labora-
cions que publica a EL MIRALL contenen el punt de
transparència personal que sol aparèixer en persones de
profunda sinceritat. Potser per això ens l'estimem tant
en aquesta redacció. Potser per això els seus textos
tenen l'estructura de la veritat.

EL VOT DE LA POR

29
Les eleccions del juny del 1993 a les Balears
ANTONI MARIMON RIUTORT

ENTREVISTA

36
Pintat a Mallorca: Carlos Coronas
MIQUEL V. SEBASTIAN

CRE-A-CIÓ

38
Els viatgers
HONORAT DOMÈNECH I FERRER

VIATGES LITERARIS

40
Tunísia, porta del desert (2)
MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

PREMSA FORANA

41
La premsa forana com a generadora i divulgadora
de treballs d'investigació
NICOLAU S. CAÑELLAS I SERRANO

XIBBOLET

42
El boc emissari del bosc
MATEU GRIMALT I SUREDA

AGRE?CULTURA

43
Els doblers de la cultura
PERE CORTADA I OBRADOR

EL DIFÍCIL APRENENTATGE

44
Viure
PERE FONT

OBRA CULTURAL BALEAR

45
Joan Lerna visitarà Mallorca
E. M.

L'ÚS SOCIAL DE LA LLENGUA A LES ILLES

46
Qui l'encerta, l'endevina
JOAN MELIÀ I GARÍ

EDUCACIÓ

49
L'ensenyament del català als centres docents
E. M.

EL PAÍS A L'ESCOLA

51
Notícia de les X Jornades d'intercanvi
d'estudiants dels Països Catalans
E. M.

HIPOTECA DE CABÒRIES

53
Som-hi, nois!
RAFAEL CRESPI RAMIS

ENTREVISTA

54
Antoni M. Tomás: el teatre a Mallorca
MIQUEL LÓPEZ CRESPI

DISCOGRAFIA

58
Aires formenterencs, "Rosa, mar i falzia"
SANTI ADROVER

DELS DESASTRES DE LA GUERRA

59
El sol surt al crepuscle, de Palau i Camps
PERE ROSSELLÓ BOVER

LES PARAULES I LES IMATGES

62
Una qüestió d'estil
JEAN SERRA

LLIBRES

64
Nou vocabulari de barbarismes, de J. Corbera
E. M.

MÚSICA

65
La Reina (del) Popp i altres noms nobles
PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

PROGRAMACIÓ MUSICAL

66
Vergonya, melòmans!
CARME MORELL

UN PERFIL MUSICAL

68
Mompou i la qüestió nacionalista
ANTONI PIZA

TOPONÍMIA

69
El major recull toponímic de les Balears
A. ORDINES / C. PICORNELL

72
Evolució del topònim "Andratx"
R. ROSSELLÓ / J. BOVER

CIÈNCIA I PERIODISME

75
Premsa científica i tècnica en català
FRANCESC-JOSEP DEÓ

LA GUERRA DE LES FREQUÈNCIES

81
El conflicte per la recepció de TV3, resolt
E. M.

TRES ANYS DESPRÉS

85
El Tribunal Suprem confirma la sentència
E. M.

BÚSTIA
86

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5102891659

Per primera vegada el català arriba a la tribuna de les Nacions Unides

E.M.

Dia 28 de juliol de 1993 ha estat un dia històric per a tota la comunitat de llengua catalana. L'ingrés del Principat d'Andorra a les Nacions Unides ha fet possible que per primera vegada el català es manifestàs com un idioma oficial en el més important fòrum internacional. Òscar Ribas, president del govern andorrà, hi ha pronunciat el seu parlament, un discurs en què ha manifestat la satisfacció per haver assolit, després de set-cents anys de fer camí, el reconeixement internacional de la identitat nacional andorrana. Per a obrir-se al món exterior cal primer refermar les pròpies arrels, i les nostres -ha dit- són les de la cultura i la llengua catalana.

"Ribes definí amb tots els ets i uts —ha escrit Biel Mesquida— les coordenades d'aquesta identitat que començaven amb la llengua que estava parlant, el català, i s'entroncaven dins una cultura mil·lenària. Feia molta d'estona que no havia sentit expressar amb tanta senzillesa i intel·ligència la força essencial que fa que quan més pregonament local ets més universal esdevenis."

I més endavant, referint-se al penúltim paràgraf del discurs, Mesquida continua escrivint: "Bellíssima i canònica lliçó de la diferència contra la uniformitat, de la identitat contra l'anonimat, de la humilitat contra l'orgull, de l'individu contra la massa, d'una petita i minoritzada cultura que sobreviu i es desenvolupa repartida en el territori de tres Estats."

Des de les pàgines de la nostra revista facilitem Andorra i el president del seu govern, al qual agraïm que amb el seu parlament sense eufemismes hagi prestigiat tota la comunitat lingüística.

Heus ací la seva intervenció, recollida directament de la televisió.

Senyora president, senyor secretari general, digníssims representants dels Estats:

Permítanme primero que transmita en nombre del pueblo de Andorra nuestro más sincero pésame por las tragedias que hoy sufren Japón, Bangla Desh, Nepal, Estados Unidos de América y la India.

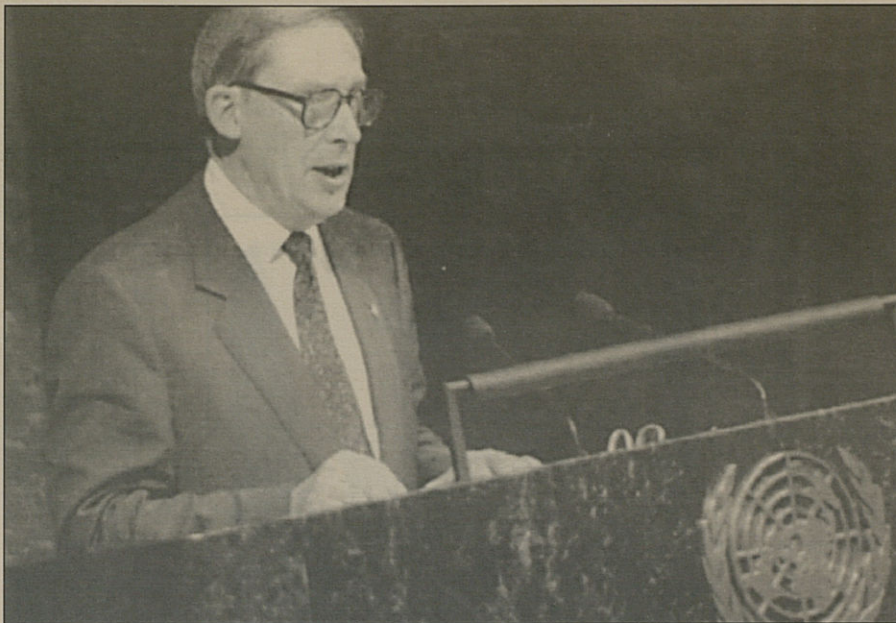
Y ahora también me permitirán que continúe mi discurso en mi lengua nacional.

Avui, és un dia històric per Andorra. El meu Estat ha estat admès com a membre de l'Organització de les Nacions Unides, i hem vingut aquí a Nova York per a hissar la nostra bandera junt amb les dels altres

La bandera d'Andorra a les Nacions Unides.

Estats. Culminem així moltes de les aspiracions del nostre poble i tot un procés de serena i tenaç transformació. Andorra ja no és un vestigi del dret feudal i medieval sinó un Estat homologat segons els criteris del dret internacional modern, i d'aquesta manera s'ha tancat tot un secular procés de formulació jurídica que es va

Òscar Ribas a l'ONU. El president del govern andorrà va tornar al català el prestigi que havia tengut com a llengua de comunicació a tota la Mediterrània. Els reis de la corona catalano-aragonesa havien dut al món cancelleresc, jurídic, econòmic i comercial un idioma apte i precís amb el qual era habitual entendre's. Ara, Andorra, emparada en la seva condició d'Estat sobirà, ha recuperat aquella aptitud i se n'ha servit amb la mateixa precisió.

inciar amb els pariatges ara fa més de set-cents anys i ens ha conduït a la cerimònia que estem vivint.

En aquest moment i en aquesta ocasió és just que ho faci, i així ho faig, que tingui un especial record per als nostres dos caps d'Estat, els excel·lentíssims co-prínceps, que han impulsat, col·laborat i acceptat la modernització institucional. I per a tots aquells dels meus conciutadans que des de l'any 1925, amb un primer intent d'aproximació a la Societat de Nacions, han lluitat per fer possible que aquest acte se celebrés.

Permetin també que els digui que per a mi personalment, és un altíssim honor el fet de representar avui aquí el poble andorrà i que em considero molt privilegiat de viure aquests moments i complir aquest deure tan gratificant. Perquè avui, en assolir aquesta fita, Andorra obté els objectius de normalització i d'integració a la comunitat internacional, als quals moltes persones de la meua generació, i jo mateix, hem dedicat els millors anys de la nostra vida.

Vull expressar el sincer agraïment al Consell de Seguretat i al

Secretari General pel suport que ens ha estat atorgat en la tramitació de la nostra demanda. I de manera molt singular vull fer constar la nostra viva i profunda gratitud als excel·lentíssims representants de la República Francesa i del Regne d'Espanya que de fet apadrinen avui l'ingrés de la meua nació. Els prego que facin arribar als seus govern respectius l'expressió dels nostres sentiments, que són els que tradicionalment han marcat la nostra franca i lleial col·laboració, i que estic segur que no solament es mantindrà sinó que encara s'enfortirà en el futur.

I també estic convençut que de manera semblant es consolidarà la nostra integració en tot allò que la Comunitat Europea representa perquè territorialment hi estem enclavats, però filosòficament i com a model de societat volem igual estar-hi immersos.

Som un Estat petit, però conscient del valor d'allò que és autèntic i que en un món segons com desmesurat, la dimensió reduïda pot significar una aportació positiva d'equilibri i convivència. Quina hauria de

ser la talla ideal d'un Estat?

Evidentment ni l'economia ni la ciència política poden donar l'adequada resposta. Aristòtil nota en la seva *Política* que el volum de la polis ha de permetre que tothom conegui el caràcter dels altres. El territori, segons diu, ha de poder contemplar-se en la seva totalitat des del cim d'una muntanya. Andorra respon a aquestes característiques humanes i geogràfiques.

Amb altres microestats del món, temem més el gigantisme polític com més lligats estem a la noció de mesura i a l'accessibilitat del fet polític, una de les característiques dels nostres costums que s'ha de salvaguardar, perquè encara creiem d'actualitat que l'home és la mesura de totes les coses. En un món que ha de lluitar per la pau ens sembla que hi ha un espai pels qui hem optat per conviure i no imposar i, per tant, Andorra té

el decidit propòsit de fer, tan modestament com es vulgui, a escala de les seves possibilitats, aquesta contribució a la pau i a la cooperació mundial i també el seu antic i present amor per la llibertat. Recordo, senyora president, que el meu país no ha sofert cap guerra des del segle XIII.

Som un Estat que no té riqueses naturals. No té altra força ni riquesa que la seva gent. Som un Estat del Pirineu, aquesta muntanya d'Europa que no separa sinó que és un lloc de trobada. Estimular el desenvolupament econòmic del Pirineu és una prioritat que respon a criteris de benestar, prosperitat i qualitat de vida, però també, a part de les consideracions de justícia i solidaritat, a la necessitat de fixar i retenir les poblacions autòctones de la muntanya per raons d'interès general, com les de conservació de la natura.

Andorra no és, però, una zona deprimida. Sempre ha estat capaç d'adaptar-se a les noves circumstàncies per aconseguir un elevat nivell de renda. I amb l'adopció de la nostra Constitució de forma democràtica i l'obertura de participació en el món

internacional que inciem en aquest acte d'avui, Andorra mira el futur amb optimisme i ho fa confiant en les seves capacitats i esperances en les noves oportunitats que té al seu abast.

En realitat som una vall, i la vall és una forma de vida, és casa, aigua i habitatge i, per tant, una comunitat a mida de la persona i de la família. Tal com les grans valls del Ganges o del Nil que han estat bressol de grans civilitzacions, la nostra petita vall del Valira també ha decantat, a través de segles, una identitat nacional que no s'ha fet contra res ni contra ningú, ans al contrari, hem estat sempre un país d'acollida i una vall oberta a tothom qui hi ha vingut.

És precisament des de la nostra identitat que volem l'aportació de la nostra personalitat col·lectiva, perquè identitat i universalitat són perfectament compatibles i, juntes, constitueixen la sòlida base de l'intercanvi de cultures, fonament necessari per a bastir un món de pau i de llibertat. És per això que per a obrir-se a la projecció exterior convé donar primer cohesió a la pròpia identitat.

Tenim ben clar que per fer coses i per comunicar-les cal ser cosmopolites i políglots, però també que per ésser cal aprofundir en les pròpies arrels. I les nostres són les de la cultura catalana, el català és el nostre idioma oficial, és en la llengua de Ramon Llull, Ausias March i Salvador Espriu, la quina es parla des de Fraga, a l'Aragó, fins a Maó, a l'illa balear de Menorca; i des de Salses, al Rosselló francès, fins a Guardamar, a les terres meridionals del País Valencià. És en aquesta llengua, la catalana, que he vingut davant d'aquesta Assemblea a parlar de pau, llibertat i fraternitat.

Permeti'm que acabi, senyora president, citant la llegenda que figura en el nostre escut nacional, *Virtus, Unita, Fortior*: l'acció amb la força unida és més forta, i que s'adiu als objectius que s'han fixat les Nacions Unides.

Moltes gràcies. □

Biblioteques Municipals

PALMA Carrer d'en Colom i Jaume II

CORT

Pça. Cort, 1
C.P. 07 001

SON RAPINYA

Catalina March, s/n.
C.P. 07013

SON XIMELIS

Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011

RAFAL VELL

Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008

GENOVA

Barranco, 2
C.P. 07015

ESTABLIMENTS

Pça Immaculada, 3
C.P. 07010

SANT JORDI

Bauçà, 31
C.P. 07199

ARENAL

Pça. Gaspar Rul.lan
Garcies, 5
C.P. 07600

COLL D'EN REBASSA

Albuera, s/n.
C.P. 07007

BLANQUERNA

San Joaquín, 9
C.P. 07003

SON GOTLEU

Regal, 105
C.P. 07008

SA INDIOTERIA

Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009

POLIGON DE LLEVANT

Ciutat de Queretaro, 3
C.P. 07007

MOLINAR

Xadó, 7
C.P. 07008

SANTA CATALINA

Fàbrica, 34
C.P. 07013

L'OLIVAR

Mercat de l'Olivar,
parades 104b/105b
C.P. 07002

BIBLIOTEQUES

MUNICIPALS

Ajuntament de Palma

Homenatge a Vicent Andrés Estellés

ANTONI VIDAL FERRANDO

Amb motiu de la mort de Vicent Andrés Estellés, l'Obra Cultural Balear va convocar una taula rodona per glossar l'obra extraordinària i la persona del poeta. La sala d'actes de la Banca March, plena a vessar, dia 29 d'abril va acollir una assistència fidel a la figura d'Estellés i interessada a sentir les no menys prestigioses personalitats que, per tants i diversos motius, havien estat testimonis de fets i miracles literaris —i no literaris— de l'home de Burjassot. Estellés, com els que el nostre país ha perdut els darrers temps, també va ser un home de la terra i també la va estimar i sofrir fins a fer-se'n exemple.

Joan Francesc Mira, Ignasi Riera, Antoni Vidal Ferrando, Antoni Mir, president de l'entitat convocant, i Jesús Huguet, director general de Política Lingüística de la Generalitat valenciana, tractaren àmpliament, de la copiosíssima producció a l'anècdota, la singularitat de l'homenatjat, del qual Ovidi Montllor va interpretar algunes composicions musicades acompanyat per la guitarra de Toti Soler, o simplement en va recitar d'altres amb l'emoció i la comunicació que sap imprimir a les lectures.

Publicam la intervenció d'Antoni Vidal i Ferrando i li agraïm que ens hagi facilitat amb tanta diligència els folis que va llegir. Ignasi Riera i Joan Fc. Mira es pronunciaren directament, i els enregistraments que efectuarem no els tenim encara a punt per reproduir-los a la revista -E.M.

Més d'un cop he sentit contar a Blai Bonet que, quan li varen concedir el Premi "Ossa Menor", el secretari del jurat Josep Pedreiras li ho va notificar amb un telegrama. Això era l'any 1952 i en Blai encara recorda com si fos avui l'esdeveniment i també recorda l'emoció amb què el va viure. Però no es creguin que just en fos el premi mateix, el principal causant. Realment, el que més va commoure el genial creador santanyiner, i ho va fer fins al punt de passar a merèixer un lloc de privilegi entre les llunes i els calàpets de la seva memòria, va ser el telegrama: era el primer que rebia en la seva vida.

En canvi, per a mi els telegrams vénen a representar una mica la personificació de la història familiar. Perquè mon pare, que era patró de cabotatge, tenia el costum d'enviar-nos-en un cada vegada que tocava

De fet, la poesia
d'Estellés, feta com a
testimoni de la vida,
ja pertany als àmbits
indelebles de la mítica
i de la quotidianitat.

port. Fins fa una vintena d'anys, amb l'assiduitat mateixa amb què passen els núvols o s'encolereixen els déus, dec haver vist arribar centenars de telegrams al meu domicili patern. I, d'entre tota la pila, no n'hi deu haver hagut un de sol que no estàs redactat

amb aquests termes: "Llegado bien. Besos. Andrés".

Tanmateix, això no va ser mai cap obstacle per ma mare, que els llegia i els tornava a llegir amb una devoció i una tendresa que anit no puc estar-me d'evocar, abans de guardar-los a dins una butxaca del davantal com si fossin les ninetes dels seus ulls. És clar que ella no coneixia Baudelaire i, així i tot, jo asseguraria que es posava els telegrams dins el món fantàstic de les butxaques del davantal com si el seu missatge, en lloc de ser el rutinari de cada pic, contingues per sistema expressions parelles a la d'aquells versos: "Al teu altar voldria ser un ex-vot".

Però tal vegada ja s'ha fet hora de dir que aquest preàmbul no pretén tenir altre protagonista que Vicent Andrés Estellés. Suposat que el que venia a voler és que, de la mateixa

Una fotografia d'àlbum particular: Estellés, Llompart, Carbonell i Espinàs en plena època de reivindicacions culturals i nacionals.

manera que Blai Bonet no ha oblidat el seu primer telegrama, jo ja no oblidaré mai l'últim que m'ha arribat fins a la data d'avui, gràcies al qual vaig tenir la sort de conèixer en persona el gran poeta valencià de Burjassot, ja que el que se'm comunicava telegràficament aleshores era aquesta notícia: havia guanyat el Premi "Ausàs March" de l'any 1985, concedit per un jurat del que formava part l'autor del "Llibre de meravelles" i de tants de textos poètics inoblidables, que han provocat l'adhesió entusiasta d'intel·ligències tan portentoses com la d'aquell homenot que va ser Joan Fuster, avui també en mans de la Dama, entre les assutzenes i els punts negres on el temps cristalitza.

No sé ben bé per quin motiu, en aquest moment, em semblaria una insensatesa començar a parlar de l'obra de Vicent Andrés Estellés amb el to discursiu i l'accent estricte que solen emprar els plenipotenciàries de la crítica oficial: queden tots els anys que queden de cultura catalana per això; i eminències grises dotades de condicions molt més òptimes que aquest poeta que parla, per arribar a fer-ho. De fet la poesia d'Estellés, feta com un testimoni de

Perquè des d'aquell
encontre de Gandia he
entès molt millor l'entre-
llat del seu univers poè-
tic: haver sabut transfor-
mar en obra d'art tots els
registres de la vida.

la vida —de metralles i de flors, per dir-ho amb les seves paraules—, ja pertany als àmbits indelebles de la mítica i de la quotidianitat; al silenci de les enciclopèdies i als aldarulls esburbats de qualsevol aula on algun professor vulgui experimentar com els adolescents de la postmodernitat s'ho passen caramel·lo aprenent de memòria, amb la mteixa rosa vermella a la galta que ho haurien fet els seus avis, els alexandrins d'"Els amants":

*No hi havia a València dos amants com
[nosaltres.
Feroçment ens amàvem des del matí a la nit.
Tot ho recorde mentre vas estenent la roba.
Han passat anys, molts d'anys; han passat
[moltes coses.
De sobte encara em pren aquell vent o
[l'amor
i rodolem per terra entre abraços i besos...*

De ser per aquesta transcendència de la seva obra, enlairada des de fa estona, com els colors del sol, per sobre el bé i el mal dels gustos estilístics, que m'estim més treure a llum la imatge del Vicent Andrés Estellés que vaig conèixer a Gandia, aquella tardor del 1985, de l'Estellés mediterrani i descaradament humà que ens va fer de cicerone, a la meua dona i a mi, fins a la mala hora de la nit estelada i que ens va portar a la pastisseria més voluptuosa de la ciutat, on no es va conformar d'obsequiar-nos amb les especialitats més sibarítiques de la casa i va voler per força que ens en duguéssim un assortit pels nostres infants. Li agradava viure i ho sabia comunicar per òsmosi.

Potser un dia, amb més temps detallaré més coses d'aquellencontre, del qual pot donar testimoni el meu amic i poeta magnífic Vicent Salvador, que també venia amb nosaltres, i a pesar de ser el més jove de la comitiva va haver d'acabar suplicant una treva per anar a dormir en nom de la imminència comminatòria de no sé quines obligacions.

Quan l'endemà passat, a Santanyí, em vaig trobar amb la sorpresa d'escoltar com la veu d'Estellés em demanava noves del viatge de retorn a través del telèfon, des de València, em vingueren a la memòria els seus ulls tristos, que ell havia intentat dissimular tota la vetlada que passàrem junts rera un somris i rera l'eufòria. Aleshores ja estava malalt i pus mai no el vaig tornar a veure.

Encara que la meua admiració per ell no ha parat de créixer. Perquè des d'aquellencontre de Gandia he entès molt millor l'entrellat del seu

univers poètic: haver sabut transformar en obra d'art tots els registres de la vida, des dels més feliços als més miserables.

Igual que per la meua dona i jo va convertir en simpatia tot el dolor que hi havia rera el rajar dels seus ulls, ni tots els morts de la guerra civil, ni la crueltat de la dictadura, ni la pena covada per una filla morta, ni les malalties, ni l'escisió desoladora del seu poble valencià en el camí cap a la recuperació dels signes d'identitat, ni la miopia i la mesquinesa dels grans mandarins de la cultura oficialitzada, durant tants d'anys no massa predisposats a reconèixer-li els encerts, varen poder impedir que Vicent Andrés Estellés es lliuràs en cos i ànima a la llarga singladura d'aquell cant seu ubèrrim, edificat entre la joia i el patetisme, entre la lucidesa i la perplexitat, però sempre des de la condició humana. Li agradava viure i encara més comunicar-ho. I crec que quan el vaig conèixer, hauria signat quasi sencera aquella locució que Amin Maalouf posa en boca del protagonista de la novel·la "Lleó d'Àfrica": "No vaig enlloc, no desitjo res, no m'agafo a res, confio en la meua passió de viure i el meu instint de felicitat, i també en la Providència".

Ignasi Riera, Joan Fc. Mira, Jesús Huguet, Antoni Mir i Antoni Vidal Ferrando a la taula rodona en homenatge a Vicent Andrés Estellés.

Ara ja no tornarà passar altre estiu a Santa Ponça ni dedicarà més versos als seus amics mallorquins ni dirà més

"necessitaves Palma, aquells crepuscles, les grans fulles del Born, aquell cafè, era el carrer de Brondo, i més enllà tornar al Call, a la llibreteria, i Torre de l'Amor número 6".

Tanmateix, els qui som aquí, i els qui no hi són perquè no han pogut i es sumen a aquest homenatge

que ara li volem retre, no caurem en el parany de creure que d'aquesta manera el salvem de l'oblit. És ver que a la "Divina Comèdia" surt que per tal de poder continuar vivint, Brunetto Latini, des del tercer recinte del cercle setè de l'infern deixa recomanat al Dant el "Llibre del Tresor", una gran enciclopèdia medieval que el notable florentí havia publicat a França. Però per això mateix devia ser a l'infern Brunetto Latini i no per homosexual: per no saber que no són els homes que salven les grans obres d'art universals, i amb ells el geni dels seus creadors de l'oblit, sinó que són aquestes, obres com la de Vicent Andrés Estellés, el millor poeta valencià des d'Ausiàs March, les úniques que ens poden salvar a nosaltres dels excessos del cretinisme i la mediocritat. □

Ovidi Montllor i Toti Soler canten Vicent Andrés Estellés en una sala plena a vessar.

Impressions d'un viatge al País Valencià

MIQUEL JULIÀ I PROHENS

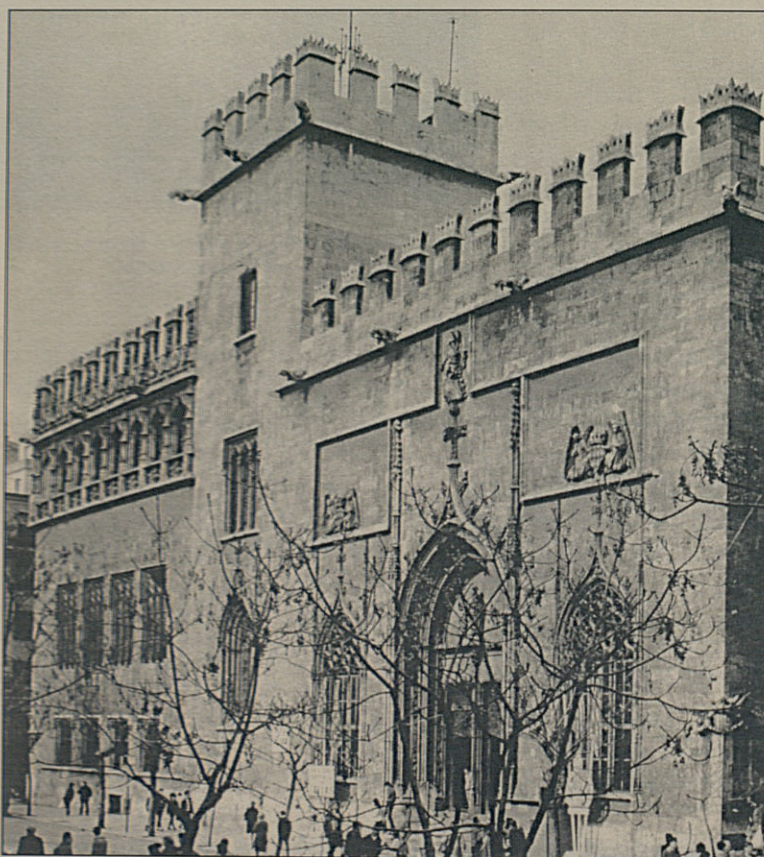
L'Obra Cultural Balear ha promogut i organitzat, primer a Barcelona i recentment a València, el concert "Les Balears es presenten", un esdeveniment amb aires d'aventura que està aconseguint, ara en el cas de València i que ja ha atès en el de Barcelona, l'atansament i l'encontre d'aquestes Comunitats amb la de les Illes Balears, a nivell de poble i d'institucions.

El grup de socis de l'Obra que assistí al concert de València també volgué tenir contacte i coneixença directa de la ciutat i dels seus contorns, dels monuments, dels paisatges i institucions, per enllaçar amb la realitat del País Valencià.

M'agradaria, mentre visitam els llocs d'aquesta estimada terra, recordar gestes passades i albirar conjunts esdevinences i lucre futurs.

Visió de la ciutat.- Amb aires primaverals i passes asserenades, la diada del 19 de juny visitarem edificis i monuments, quadres vers del temps passat plens de pinzellades ben familiars. El professor Joan Francesc Mira, president d'Acció Cultural del País Valencià, catedràtic de grec, sociòleg, assagista, viatger impenitent, enamorat de la seva València natal, la ciutat que ocupa tantes pàgines en la seva obra literària, posà ordre al recorregut i ens acompanyà pertot amb aquell to d'ironia i causticitat de l'home erudit.

La meravellosa Llotja de València, segurament el més bell edifici de la ciutat medieval. L'edificà Pere Compte entre 1483 i 1498, segons el

La vitalitat de la València del segle XV, una ciutat de 70.000 habitants, que va acumular els millors autors i les millors obres en llengua catalana, conflictiva i pròspera, només podia aixar una Llotja tan perfecta com la que van construir Pere Compte i Joan Iborra a partir de 1482 prenent com a model la de Palma. (Foto d'arxiu)

model de la Llotja de la Ciutat de Mallorca. Les moderníssimes maquetes que hi exposava l'arquitecte Santiago Calatrava oferien el repte de progressiva modernitat davall els arcs aixecats fa més de mig mil·lenni.

L'edifici de la Generalitat, típic casal senyorial, com un dels casals de Mallorques, fou iniciat l'any 1412 i a partir de 1482 el mateix Pere Compte el dotà del magnífic pati i

escala, portes i finestres de la part central, ampliat al segle XVI amb un cos lateral més voluminós que va ser reproduït a l'altre costat a mitjan segle actual. Tot plegat aconsegueix l'equilibri d'una obra ben acabada.

Entre les pedres centenàries de la Generalitat, plenes de màgia i d'història, hi hagué contactes amb el Govern Valencià, contactes que germinen esperances, com ens expressa-

va el Conseller d'Administració Pública que actuà de portaveu del govern valencià, Emèrit Bono. Es considera molt probable una propera visita del president Joan Lerma a Palma, aquest mateix any.

El Miquelet de la Seu, que projectà el meu homònim Andreu Julià, inspirat en el campanar de la Seu de Lleida, és la torre més típica del gòtic català i ha esdevingut el monument més simbòlic de la ciutat.

La Catedral Basílica, mosaic de segles i d'estils, amb romànic a la porta del Palau, gòtic a la dels Apòstols i a la capella del Sant Calze, renaixentista a altres capelles i barroc a la porta principal, és una obra de tres naus amb ampli creuer i cimbori octavat de finestrals dobles. Tot un monument de religiositat autènticament valenciana, avui momificada a les seves pedres.

El Palau de Benicarló, de la família Borja, l'any 1937 seu del Govern espanyol republicà, després residència privada del darrer Dictador i avui seu de les Corts Valencianes. Ens hi rebé l'amabilitat del seu vice-president Sr. Vicent Soler. Un palau per a unes Corts recuperades, que no han recuperat plenament els seus furs i competències.

Al Palau del Marquès del Campo, i en nom de la batlessa Rita Barberà, ens va rebre el regidor Santiago Cerviño.

Així seguirem visitant... la basílica dels Desemparats amb la Geperudeta; el Mercat Central, obra plenament representativa del modernisme; esglésies, carrers... Tota aqueixa visió de la ciutat de València ens trasbalsà a segles passats quan un empelt català florí a l'horta dels sediments fèrtils del Túria; i València, Catalunya i Mallorques foren tres estats dins una sola nació, amb identitat de llengua i unitat de ceptre, d'estirp i de conquestes.

Visió de les terres valencianes.- El camp de l'Horta valenciana és verament únic i ens féu obrir els ulls embadalits davant l'extensa i mera-

vellosa agricultura d'un poble que ha sabut domar rius -Túria i Xúquer- per regar les terres.

Acompanyats per Joan Vicent Candel que amb extraordinària cura havia preparat l'itinerari, el diumenge visitarem les comarques de la Ribera Alta, la Costera, la Safor i la Ribera Baixa. Dinàrem a les altures de Barx, assaborint una fideuà, i, davallant per la Valldigna, arribarem fins al Palmar de l'Albufera. Unes contrades que tenen profundes arrels als segles passats i als seus conradors, segles esponerosos de molta i de riquesa i arrels que han brostat noves tanyades gràcies a la vitalitat d'un poble que viu perquè treballa i treballa perquè viu ple d'amor propi. El seu fruit: un horitzó d'arrossars tènueament anegats i un paradís verd de tarongers infinits.

No tot, emperò, són flors i fruits al País Valencià. Cal dir-ho. Ni per tot hi respiren aires purs ni hi veus aigües transparents. També s'hi respiren contaminacions, servituds i

vents de dependència. Quan visitarem Sueca, l'horabaixa de dia 19, i l'Ajuntament, ens acostarem a la tomba de Joan Fuster i davant el seu humil nínxol ens arribà el ressò de les seves paraules: "Vivim presos en una espècie de passivitat confusa". La salut física i la nacional, Fuster es referia a aquesta, "és qüestió de defenses". I també: "L'amor propi s'excita amb insatisfacció i ambició col·lectiva". Tot un testament!

Visió de Xàtiva.- Xàtiva és un mural d'història i símbol de llibertats nacionals. Ho fou sempre i majorment arran de la guerra de Successió, per la seva fidelitat al rei Carles d'Àustria i als furs nacionals. Tant, que durant la preautonomia fou proposada com a capital del País Valencià.

Durant el segle XV, consolidada l'hegemonia cultural catalana al Regne de València, el segle d'Ausiàs March, Joanot Martorell, Jordi de Sant Jordi, Roís de Corella, sor Isabel de Villena, Jaume Roig... Xàtiva

L'esvelta torre de la parròquia de Santa Catalina, obra mestra del barroc valencià edificada entre 1688 i 1705.

Part darrere de l'església dels Sants Joans, a la plaça del Mercat, de sempre el centre més públic de la ciutat, àgora, i, per tant, com deia Joan Fc. Mira, lloc del cadafal, on les mares, en edificant pedagogia, duïen els infants a contemplar les flames consumint heretges. (Joan Fc. Mira va rebre el baptisme en aquesta església: a la fotografia ell mateix ho explica.)

també sobresortí gràcies sobretot a la família Borja que amb els seus dos papes Calixt III i Alexandre VI, malgrat la seva radicació a Roma, conservaren el català com a llengua familiar i de comunicació personal.

A Xàtiva creuàrem el carrer Blanc de Raimon; visitàrem la casa pairal dels Borja, l'Almodí, el museu

municipal que conté el quadre de Felip V exposat cap baix cul alt, una manifestació de ferides que no es tanquen (1); la façana gòtica de l'Hospital, un dels primers d'Europa; la Col·legiata, imponent afirmació de poder dels papes valencians; l'església de Sant Feliu, de darreries del segle XII, amb un atri suportat per sis

columnes romanes procedents de monuments o edificacions anteriors; i el famós castell, fortalesa en ruïnes, patètic testimoni de glòries i dissorts, presó d'estat, on foren reclusos el nostre rei Jaume IV, presoner del Cerimoniós a la batalla de Lluçmajor (1349); i Jaume II d'Urgell, les restes del qual reposen a la capella del mateix castell on va morir en 1433, defensor i dissortat, amb qui acaba, després de Casp, la branca dinàstica dels comtes de Barcelona com a reis d'Aragó.

La nostra emocionada visita tengué un acomiadament familiar i delitós. L'Ajuntament i el seu batlle ens afalagaren, en una dependència del castell, amb atencions sibarites, un afalac de reis.

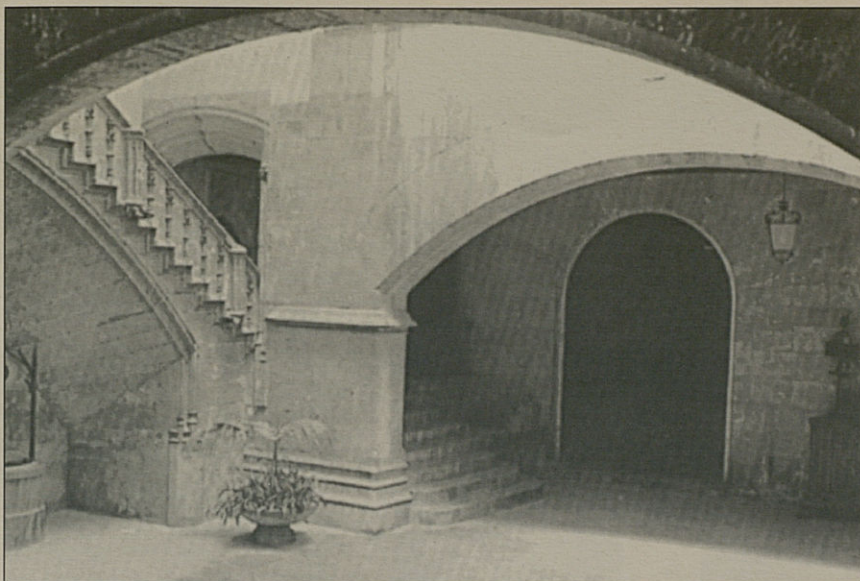
Abans de deixar la ciutat férem una aturada al monument que els xativins i tots els valencians erigiren als *maulets*. (2)

Visió de la nit màgica. - A València, Catalunya i Balears el foc és símbol i motiu de festa i vitalitat. I les danses, al seu voltant, ho són de vida col·lectiva. Nit bruixa, aquella nit del 19 de juny a València, als Jardins dels Vivers. Entorn del fogueró musical dansaren dos pobles, a l'antigor uns i aquell vespre de bell nou units, al ritme i al batec uníson de sons i de veus.

Una nit de misteri amb un presentador valencià molt popular, Antoni Ferrandis, i un mallorquí, bruix de la música, Antoni Parera, com a director i artífex de l'espectacle. Les cançons, típicament mallorquines, entonades per la Coral Universitat de les Illes Balears sota la direcció de Joan Company, portaren des de Mallorca, amb el seu vent i alè, la invitació per a la retrobada dels nostres pobles. L'Orquestra Simfònica de les Illes Balears, protagonista de la vetllada, fou dirigida per Luis Remartínez. El valencià Ovidi Montllor, amb Toti Soler, i Ximo Tébar, amb Lluís Llario i

Exteriors del Mercat Central, de ferro, ceràmica i vidres de colors, modernista, dels arquitectes Francesc Guàrdia i Alexandre Soler, de l'escola de Domènech i Montaner. Enfront, un dels accessos i, a la dreta, dependències administratives que albergaren també la Junta Central Fallera.

El pati del palau de la Generalitat Valenciana, d'harmòniques solucions arquitectòniques, obra del mestre Pere Compte, el mateix de la Llotja. (Foto d'arxiu)

Felipe Cucciardi marcaren el ritme d'un poble frenèticament commogut. Era la dansa de més de cinc mil valencians al voltant de la cremà del Pi de Formentor que màgicament encengué la nostra Maria del Mar-Bonet, el Pi que flameja al vent de la ribera i que, com l'aritra de Moisès, mai no es consumeix.

El cant de La Balanguera, re-

cord i promesa, misteri i llum clara, vellúria i joventut, entonat i interpretat per orquestra, coral, solistes i poble, dempeus, clogué la vetllada i obrí l'albada d'un nou dia, el missatge de l'Obra Cultural Balear.

Ho deia Ramon Muntaner. "Tots els jones lligats com una corda, si la volen arrencar, ni deu homes, per bé que estirin, no la des-

arrelaran; i, si tornam separar els brins, un per un, el romprà un jove de vuit anys". Així, els reis d'abans eren els artesans de la corda, de la unió dels països catalans; avui, ho són els nostres pobles, com a reis de les grans decisions, designats per restituir-nos, junts, els nostres furs. Ho digué Joan Fuster: "La corda que lliga la mata de jonc -la unitat- és l'únic camí que ens queda, si volem subsistir com a poble:

valencians, catalans i balears".

És també el missatge de l'Obra Cultural Balear.

Assistència de personalitats.- Sig-nifiquem l'assistència de les següents personalitats: el Director de Relacions Institucionals de la Generalitat Valenciana, Xavier Albiol; el Rector Magnífic de la Universitat de València, Ramon Lapiedra; el Vice-president de les Corts Valencianes, Vicent Soler; el Director General de Política Lingüística, Jesús Huguet. També el president regional del PP, Pedro Agramunt; batles i regidors de nombroses poblacions que acudiren a la invitació que se'ls havia formulat i que en alguns casos no pogueren seure perquè no es disposà de cadires suficients. Personalitats del món cívic i cultural, com Joan Fc. Mira, Albert Hauf, Vicent Rosselló, Eliseu Climent... L'actor Vicente Parra.

Representants de les institucions balears foren Eduard Gamero, Director General de Turisme; Josep Carles Tous, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Palma; Ferran Porto, president de la Federació Hoteleria; Ferran Gomila, president de Voltor, i, evidentment, Antoni Mir, president de l'Obra Cultural Balear.

Miquel Julià i Prohens és escriptor.

NOTES:

(1) En 1707 va tenir lloc la batalla d'Almansa que deixà el camí obert a les tropes borbòniques castellanes per a l'ocupació del Regne de València. El duc de Berwick, comandant de les forces de Felip V, es precipità damunt Xàtiva que va oferir heroica resistència, la incendià, la saquejà i la va destruir. Per aquest episodi els xativins són coneguts també amb el nom de *socarrats*. Almansa, actualment enclau de carreteres i ferrocarrils, constitueix el punt estratègic secular que, des de l'altiplà castellà, condueix a la Mediterrània. D'aquí la dita "el mal d'Almansa a tots *alcansa*".

(2) Els *maulets* defensaren la ciutat de Xàtiva fins la darrera escomesa de les tropes filipistes. Seguidors de l'Arxiduc Carles al País Valencià, procedien de les classes mitjanes rurals i de professions liberals. A Catalunya reberen el nom de *vigatans*. El monument sovint és víctima d'actes vandàlics que hi duen a terme les dretes ultramuntanes.

Entrada al palau de la Generalitat, bella mostra d'arquitectura civil del segle XV. Al fons s'hi pot distingir el cos edificat al segle següent.

Recepció a la Sala Daurada de la Generalitat. D'esquerre a dreta: Josep Carles Tous, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Palma; Eduardo Gamero, director general de Turisme del Govern Balear; Xavier Albirol, director de Relacions Institucionals de la Generalitat Valenciana; Maties Oliver, directiu de l'associació Voltor i de l'Obra Cultural Balear, i Antoni Mir, president d'aquesta entitat; Emèrit Bono, conseller d'Administració Pública en representació del president de la Generalitat Joan Lerma; Ferran Porto, president de la Federació Hotelera de Mallorca; i Joan Fc. Mira, president d'Acció Cultural del País Valencià. A la fotografia superior es pot observar el magnífic enteixinat de fusta daurada que proporciona el nom a la sala.

GRAN CONCERT

DE L'ORQUESTRA SIMFÒNICA DE LES ILLES BALEARS,
LA CORAL UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS
I MARIA DEL MAR BONET A VALÈNCIA

Artistes convidats
XIMO TÉBAR i
OVIDI MONTLLOR acompanyat de TOTI SOLER
Presentat per
ANTONI FERRANDIS

DISSABTE 19 DE JUNY DE 1993 • 22:30 • ALS JARDINS DELS VIVERS
DIRECCIÓ ARTÍSTICA: ANTONI PARERA FONS

& **LES BALEARS ES PRESENTEN** &
UN ESDEVENIMENT IRREPETIBLE

Portada del programa de mà que es va repartir al públic assistent.

L'entrada barroca de la catedral de València, construïda quan no tenia espai ni perspectiva perquè les parets de les cases d'enfront eren a tocar. Cal veure-la com el resultat d'una concepció hàbil que va aprofitar molt bé les condicions en què s'hagué de projectar.

El portal romànic de la catedral valenciana iniciada en 1262, obra d'un mestre que per les influències que manifesta devia conèixer bé les construccions catalanes de l'ordre del Císter.

Al costat. El campanar emblemàtic de la catedral de València, El Miquelet, inspirat en el de la Seu Vella de Lleida. Podem veure també les cúpules de les capelles laterals i, en primer terme, la part dreta de la porta dels Apòstols on es reuneix cada dijous la secular institució del Tribunal de les Aigües.

A Sueca, l'horabaixa del dissabte, davant la casa de Joan Fuster. (Foto de Miquel Serra)

A les Corts Valencianes. L'amabilitat del seu vice-president Vicent Soler va fer molt acollidora la visita. D'esquerre a dreta: Pilar López, cap de protocol, i Ferran Porto, Antoni Mir, Vicent Soler, Eduardo Gamero i Josep Carles Tous.

Fotografia superior. Vicent Soler saluda la delegació balear. A la mesa hi són presents també Maria del Mar Bonet i Luis Remartínez.

El palau del marquès del Campo on l'Ajuntament de València va rebre els mallorquins i els va oferir un refrigeri. Josep Carles Tous, Antoni Mir i Santiago Cerviño, regidor de l'Ajuntament de València pel partit Unió Valenciana. Gairebé tapat, Maties Oliver.

ANTONI FERRANDIS: PARAULES DE PRESENTACIÓ DEL CONCERT

“En els pròxims mesos veurem moltes iniciatives que demostraran que esta necessitat i voluntat no quedaran en paraules”

La ciutat de València, en nom de tota la Comunitat, obri hui els braços als nostres veïns de l'altre costat del mar, els nostres germans amb qui compartim tantes i tantes coses, caràcter, llengua, paisatge, història, clima, des dels alhors de la història i de la naixença d'este fonament de civilització, cultura i refinament que és la mar Mediterrània, bressol de totes les cultures del món occidental.

Retrobar-nos amb els mallorquins, menorquins i evissencs és com

tornar a abraçar els vells i volguts amics de sempre i de tota la vida. Encara que ens veiem molt poquet, i d'això en tenim culpa els dos, cada vegada que ens trobem sentim l'emoció compartida d'estar amb gent a qui volem profundament i a qui mai no hem considerat forasters.

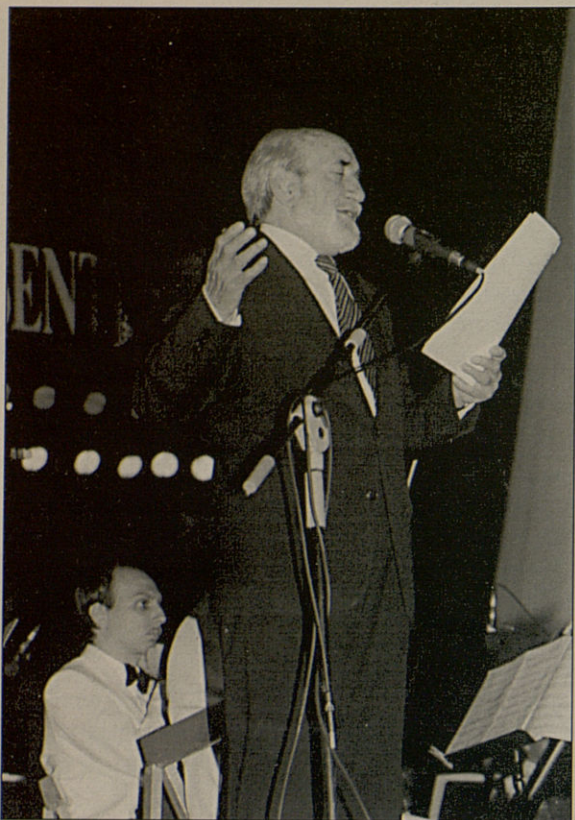
Per això, com a valencià, sente un profund voler pels habitants de Mallorca i de tot el càlid i màgic país balear i vull que me permeteu canviar de costat i posar-me en la pell i el cor d'eixa terra que hui ens visita.

Així, doncs, transformat en mallorquí, vull dir-vos: alacantins, castellonenes, valencians: Mallorca i les Illes Balears és la vostra terra, és i ha sigut sempre casa vostra, nosaltres els mallorquins també parlem valencià, valencià insular, i sentim la mateixa germanor cada vegada que us diem “bon dia” i vosaltres contesteu “bon dia”.

Un tel d'emoció estarà hui a les goles de tots els mallorquins i valencians, tant els que esteu ací com els que ho veureu transmès per la televi-

Fotografia general de l'escenari amb l'Orquestra Simfònica de les Illes Balears dirigida per Luis Remartínez, la Coral Universitat de les Illes Balears dirigida per Joan Company, i la decoració de les veles mironianes.

El popular actor valencià Antoni Ferrandis.

sió valenciana, que, naturalment, també es veu a les Balears. I tots participareu igualment d'aquest acte. Eixa emoció serà perquè l'ambaixada balear ve hui portant-nos el vehi-

cle més adequat per expressar tots els sentiments: la música pròpia de Mallorca. La música, el més universal dels llenguatges que arriba a la intel·ligència, a la sensibilitat i al cor de tots els homes: vells i joves, iaies i nêts, jubilats i estudiants, gent de poble i de ciutat, post-moderns i clàssics, ¡balears i valencians! Una música que portem a una terra de gran tradició musical com la vostra, ja ho sabem!, però no venim a competir, venim a compartir. I venim oferint dos conjunts, els més importants de la comunitat balear: l'Orquestra Simfònica i la Coral Universitat de la Illes Balears, dirigides per Lluís Remartínez i Joan Company; a més d'una mallorquina universal com Maria del Mar Bonet; dos valencians il·lustres, Ximo Tébar, la guitarra que parle, i Ovidi Montllor amb

l'acompanyament d'un català experimentat en música flamenca, Toti Soler. Tot això sota la creació artística de Toni Parera.

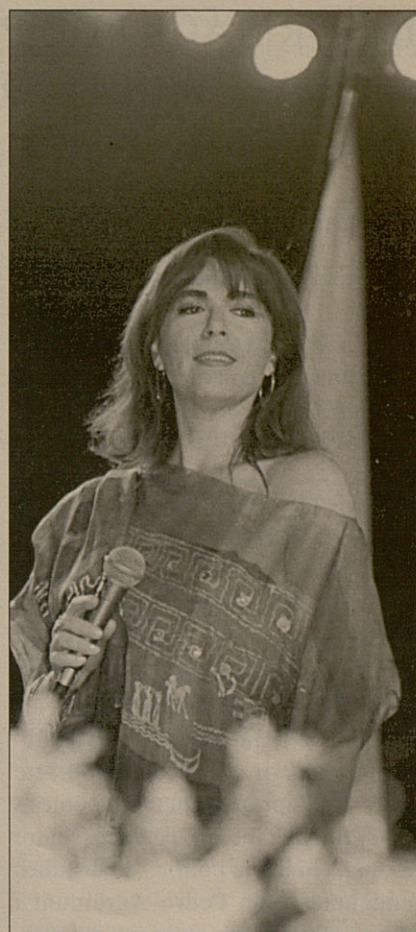
Però això, amics, no és més que el començament. El poble balear vol apretar els lligams amb el poble valencià i en els pròxims mesos veurem moltes iniciatives que demostraran que esta necessitat i voluntat no quedarà en paraules. Perquè darrere hi ha tota la societat civil, el parlament i el govern balear.

Ja heu vist que hui he volgut, amb el major plaer i emoció del món, parlar justament en nom de tots els balears, perquè ells m'han fet l'honor d'encarregar-m'ho. Ells ens allarguen la mà i nosaltres l'acceptem i l'apretem amb molta estima, com ho demostra esta nit la gran aflluència de valencians.

Benvinguts mallorquins i balears. Ací és vostra casa, germans, amics.

Més enfora del que es pot veure a la fotografia, l'esplanada dels Jardins dels Vivers era plena de gom a gom.

A dalt. Maria del Mar Bonet canta "El pi de Formentor", la cançó mallorquina més ben acollida pel públic valencià.

A dalt, a l'esquerra. Toti Soler, Ovidi Montllor i Maria del Mar Bonet en una interpretació conjunta.

Ximo Tébar, intèrpret de jazz, va compondre i executar aquesta vegada un peça que adobtà temes populars de la *moixeranga* valenciana, considerada un himne als morts en el combat, i de la *mateixa* mallorquina, enèrgica i puntejada. L'acompanyaren Lluís Llaró al contrabaix i Felipe Cuciardi a la bateria.

Ximo Tébar, Toti Soler, Ovidi Montllor, Xelo Miralles, Vicente Parra, Antoni Ferrandis i Maria del Mar Bonet acomiaden el festival.

INFORMACIÓ DE PREMSA

apareguda dia 21-6-93

La música mediterrània uneix les Balears i València

Maria del Mar Bonet i Ovidi Montllor van convertir en cançó el poema *M'aclame a tu* de Vicent Andrés Estellés, "el poeta del nostre país". Nieves Muñoz (Diaris LEVANTE de València i DIARIO DE MALLORCA)

El públic valencià, que va acudir massivament la nit del dissabte al festival *Les Balears es presenten*, va saber connectar amb la música i les cançons de l'altre costat del Mediterrani i convertí el concert en un acte simbòlic d'apropament entre pobles.

Prop de cinc mil persones, entre les quals hi havia polítics de distintes tendències com Pedro Agramunt i Miquel Domènech, participaren activament amb la música del festival i

no varen dubtar a acompanyar picant de mans les cançons del repertori popular mallorquí o a posar-se dretes en el moment en què s'escoltaren *El pi de Formentor* i *M'aclame a tu*, un poema de Vicent Andrés Estellés interpretat per Ovidi Montllor i Maria del Mar Bonet.

(.../...) La música folclòrica mallorquina amb tractament simfònic va encetar l'audició als jardins dels Vivers. *Majorcan fantasy*, *Cinc cançons populars mallorquines*, *So de pastora*, *Voldria tornar bellveure*, varen ser les cançons elegides per a l'ocasió, interpretades per l'Orquestra Simfònica de les Balears i la Coral Universitat.

Maria del Mar Bonet va ser rebuda amb una gran ovació. (.../...) Les seves cançons foren les més aplaudides atès que entre el públic hi havia una gran quantitat de fans.

Ovidi Montllor, que va actuar

com artista convidat, acompanyat del guitarrista català Toti Soler va interpretar la cançó *Homenatge a Teresa* i *Carnisseria*, una obra amb lletra de Jaume Subirana de contingut irònic que va fer somriure el públic.

Un dels moments més esperats va ser quan Maria del Mar Bonet i Ovidi Montllor van convertir en cançó el poema *M'aclame a tu*, de Vicent Andrés Estellés, "el poeta del nostre país, a qui jo, personalment, estime molt", va dir Ovidi. (.../...)

El músic de jazz Ximo Tébar també va actuar com a convidat i va fer sonar la seva guitarra en les peces *No puc deixar de mirar-te* i la tradicional *Moixeranga i mateixa*.

El públic es va posar finalment dempeus en escoltar *La Balanguera*, l'himne balear, interpretat per tots els músics que participaven en el festival. En acabar el concert, tothom mostrava la seva satisfacció per l'èxit de públic i l'harmonia amb què se celebrà l'acte.

Molta cosa a compartir

La col.laboració entre les Illes Balears i la Comunitat Valenciana, així com amb Catalunya, seria molt senzilla si se superassin certes barreres polítiques ja arcaiques. E.G.A. (Diari DIARIO 16, València)

Cordial acollida de les autoritats municipals al castell de Xàtiva. D'esquerre a dreta: Joan Vicent Candel, l'amic d'AC que tengué cura de l'itinerari de l'excursió; el catedràtic de la Universitat de València, Albert Hauf, mallorquí de Sóller, que ens acompanyà amb la seva esposa; el batle de Xàtiva, Josep Miquel Calabuch, i dos regidors del mateix consistori; i el president de l'OCB, Antoni Mir.

El concert organitzat a València pel Govern Balear -i en el qual col.laboraven l'Obra Cultural Balear, La Generalitat Valenciana i els Ajuntaments de València i Palma entre altres organismes- va tenir ja un precedent a Barcelona l'any passat en què es va celebrar una vetllada similar. La intenció és estrènyer les relacions entre unes comunitats autònomes que tenen molt en comú.

Representants de la política, la cultura i l'economia balear es varen reunir dissabte amb el Vice-president de les Corts Valencianes, Vicent Soler, per fer constar la seva voluntat que existeixi major agilitat

La capella del castell de Xàtiva, on hi ha recollides les restes de Jaume II d'Urgell, el comte dissortat que el Compromís de Casp apartà del tron de la Corona d'Aragó.

entre les institucions de l'arxipèlag i els organismes valencians.

Les dues comunitats compten amb arrels culturals comunes -com evidencià el concert- i una tradició lingüística molt similar. La col.labo-

ració -especialment en tot allò que es refereix a la cultura- entre les Illes Balears i la Comunitat Valenciana, així com amb Catalunya, seria molt senzilla si se superassin certes barres polítiques ja arcaiques.

Masmorra del castell de Xàtiva, presó d'estat. Potser aquí hi varen romandre Jaume IV, el darrer rei de la monarquia privativa de Mallorca, presoner del Cerimoniós després de la batalla de Llucmajor (1349), o Jaume d'Urgell que hi va passar els darrers set anys de captiveri (1426-1433) i hi va morir, o el duc de Calàbria, que va tenir més sort i la seva mort es va produir a València en 1550 essent virrei de la ciutat...

El concert «Les Balears es presenten» -que serà retransmès en diferit per la televisió autonòmica valenciana i es repetirà el mes de setembre a Palma- suposa un primer pas en direcció a aquesta col.laboració i podria trobar un homòleg organitzat des de València, esperant únicament que no es limiti només a la música tradicional.

La música de les Balears reuneix a València més de cinc mil persones

La clau de la proposta era la resolució simfònica de les cançons que havia d'interpretar M. del Mar Bonet, i l'encaix va funcionar molt bé. J.M.Jàtiva (*Diari EL PAIS, València*)

Més de cinc mil persones res-pongueren la nit del dissabte a València a la cridada de «Les Balears es presenten», un concert promogut per l'Obra Cultural Balear i el Govern d'aquesta comunitat autònoma. La parròquia valenciana va acudir en quantitat suficient per satisfer les previsions més optimistes. Diversos factors van fer que es desbordàs la capacitat de l'esplanada dels Vivers, on també hi havia una nombrosa representació institucional, des del sector valencianista del PSOE al president del Partit Popular, Pedro Agramunt. En primer lloc, l'atractiu del propi recinte quan arriba el bon temps. En segon lloc, la campanya exemplar de promoció efectuada entorn de l'acte. Finalment, el cartell del festival, dissenyat per atreure públics diversos: el de la música clàssica, el de la cançó i fins i tot el del jazz.

L'actor valencià Antoni Ferràndis va fer les presentacions i glosà la filosofia de l'esdeveniment. És a dir, l'apropament de dues comunitats unides per llaços històrics, culturals i socials (*"ens veiem molt poquet i això és culpa dels dos"*), implicant a

Antoni Mir obsequia el batle de Xàtiva amb una litografia de Nils Burwitz commemorativa dels 30 anys de la creació de l'Obra Cultural Balear.

El portal de l'església de l'Hospital de Xàtiva, un dels primers hospitals que s'establiren a Europa. (Foto d'arxiu)

diferents estaments ("societat civil, parlament i govern balear") i amb propòsit de continuïtat ("en els pròxims mesos vorem més iniciatives"). El parlament del popular *Chanquete* no va ser precisament una peça oratòria ni de normalització lingüística, però l'important era la intenció.

Obriren el foc l'orquestra simfònica insular i la Coral Universitat de les Illes Balears. El so era correcte si bé d'escassa entitat per a formacions de tanta presència i complexitat harmònica. Però la clau de la proposta era la resolució simfònica de les cançons que a continuació va interpretar Maria del Mar Bonet. I en aquest aspecte l'encaix va funcionar molt bé.

La cantant illenca començà amb peces tradicionals i va desplegar tot el seu *feeling* quan arribà el torn de

El pi de Formentor, tema revisat, a més, amb uns aranjaments magnífics. La salva d'aplaudiments més calurosa de la nit va ser la rúbrica inequívoca d'aquest encert.

Ovidi Montllor, acompanyat pel guitarrista Toti Soler i amb un mínim reforç orquestral, oferí una delicada versió del seu *Homenatge a Teresa*. El guitarrista valencià de jazz Ximo Tébar investí una curiosa i atrevida lectura de la tradicional *Moixeranga*. Com a colofó, tothom va cantar alhora *La Balanguera*, l'himne mallorquí que Maria del Mar Bonet ha sabut popularitzar al llarg dels anys.

Promoció de les Balears

Un acte de promoció turística més que cultural. *Sense signatura (Diari LAS PROVINCIAS, València)*

La música balear va ser protagonista d'un concert celebrat en els Vivers de València, com a acte de promoció turística més que cultural, que era la pretensió teòrica dels organitzadors, de les Illes Balears, en el qual no faltaren la *Moixeranga* ni destacades personalitats i activistes del catalanisme. L'acte estava patrocinat per l'Obra Cultural Balear.

(...I...) *Les Balears es presenten* va ser el lema sota el qual va tenir lloc l'actuació dels músics, que interpretaren les seves cançons en un escenari en què apareixien cinc veles en representació de les cinc "illes pitiüses".(?)

(.../...) El matí anterior al concert una delegació de la política i la cultura balear s'entrevistà amb el vice-president de les Corts Valencianes, Vicent Soler, a qui va demanar "major relació entre les institucions parlamentàries" i entre els "àmbits culturals, turístics i econòmics" de les dues comunitats.

Música balear en la nit valenciana

La visita al País Valencià tengué un caràcter no solament cultural, sinó també social, econòmic i polític. *Jaume Rosselló* (Diari ULTIMA HORA, Palma)

(.../...) Si l'any passat va ser la pl. de la Catedral de Barcelona l'escenari, els jardins dels Vivers de València acolliren aquest fi de setmana

El portal de l'església de Sant Feliu i l'atri suportat per columnes romanes procedents de l'entorn pròxim. El temple és de les darreries del segle XII i començaments del XIII. El Dr. Albert Hauf facilita la informació històrica i artística i es refereix especialment al retaule gòtic de l'interior com una mostra molt reexida de la qualitat dels pintors valencians.

La Col·legiata de Xàtiva, extraordinària manifestació de poder de la família Borja. (Foto d'arxiu)

la segona edició d'aquesta important iniciativa cultural, coorganitzada també per l'Institut Balear de Promoció del Turisme, i que va comptar amb la col·laboració de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, la Generalitat Valenciana, el Consell Insular de Mallorca, la Diputació de València, l'Ajuntament de Palma, l'Ajuntament de València i diverses entitats privades, a més de l'aportació especial de la Fundació de les Balears per a la Música, entitat gestora de la nostra orquestra simfònica.

La visita al País Valencià tengué un

caràcter no solament cultural, sinó també social, econòmic i polític. A la Comunitat Valenciana s'hi desplaçaren distintes personalitats de tan diversos àmbits (.../...).

A la Generalitat Valenciana, el conseller d'Administració Pública, Emèrit Bono, va rebre en el Saló Daurat de la Gran Casa Valenciana els representants balears, als quals agrai la visita, demostrant, en nom propi i en el del president Joan Llerma, la voluntat de col·laboració entre les dues comunitats, i va prometre la devolució de la visita en un futur pròxim. Moments abans de la recepció, els integrants de l'ambaixada cultural mallorquina pogueren veure un vídeo explicatiu de la història de la institució, comentat en llengua castellana.

(.../...) L'Orquestra Simfònica de les Balears i la Coral Universitat de les Illes Balears abrigaren amb la seva excel·lent interpretació les peces amb què Maria del Mar Bonet, i dos valencians, Ovidi Montllor -acompanyat pel guitarrista Tito Soler- i Ximo Tébar -amb Lluís Llario al contrabaix i Felipe Cucciardi a la bateria-

De la simpatia a l'eficàcia

La representació que visitarà València té al seu darrere la voluntat explícita del Parlament balear. Editorial (Setmanari EL TEMPS núm. 470, València)

El proper 19 de juny, als Jardins dels Vivers de València es viurà una nit especial. L'espectacle "Les Balears es presenten" pot ser més que una nit cultural o de promoció. En realitat, aquesta iniciativa, promoguda per l'Obra Cultural Bale-

ar i impulsada per un acord unànim del Parlament Balear, té moltes possibilitats de convertir-se en un punt d'ancoratge. M. del Mar Bonet, l'Orquestra Simfònica de les Balears, Ovidi Montllor, Ximo Tébar, Toti Soler i la Coral Universitat de les Illes Balears, amb el seu art, són el llenguatge idoni per obrir ressorts més enllà del simbolisme formal.

Al llarg de la història, les relacions de les Balears amb el País Valencià han estat sempre marcades per un sentit de bon veïnatge, amb un clar corrent de simpatia mútua. Simpatia motivada tant per raons geogràfiques, històriques i culturals com d'intercanvi econòmic. Però aquesta fluïdesa en el tracta no s'ha vist traduïda, encara, en temps presents, en un intercanvi ric i normalitzat entre dues societats que es caracteritzen precisament per un dinamisme social i econòmic decisiu.

I, justament, en "Balears es presenten" es poden donar les circumstàncies que afavoresquen una acceleració en un procés que un dia o altre ha de donar els millors fruits. Aquest esdeveniment pot estimular la vertebració dels tres eixos fonamentals perquè qualsevol relació es pugui desenvolupar: l'institucional,

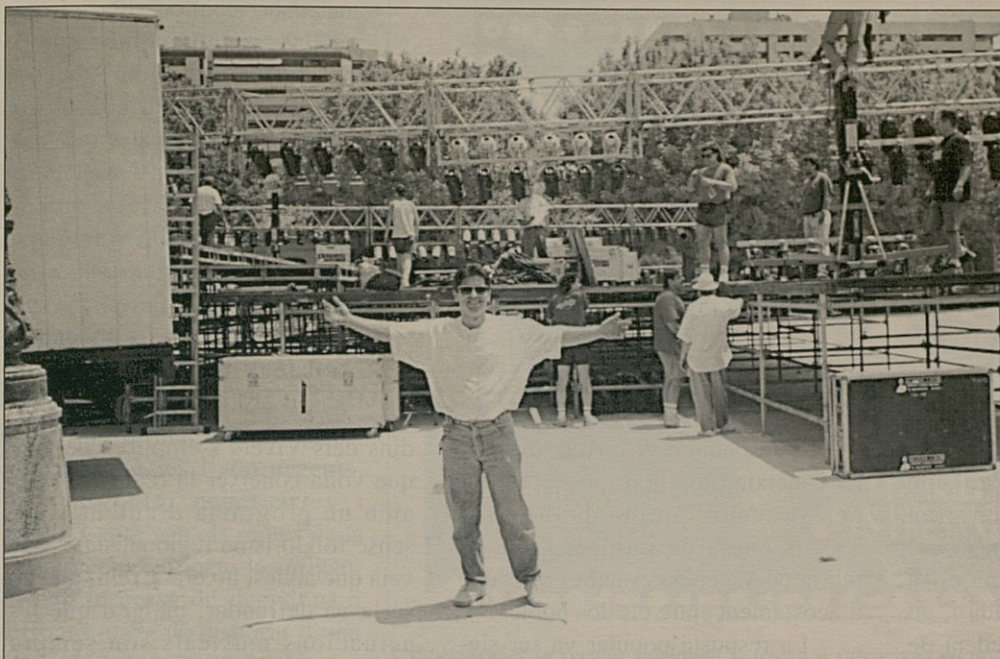
es posaren el públic a la butxaca.

Un altre valencià, il·lustre, Antoni Ferrandis, s'encarregà de presentar el concert, la direcció artística del qual va anar a càrrec d'Antoni Parera Fons. Al front de l'Orquestra, Luis Remartínez aconseguí un altre èxit musical, en col·laboració amb la Coral Universitat comandada per Joan Company.

La cirera de la nit s'encarregaren de posar-la Maria del Mar, Ovidi i Ximo, que interpretaren conjuntament «La Balanguera», als acords de la qual les autoritats es posaren dempeus així com bona part del públic assistent. Distingirem algunes cares populars, com l'actor Vicente Parra i la presentadora de Canal 9 Xelo Miralles, que foren convidades per Antoni Ferrandis a pujar a l'escenari per a acomiadar la vetllada.

Monument als maulets que defensaren Xàtiva contra les tropes de Felip V en 1707. Després de la batalla d'Almansa no pogueren evitar que el duc de Berwick incendiàs i destruís la població. Per aquest motiu els xativals també reben el nom de socarrats. D'alguna manera se n'han venjat mantenint el retrat de Felip V exposat cap baix cul alt en el museu municipal de la ciutat.

Bona part de l'èxit de la vetllada -i de tota l'estada al País Valencià- es deu als amics i als professionals que havien contactat amb l'Obra Cultural Balear i establert compromisos de gestió que dugueren a terme amb diligència i extremat encert. És obligat mencionar Franjo Parejo, Vicent Ortuño i Pep Borràs. "Aquests són els meus dominis", sembla dir Franjo Parejo. (Foto Catalina Vich).

l'econòmic i el cultural.

La representació de les Balears que visitarà València estarà formada per membres del més alt nivell del món institucional, del món econòmic i del cultural. En definitiva, per persones idònies que vénen disposades a escoltar i a proposar perquè saben que tenen al seu darrere la voluntat

explícita del Parlament balear.

Per tant, aquest contacte supera de bon tros un simple projecte promocional. A més de ser una mostra de voluntat d'interrelació presentada amb les millors cartes, és també l'indici que unes futures relacions institucionals entre el País Valencià i les Balears, a diferents nivells, poden consolidar-se ben aviat. El que fins ara ha estat simpatia pot esdevenir efica-

cia i col·laboració. Dues paraules claus en un moment de crisi on el més important és saber crear estímuls nous i productius.

(Els originals de tots els articles periodístics reproduïts en aquestes pàgines, són en castellà, exceptuat l'editorial d'EL TEMPS.)

Si les relacions entre València i les Balears han estat fins ara de simpatia, poden esdevenir d'eficàcia i de col·laboració en el futur. Maties Oliver, Antoni Mir, Emèrit Bono i Ferran Porto.

La tasca de tot el personal de l'OCB va esser important, i es podria abonar, com una aportació més, al compte d'estalvi de despeses.

Els actes de València, a manera de balanç

E.M.

Organitzar, des de les Balears, un acte cultural d'envergadura amb la intenció d'aconseguir un gran impacte popular al país Valencià, cal veure-ho d'entrada com una cosa complexa, una mica agosarada i, en tot cas, innovadora. El precedent de Barcelona, on el cinc de setembre de 1992, en plens Jocs Paralímpics, hi havia hagut l'estrena multitudinària del macroconcert amb uns vuit mil assistents, podia servir de referent. Però, salvant les distàncies, què podia passar a València? Existia qualche antecedent de col·laboració entre institucions i entitats que abans hagués duit a València una manifestació semblant? La mateixa progra-

mació despertaria el mateix interès? Es coneixia prou la resposta popular per preveure quina podria ser l'assistència de públic? Com es rebria de València estant el missatge d'acostament entre els dos pobles?

La resposta popular va ser significativa. Les figures artístiques que complementaven l'actuació de la Coral Universitat de les Illes Balears i l'Orquestra Simfònica de les Balears eren de gran qualitat i atractiu, però no ens costaria gens de creure, vista la important assistència de públic, que l'interès va raure principalment en el fet que l'oferta venia directament de les Balears, un concert organitzat des de Palma. Els jar-

dins dels Vivers s'ompliren de gent que volia conèixer la realitat illenca amb un programa d'autenticitat, sense folklorisme regionalista, i preveia que aquest ho era. Creim que no se la va defraudar, malgrat que les actuacions musicals són sempre millorables.

El tractament que hi ha dedicat la premsa -valenciana i mallorquina- ha estat objectiu i extens, la qual cosa ens relleva de desplegar amb més amplitud detalls que el lector pot trobar en els resums recollits a altres pàgines de la revista.

D'altra banda, comentaris de molt diverses procedències, confirmen que el concert va agradar, que es va seguir amb extraordinari interès i que va constituir un bon espectacle recollit fidelment per la televisió valenciana en un programa extraordinari d'una hora i mitja de duració, dia 30 de juny, a les 23h, anunciat profusament els dies anteriors. Es calcula que tengué una audiència d'unes 750.000 persones.

Singularment cordial va ser el tracte rebut dels representants de les institucions: Vicent Soler, vice-president de les Corts Valencianes; Emèrit Bono, conseller d'Administració Pública de la Generalitat i Xavier Albiol conseller de Relacions Institucionals; Jesús Huguet, director general de Política Lingüística; Rita Barberà, alcaldessa de València i el regidor de Festes Santiago Cerviño.

Les Balears volen tenir més relació a tots els nivells amb València. Es tracta d'un missatge que parteix de l'acord unànime del Parlament i que té, a més del consens polític institucional, el consens de totes les entitats cíviques (empresarials, sindicals, culturals, socials). A la fotografia, Ferran Porto, Josep Carles Tous, Eduard Gamero, Vicent Soler i Antoni Mir en l'audiència que el president de les Corts Valencianes va concedir a la delegació balear.

La vida política valenciana té una complexitat específica, producte de la convulsió social provocada durant els anys de transició a la democràcia. Alhora, el País Valencià té un dinamisme social i una vitalitat econòmica que molts voldríem per a casa nostra. Les possibilitats d'ampliar i aprofundir les col·laboracions entre les institucions valencianes i balears, i entre la societat civil de banda i banda de la mar, són àmplies, són necessàries i són urgents. Tan urgents, necessàries i àmplies com són els reptes de la construcció europea, la influència en la presa de decisions a l'Estat i el fet de disposar d'una llengua i una cultura pròpies que és tant com dir una identitat compartida en el concert de pobles del món. En aquest context, l'anunci de la visita a Mallorca, cap a la tardor d'enguany, del president Joan Lerma, és un fet de la màxima importància. Que la invitació hagi estat cursada pels presidents de l'Obra Cultural Balear, Antoni Mir, i de la Federació Hotelera de Mallorca, Ferran Porto, indica que l'interès a les Balears és plural i que tindrà un ressò segurament espectacular.

Les Balears volen tenir relacions amb València. Aquest propòsit, expressat directament i sense circumloquis, és una fita en la història dels dos països, és un missatge d'acostament dels dos pobles que mai no s'havia expressat abans amb aquesta claredat i senzillesa: les Balears volen tenir més relació a tots els nivells amb València. Un missatge que parteix de l'acord unànim del Parlament de les Illes Balears. Que té, a més del consens polític i institucional, el consens de totes les entitats cíviques (empresarials, sindicals, culturals, socials) que al manifest de la Plataforma Cívica per l'Autogovern (1991), conegut amb el lema "Volem Comandar a Ca Nostra" demanava "que s'establesquin

llaços sòlids i estables amb tots els pobles d'Espanya, i molt especialment amb aquells que pel seu dinamisme, veïnatge geogràfic, vincles històrics, relació econòmica tradicional, identitat de llengua pròpia i pes específic dins l'Estat constitueixen un eix mediterrani de gran futur econòmic, social i cultural dins el context dels altres pobles de la Mediterrània Occidental."

Qualcú pot demanar-se si els resultats acompanyen aquesta inversió de recursos econòmics i humans, aquesta conjunció d'esforços d'entitats, empreses i institucions. També es pot capgirar l'interrogant: es podria aconseguir el mateix impacte invertint-hi només més doblers, a l'estil d'una campanya publicitària? Clarament, la resposta és que no. Perquè ens trobam davant una excel·lent promoció integral de les Balears. Promoció turística? Indubtablement. Promoció de la nostra personalitat cultural com a poble? També. Promoció cultural de les Balears? Sí, i de qualitat. I encara, promoció i afirmació del paper que les Balears volen i poden jugar en el que ara s'anomena euroregió medi-

terrània nordoccidental. Promoció turística, cultural i d'identitat com a poble, a més de contribució a l'establiment de relacions entre el País Valencià i les Balears.

A tot això hi ha contribuït decisivament la televisió autonòmica valenciana, Canal-9. Un programa *Dossiers* (diumenge a les 21h) dedicat a la relació entre els dos països, segons EL PAIS el programa de més audiència de Canal 9. Una campanya intensa d'*spots* publicitaris del concert i del programa emès per TV, presència destacada als informatius, notícies, entrevistes i, finalment, la retransmissió del concert en un programa extraordinari en horari de màxima audiència, han proporcionat en conjunt dues setmanes d'un impacte informatiu de les Balears dins de la comunitat valenciana que pel seu caràcter novedós, per la seva qualitat artística i per la claredat del missatge de cooperació i mutu coneixement, ha 'fet forat'. □

Reportatge fotogràfic de Magdalena Soler i Toni Mut

L'espectacle el va recollir fidelment la televisió valenciana en un programa extraordinari que tengué una audiència d'unes 750 mil persones.

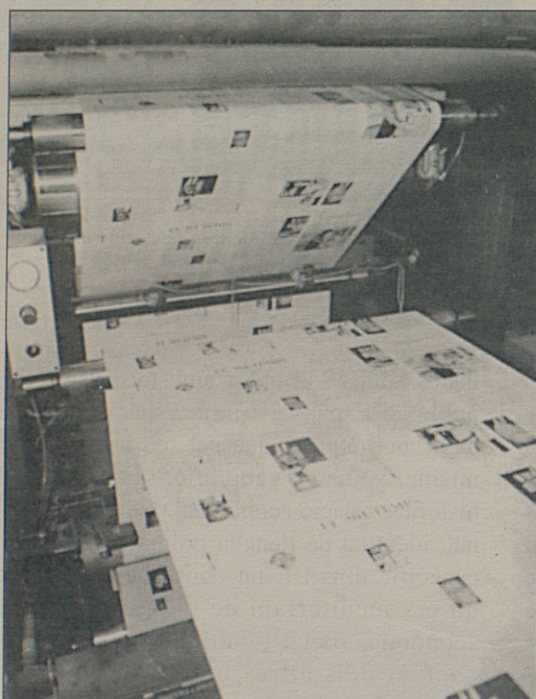
La reflexió, revulsiu polític

JAUME MARCH

Ara, que es parla tant de la mort de les ideologies, a Mallorca ha ressorgit, paradoxalment, el debat polític. Benvingut sigui. Feia molt de temps, des de la transició, que no vèiem un debat públic i reflexiu sobre les línies que han de marcar la trajectòria ideològica del nostre poble, ni sobre l'articulació de la nostra nació des d'una perspectiva seriosa.

És bo el debat, sobretot perquè implica més gent que els reduïts cercles tancats integrats per polítics i intel·lectuals, especialment si es fa des dels mitjans de comunicació, com és el cas. És bo també perquè a la fi hem deixat de parlar de temes puntuals -a vegades amb interessos electoralistes- per endinsar-nos en qüestions més profundes que afecten la globalitat de la població.

S'estarà d'acord o no amb els distints plantejaments que faci cada participant, però és ben cert que havia arribat l'hora de posar damunt la taula temes com l'estructuració d'una nova esquerra a Mallorca (entesa com adaptació a la realitat social històrica actual o fent una relectura de la tradició esquerrana), de les relacions que aquesta esquerra ha de tenir amb el fet nacional; com ha de ser estructurada la nació i si és possible comptar amb un nacionalisme de dretes interclassista. És bo que tot això es plantegi perquè així els ciutadans poden apreciar que el món de la política té moltes més implicacions que la captació dels seus vots.

És bo que la premsa reculli el debat polític en profunditat i que els polítics marginin un poc els temes puntuals.

En aquest sentit és d'agrair que intel·lectuals com Carles Manera o Gabriel Bibiloni surtin del món acadèmic i exposin davant la societat les seves reflexions sobre qüestions polítiques, doblement d'agrair perquè això fa reaccionar i pujar al mateix esglaó els polítics més acostumats a fer discursos electoralistes. També és bo que els periodistes, especialment els columnistes, deixin les qüestions de la política més quotidiana per mirar en direcció a punts més alts.

Sempre he cregut que les ideologies no han mort, en contra del que diu la moda. Una altra cosa diferent és que hi hagi interessos del capital

internacional, nacional i local perquè es faci creure que no hi ha alternatives, que en sistemes polítics ja tot està inventat i que no cal canviar res. Aquest és el millor mètode per adormir les consciències, un altre opi del poble per mantenir a retxa el personal.

És cosa certa que tothom té el seu propi punt de vista i que cadascú analitza la societat des d'aquest punt de vista; és a dir, la suposada objectivitat no existeix. Emperò, d'altra banda, això permet que cada punt de vista sigui un element enriquidor en el debat general, si no es fa des del sectarisme o el dogmatisme. En tot cas, la clariïdència sempre pot donar llum i precisar situacions i conceptes que després seran útils per a tots, en especial per a l'elit dirigent que és la que més particularment rep aquests missatges.

El món polític illenc, o mallorquí si voleu, ja no pot ésser el mateix des que a les pàgines dels diaris el debat és en profunditat. Si no canvia res, llavors haurem de pensar que tenim una classe política molt poc digna i una societat civil esclerotitzada, malaltia que en bona part ha provocat la inoperància de la classe política i la seva manca de capacitat per crear il·lusió.

Quedi clar, doncs, que benvingut sia el debat. Ara cal lluitar perquè no sigui estèril.

Jaume March és llicenciat en Història.

Les eleccions del 6 de juny de 1993 a les Illes Balears Malgrat el bipartidisme sucursalista, el nacionalisme avança

ANTONI MARIMON RIUTORT

És difícil comentar els resultats de les eleccions legislatives del 6 de juny de 1993 a les Illes Balears perquè aquestes eleccions han tengut una dinàmica quasi exclusivament estatal. Hem de recordar que les Balears encara són una província de l'Estat espanyol i que el pes de les estructures estatals -administració, forces de seguretat, ensenyament... - i dels mitjans de comunicació d'àmbit estatal i llengua castellana és devastador.

A més, s'ha manipulat subtilment el sentit de les eleccions legis-

latives per convertir-les en unes eleccions de caràcter presidencial. Així, els candidats a diputats per Madrid, els senyors González i Aznar, es convertiren en els únics candidats a president del govern. Espanya pareixia més una república presidencialista que una monarquia parlamentària. Arreu de tot l'Estat, i també a les Balears, moltíssima de gent va anar a votar Felipe González i José María Aznar sense saber que només podien votar els candidats a diputats del seu districte.

Aquest bipartidisme, impulsat pels mitjans de comunicació -fins al punt que algun mitjà censurà altres candidats-, es va veure reforçat per una innovació que fou seguida per bona part de la població: els debats cara a cara.

En aquests debats només hi participaren, contra tota lògica, González i Aznar. Les televisions privades -on es feren aquests debats- convertiren les eleccions en una mena d'espectacle/esport en el qual només hi havia dues opcions.

Resultats de les eleccions generals (Congrés) del 6 de juny de 1993 a les Illes Balears

	Extrema esquerra	Esquerra	Centre esquerra	Centre dreta	Dreta	Extrema dreta	Altres	TOTAL
Nacionalistes			PSM-ENE 20.113 (4'88 %) ERC 2.846 (0,69%)	UMMP 10.040 (2'44%)				32.999 (8'01%)
"Nacionalitaris"							EVIB 8.940 (2'71%)	8.940 (2'71%)
Estatalistes	POR 395 (0'10%)	IU 24.552 (5'96%) CNPS 338 (0'08%)	PSOE 139.874 (33'97%)	CDS 7.618 (1'85%)	PP 191.120 (46'41%)	ARM 1.263 (0'31%)	PLN 546 (0'13%)	239.806 (88'81%)
Altres						ABE 410 (0'10%) PRB 273 (0'07%)	683 0'48%	
TOTAL	395 (0'10%)	24.890 (6'04%)	112.833 (39'54%)	17.658 (4'29%)	191.120 (46'41%)	1.946 (0'48%)	9.486 2'84%	

**Resultats al Senat (tots els candidats)
Mallorca (principals partits)**

Candidat	Candidatura	Núm. vots	% vots
José Cañellas Fons	PP	148.009	45'01
Jaime Font Barceló	PP	141.381	43'00
Antonio Garcias Coll	PSOE	104.429	31'76
Miguel Riera Nadal	PSOE	98.761	30'03
Joan Arbona Mas	PSM-ENE	20.285	6'17
Pere Sampol Mas	PSM-ENE	18.085	5'50
Maria Bonnin Cortès	IU	17.508	5'32
Miguel Angel Cabeza-Rodríguez	IU	15.523	4'72
Jerónimo Albertí Picornell	UMMP	13.623	4'14
Fernando Trujillo Zaforteza	UMMP	10.770	3'28
Magdalena Blanca Cirerol Golliard	EVIB	9.300	2'83
Miguel Angel Lladó Ribas	EVIB	7.099	2'16
Miguel Artigues Bonet	CDS	5.113	1'55
Miquel Nadal Palou	CDS	4.387	1'33
Joan Mir i Obrador	ERC	2.856	0'87
Eduardo Vizcaino Cifre	ARM	1.303	0'40
Antonio Quirós Abadía	SEES	644	0'10
Luis García-Ruiz Serra	ABE	405	0'07
Vicente Haba Luján	UV	348	0'06
María Victoria Roca Lasheras	ABE	300	0'05
Joaquín Gálvez Guardiola	CNPS	271	0'04
Antonio Vera Thomás	CNPS	210	0'03
Cosme García Noguera	PRB	207	0'03
Juan Ripoll Huguet	PRB	119	0'02
Sergi Pau Vicent Zahonero	UCE	56	0'01

Menorca

Martín José Escudero Sirerol	PP	16.202	45'63
Juana María Barceló Martí	PSOE	12.007	33'81
Antonio Venancio Casero Rodríguez	IU	2.913	8'20
Gabriel Martí Barber	CDS	1.521	4'28
Maria Juan Benejam	PSM-ENE	1.440	4'06
Llorenç Lluís Carreras i Murillo	ERC	282	0'79
José F. Xabuc Fortuny	UMMP	211	0'59
Cosme García Torres	PRB	29	0'08
Antonio Colom Covas	NPS	29	0'08

Eivissa-Formentera

José Juan Cardona	PP	17.964	46'11
Mariano Torres Torres	PSOE	15.101	38'76
Miguel Ramon Juan	IU	1.852	4'75
José Ramón Balanzat Torres	EVIB	1.831	4'70
Antonio Mari Marí	PSM-ENE	548	1'41
Bernat Juan i Marí	ERC	299	0'77
Silvestre Antonio Díaz Maestre	NPS	154	0'40
Tomás Martín San Juan	PRB	90	0'23

SENADORS ELECTES

Per Mallorca	José Cañellas Fons	PP
	Jaime Font Barceló	PP
	Antonio Garcias Coll	PSOE
Per Menorca	Martín José Escudero Sirerol	PP
Per Eivissa-Formentera	José Juan Córdoba	PP

DIPUTATS ELECTES PER BALEARS

Francisco Gilet Girart	PP
María Luisa Cova de Llano y Carrió	PP
Adolfo Vilafranca Bosch	PP
Joaquín Cotoner Goyeneche	PP
Fèlix Pons Irazazabal	PSOE
Antonio Costa Costa	PSOE
Alberto Moragues Gomila	PSOE

Una altra faceta que reforçava el bipartidisme era el fet que, per primera vegada des de 1982, la dreta representada pel Partit Popular tenia possibilitats reals d'ocupar el poder. Això va produir una conseqüència positiva, que fou una certa politització de la societat i una altíssima participació electoral (el 73'27% a les Balears). Però també facilità que l'anomenat vot "útil" perjudicàs la resta de formacions polítiques. I això que les diferències entre els dos grans partits són cada vegada menors i els dos partits donen suport a un règim que de vegades sembla a meitat de camí entre el centralisme francès, el partit "únic" mexicà, la corrupció italiana i la monarquia britànica.

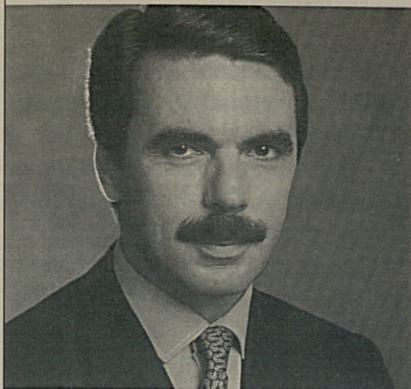
A continuació analitzarem els resultats electorals a les Balears, per partits i per illes.

1.- El Partido Popular —PP— (1)

Aquest partit va ser l'únic que, en cap cas, adaptà les seves sigles a les diferents Comunitats on es presentava.(2) Va realitzar una campanya amb uns mitjans econòmics molt superiors a la resta dels partits. Immenses tanques publicitàries i anuncis a tots els mitjans de comunicació recordaven que aquesta vegada la dreta espanyola tenia possibilitats reals d'accedir al poder central. Llàstima d'alguns errors d'imatge, com el color blau *camisa azul* del fons de les tanques. El PP va realitzar un gran nombre d'actes a molts de pobles i de barriades i va comptar amb la presència del seu cap José María Aznar.

Els conservadors varen fer un cert ús del català per a la seva propaganda. Així i tot, molts dels seus candidats utilitzaren el castellà en els mítings i, en un article de premsa, un membre del Parlament Balear va insinuar el secessionisme lingüístic. A més, ni un dels seus candidats a diputat es va normalitzar el nom.

AHORA

José M. Aznar

Gobierno para todos.

L'estirada d'Aznar a tot l'estat no ha resultat suficient per aconseguir el cinquè diputat a les Balears.

El Partit Popular fou el partit més votat a les Balears. Va guanyar a totes les illes, excepte a Formentera, i a quasi tots els municipis (excepte Alaró, Artà, Capdepera, Costitx, Lloseta i Pollença, a Mallorca; la ciutat d'Eivissa; i es Castell, a Menorca). En total va obtenir el 46'39% dels vots, és a dir gairebé un 6% més que en 1989. El PP aconse-

guí augmentar la distància del 6% que el separava del Partido Obrero Sociealista Español -PSOE- fins arribar a un 12%.

Quant al senat, el PP també va guanyar àmpliament a Mallorca, Menorca i Eivissa-Formentera. Aquests excel·lents resultats es traduïren en quatre diputats i quatre senadors, dos per Mallorca, un per Menorca i un per Eivissa-Formentera. Convé recordar que en aquesta ocasió les Balears elegien un total de set diputats, un més que en 1989.

Tot i que el PP fou el gran triomfador a les Balears, el seu fracàs a nivell estatal va fer que molts dels militants i simpatitzants se sentissin derrotats. Excepte en alguns llocs com Calvià, la victòria del PP a Balears era ben previsible i s'havia parlat fins i tot d'un *contundent 5 a 2*, que no es va arribar a produir. El PP encara no arribava, tot i que s'hi aproximava, als percentatges assolits per la Unió de Centre Democràtic (UCD) el 1977 (50'79%) i el 1979 (49'10%). Malgrat la reaparició d'Unió Mallorquina, el PP continuava el seu camí cap a l'obtenció de tot el vot que es pot qualificar de centre-dreta.

Com ja va passar en 1989,(3) s'ha produït una concentració del vot conservador. És important constatar que, globalment, el centre-dreta(4) a les Balears ha minvat lleugerament. De tenir el 53'54% dels vots ha passat al 51'18%.

2.- El Partido Socialista Obrero Español —PSOE—

El PSOE va realitzar a les Balears una campanya que no es diferencià en quasi res de la que degué fer, per exemple, a Guadalajara. Potser per raons econòmiques, a les Balears la producció propagandística va ser molt escassa i es varen limitar a repartir allò que els arribava de Madrid. Com el PP, el PSOE va comptar amb la presència del seu líder, Felipe González, en el qual es fonamentava tota la campanya.

A diferència del que va fer a altres Comunitats Autònomes,(5) el PSOE no va adaptar el seu nom a la realitat insular i les sigles PSIB (Partit Socialista de les Illes Balears) varen desaparèixer. Quant a la qüestió lingüística, el PSOE va fer a les Balears, com al País Valencià, un ús gairebé exclusiu del castellà. A més, quan Fèlix Pons intentà parlar en català en el míting de Felipe González (15 de maig de 1993), fou xiulat per les seves bases i es va passar tot d'una al castellà. Només un dels seus candidats a diputat s'ha normalitzat el nom.

Gràcies al carisme de González i a la por que hi havia en molts de sectors de la nostra societat a un govern central en mans de la dreta -fet que hauria suposat per al PP el monopoli gairebé absolut del poder a les Balears-, el PSOE va mantenir els resultats del 1989. En el conjunt de les Balears va treure el 34'50% i es mantingué com el segon partit més important, encara molt per davant d'Esquerra Unida de les Illes (IU) i del Partit Socialista de Mallorca/Entesa Nacionalista i Ecologista (PSM/ENE). Aquest fet li va permetre obtenir tres diputats, el mateix nombre que tenia el 1989.

A Mallorca el PSOE va minvar lleugerament el seu percentatge de vots. Per municipis, només va guanyar a Alaró, Artà, Capdepera, Lloseta (per molt poc) i Pollença. En canvi, va perdre a Calvià i a Palma.(6) Això fa que s'hagi de matisar l'afirmació sovint repetida que el

El carisma de Felipe González ha impedit la desfeta del PSOE a les Illes Balears.

PSOE a Mallorca només té el vot dels immigrants.

Crec que en aquestes eleccions s'ha trencat una mica la tendència de Menorca a votar un poc més progressista que la mitjana illenca i la d'Eivissa a fer-ho més conservador. A Menorca ha augmentat la diferència a favor del PP, i, per municipis, els socialistes espanyols només guanyaren a es Castell. A les Pitiüses, el PSOE guanyà a Eivissa i Formentera, només a sis punts del PP en el conjunt de les Pitiüses. El centre esquerre(7) a Menorca aconseguí el 48'74% dels vots i a Eivissa-Formentera el 43'82%

Per al senat, com la resta de formacions estatals, el PSOE obtingué resultats una mica inferiors als del Congrés. Així i tot va aconseguir el tercer senador per Mallorca i tregué cinc vegades més de vots que els candidats del PSM/ENE, els seus rivals més immediats.

3.- Esquerra Unida de les Illes Balears —IU—

IU va tenir la sort de ser el tercer partit en discòrdia a nivell estatal. La seva campanya a les Illes Balears va ser relativament fluixa i, com el PSOE, quasi tota la propaganda li va arribar de Madrid. El suport de fora li permeté utilitzar l'eficaz tècnica del *mailing* que, pel seu cost, només és accessible als partits amb grans recursos econòmics, com el PP i el PSOE.(8) Lògicament, IU va comptar amb la presència del seu líder, Julio Anguita.

IU va fer bona part de la propaganda en castellà, i gairebé cap dels candidats al congrés tenia el nom normalitzat. Després d'un llarg procés, el partit ha adaptat el nom a la realitat insular,(9) però no les sigles.(10)

En aquestes eleccions s'ha convertit en la tercera força més votada en el congrés i en el senat a Menorca i a les Pitiüses.(11) Per illes, IU va obtenir, amb molta diferència, els millors resultats a Menorca (9'19%), on quasi doblà la seva mitjana balear (5'96%). És probable que en aquesta illa els resultats s'expliquin en part pel mimetisme estatal i en part per haver capitalitzat el treball de l'Entesa d'Esquerra de Menorca -EEM-, una coalició formada pel Partit Socialista de Menorca (PSM) i Esquerra Unida (IU) que només es presenta a les autonòmiques i locals.

A Mallorca, el vot IU és important només a les zones amb molta immigració. Així, obtingué els resultats més positius -per sobre la mitjana insular- a Alcúdia, Calvià, Capdepera, Marratxí, Palma(12) i Son Servera. En són excepcions, crec que poc significatives, Esporles i Estellencs.

A Menorca, els resultats d'IU foren especialment bons a es Castell, Maó, Ferreries i Ciutadella. A les Pitiüses els millors varen ser a la ciutat d'Eivissa.

IU avançà 0'85% respecte les eleccions de 1989, fet que demostra que erosionar el vot del PSOE és una tasca molt difícil. En el senat, tant a

Mallorca com a Menorca i a les Pitiüses, IU, com els altres partits estatals, obté uns resultats lleugerament inferiors.

4.- El Partit Socialista de Mallorca - Entesa Nacionalista i Ecologista —PSM/ENE—

El Partit Socialista de Mallorca-Nacionalistes de Mallorca (PSM-Nacionalistes de Mallorca) es presentà a les eleccions amb la federació Esquerra Nacionalista de les Illes Balears, formada per aquest partit, el Partit Socialista de Menorca (PSM) i l'Entesa Nacionalista i Ecologista -ENE-, d'Eivissa. La coalició adoptà el nom de Partit Socialista de Mallorca-Entesa Nacionalista i Ecologista (PSM-ENE).

El PSM-ENE va realitzar a Mallorca la millor i més original campanya electoral. Entre pulitxons, alfabaguers, tanques, encartaments a la premsa diària, ballades populars i el vídeo electoral la seva presència

Julio Anguita

Eberhard Grosseke

IU va tenir la sort d'esser el tercer en discòrdia a nivell estatal.

PER DEFENSAR-TE A MADRID

PSM **ENE**
Nacionalistes de les Illes Balears

Sebastià Serra (PSM-ENE) ha estat el candidat nacionalista més votat a les Balears en unes eleccions generals.

El vot nacionalista en els municipis més importants de Mallorca (més de 10.000 hab.)

	PSM-ENE	UMMP	ERC
Palma	4'37%	1'78%	0'65%
Manacor	8'66%	4'35%	1'68%
Calvià	1'52%	1'51%	0'27%
Inca	5'76%	3'73%	0'26%
Llucmajor	3'75%	1'81%	0'43%
Felanitx	4'00%	1'54%	2'49%
Marratxí	5'47%	4'02%	0'49%
Pollença	6'07%	4'51%	0'61%
Sa Pobla	9'79%	0'65%	0'38%
Sóller	12'30%	2'64%	0'59%

10% dels vots a Santa Eugènia (10'5%), Artà (11'7%), Banyalbufar (11'1%), Sóller (12'3%), Montuïri (12'7%), Sant Llorenç (14'1%), Sant Joan (14'8%), Petra (15'8%), Campanet (19'5%), Santa Maria (21'5%), Llubí (23'2%) i Vilafranca (28'3%). A Artà, Banyalbufar i Petra han estat importants el suport de les candidatures independents.

En el senat per

Mallorca, el PSM va esser la tercera força més votada i millorà en un 0'6% del total de vots el resultat en el congrés.

En aquestes eleccions el PSM va tenir el suport, més simbòlic que altra cosa, de la Convergència Nacionalista Balear, un grup de Convergència Balear que no es va voler integrar dins Unió Mallorquina.

A Menorca, el PSM-ENE davallà una mica respecte el 1989 (del 3'3% al 2'7%). Els millors resultats es donaren a es Mercadal, Ferreries i es Castell, però en cap cas arribà al 5%. (15) En el senat, els resultats foren bastant millors, ja que obtingué el 4'2%.

A les Pitiüses el PSM-ENE també davallà respecte 1989, però s'ha de tenir en compte que aquell any encapçalava la candidatura al congrés un eivissenc. També poden haver perjudicat el PSM-ENE els bons resultats de Els Verds de les Illes Balears i la presència, per primera vegada, d'Esquerra Republicana de Catalunya. En total només obtingué el 1'06% dels vots, amb la particularitat que els millors resultats es produïren a la capital (1'5% dels vots). A Formentera, una illa on el PSM-ENE no té implantació, únicament va treure el 0'5% dels vots. Aquí també aconseguí resultats lleugerament millors en el senat.

En resum, es produí un extraordinari increment del PSM-ENE a Mallorca, tant a la part forana com a

al carrer va ser constant. Només el PP, amb els seus immensos recursos aconseguia eclipsar el PSM-ENE. Com és lògic, tot el material propagandístic fou d'elaboració pròpia. El fet de tenir uns recursos econòmics limitats va impedir la utilització del costós i eficaç mailing.

Si ens referim a la llengua, el PSM-ENE utilitzà de forma exclusiva el català i tots els candidats al congrés tenien normalitzat el seu nom.

En el conjunt de les Balears, el PSM-ENE s'ha configurat, amb el 4'88%, com la quarta força més votada. Ha doblat el percentatge de vots i ha obtingut els millors resultats assolits per un partit nacionalista en unes eleccions generals. (13)

Els resultats foren molt bons a Mallorca i dolents a Menorca i les Pitiüses.

A la major de les Balears, el PSM augmentà un 3'2% del total de vots i arribà al 5'57%. (14) El principal partit nacionalista de Balears millorà els resultats de 1989 a tots els municipis de Mallorca. A 19 municipis fins i tot millorà els resultats de les eleccions autonòmiques de 1991. El PSM ha estat la segona força més votada a quatre municipis (Escorca, Llubí, Sant Joan i Vilafranca), la tercera a 28, la quarta a 17 -entre els quals es troba Palma-, la cinquena a 2 (Capdepera i Calvià) i la sisena a altres dos (Andratx i Fornalutx). El PSM obtingué més del

Miquel Pascual
al Congrés.

Ara va de bo!

**Unió Mallorquina
Menorquina i Pitiüsa**

La nova UM ha obtingut el 1993 menys vots que la Unió Autonomista el 1977.

Mallorca, però davallà lleugerament a Menorca i bastant a Eivissa i Formentera.

5.- Unió Mallorquina, Menorquina i Pitiüsa

UM, malgrat els mals resultats, ha estat el cinquè partit més votat a les Illes Balears, per damunt de Els Verds i els centristes espanyols, amb un 2'44% dels vots.

Després d'anys de renúcies i de submissions humiliants als conservadors assimilistes, UM havia reiniciat el llarg camí que la menaria, potser, a esser el partit nacionalista del centre-dreta autènticament mallorquí. De moment, la nova UM sorgida de la fusió de la vella Unió Mallorquina, la Unió Independent de Mallorca i el sector majoritari de Convergència Balear, es presentava a les eleccions plena de contradiccions. Per una banda, després del pacte pre-electoral de 1991 amb el

PP, el fet de presentar-se suposava una ferma voluntat d'existir i d'enfrontar-se al gegant conservador. Ara bé, el pacte no es va trencar i d'aquesta manera la nova UM tenia dos diputats que donaven suport al govern PP en el Parlament balear i un a l'oposició. A més, UM es defineix darrerament com a nacionalista i cerca en aquesta ideologia la seva voluntat d'esser, però no va més enllà de demanar una ampliació de competències dins l'actual estat de les autonomies. Fins i tot, partits per als quals la qüestió nacional és molt secundària(16) parlen d'un "procés federalitzant" -és el cas d'IU- o, de manera més contundent, d'un estat confederal -és el cas d'EVIB.

Durant la campanya electoral, UM va disposar d'abundants mitjans i d'escassa imaginació. Va fer un ús important del català però, per exemple, el seu díptic electoral encara era bilingüe castellà/català i la majoria dels seus candidats al congrés no s'havien molestat a normalitzar els noms.

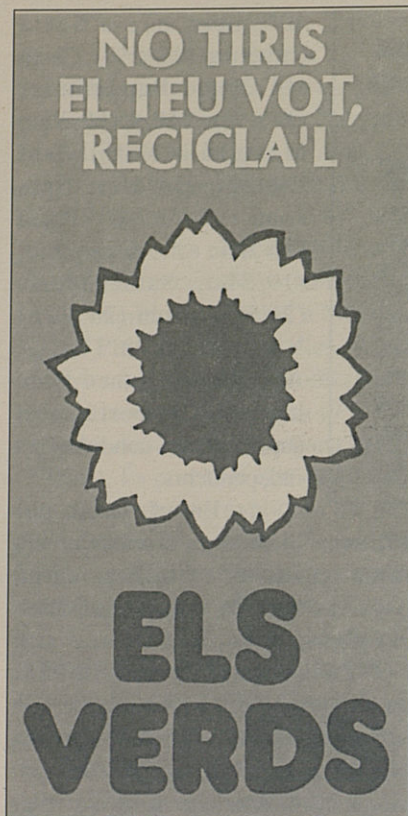
Els resultats d'UM han estat bastant fluïxos a Mallorca i absolutament desastrosos a Menorca i a les Pitiüses, la qual cosa és lògica ja que poc abans de les eleccions es varen haver d'inventar una Unió Menorquina i una Unió Pitiüsa per anar en coalició amb UM.

A Mallorca, els millors resultats s'han donat en alguns pobles com Costitx, on UM va ser el partit més votat, Ariany, Banyalbufar, Santa Eugènia, Búger, Petra, Porreres, Valldemosa, Lloret i Capdepera. En tots aquest pobles UM sobrepassà el 10% dels vots. En canvi, a Palma els resultats foren pitjors, i inferiors fins i tot als del Centro Democrático y Social.

Com els altres partits nacionalistes, en el senat per Mallorca millorà el nombre de vots i arribà al 4'14%.

6.- Els Verds de les Illes Balears — EVIB—

Els Verds varen realitzar una pèsima campanya electoral. Sense mitjans econòmics i amb recursos humans

Els Verds varen realitzar una campanya electoral molt fluïxa.

limitats, la seva presència en els carrers fou escassa. Quant a la llengua, Els Verds han utilitzat el català a tots els actes i la major part dels candidats s'ha normalitzat el nom.

Els resultats reflecteixen un cert estancament, amb una lleugera tendència a la baixa (del 2'54% en 1989 al 2'17% en 1993). Per illes, els millors resultats els obtenen a les Pitiüses (2'82%) i els pitjors a Menorca (1'41%). Els vots de Els Verds es concentren sobretot a Palma (2.77%) i a Eivissa (3'15%), i a cap municipi no arriben al 4%.

En el senat, Els Verds milloraren lleugerament a Mallorca i extraordinàriament a Eivissa, on arribaren al 4'70% dels vots. A Menorca no es varen presentar.

7.- El Centro Democrático y Social —CDS—

Aquest partit fou el gran derrotat. El CDS ha estat víctima dels

seus propis errors i del bipartidisme. La campanya electoral va ser més un intent que una realitat. En el tema de la llengua, el CDS anà tan desorientat com en els altres. Alguns dels seus dirigents ni es molestaren a parlar la nostra llengua i, com en el cas del PP, ni un dels candidats al congrés s'ha normalitzat el nom. En canvi, moltes de les pancartes eren en català.

El CDS davallà molt pertot arreu i ha passat del 3'20% dels vots a l'85%. Per illes, és a Menorca on obtingué els millors resultats, el 3'42%. A Ferreries aconseguí el 12'15% dels vots i a es Migjorn Gran el 7'73%. En el senat els resultats són encara pitjors a Mallorca, però a Menorca rebé el 4'28% dels vots. A les Pitiüses no va presentar cap candidat a senador.

8.- Esquerra Republicana de Catalunya —ERC—

Per primera vegada a la història es presentà una candidatura de caràcter independentista i pantacatalanista. ERC va realitzar una campanya electoral amb pancartes, anuncis a les cabines telefòniques i amb *mailing*. També comptà amb la presència del seu màxim dirigent, Àngel Colom. A les Balears, ERC va utilitzar un eslogan diferent i elaborà propaganda específica per a les Illes, cosa que, per exemple, no va fer el PSOE. Al final de la campanya, les seves pancartes van ser despenjades i espanyades sense que s'hagi sabut qui foren els autors d'aquest atemptat. En tota la campanya utilitzà la llengua catalana i tots els seus candidats a diputat tenien normalitzat el nom.

ERC ha obtingut el 0'69% dels vots a les Balears. Aquests resultats són lleugerament superiors als obtinguts pels partits d'extrema esquerra però inferiors fins i tot als d'Unió Balear el 1989 (0'84%). Per illes, els resultats són molt semblants, excepte a Formentera, on arriben al 2'1% gràcies al suport del col·lectiu independentista Bassettja. Per municipis, es pot destacar el 2'49% dels vots

MADRID ENS ROBA Cap a la Independència

Bartomeu Mestre

Candidat al Congrés
per les Illes
Balears i Pitiüses

Esquerra Republicana

ERC va realitzar a les Balears una campanya diferent a la que va fer a Catalunya.

obtinguts a Felanitx. En el senat, ERC obté un poc més de suport que en el congrés.

9.- Altres partits

En aquestes eleccions, fins i tot els partits més minoritaris es van veure afectats pel bipartidisme i aconseguiren menys vots que mai. Així, l'**Agrupación Ruiz Democrática Europea -ARM-** treu tan sols el 0'31%, resultat que demostra que la ciutadania s'ha cansat de les bufonades del seu líder. El **Partido de la Ley Natural -PLN-**, una organització tan estranya com poc coneguda que presentava candidats de fora, treia el 0'13%. Encara aconseguïen menys vots els antimallorquins de l'**Alternativa Balear Española -ABE-** (0'10%), i els trotsquistes del **Partido Obrero Revolucionario -POR-** (0'10%). Però les candidatures menys votades foren la **Coalición por un Nuevo Partido Socialista**

-CNPS- que agrupava diversos partits ultraminoritaris d'esquerres (0,08%) i els lerrouxistes del **Partido Liberal Balear -PRB-** (0'07%).

En el darrer moment, es va retirar la candidatura de la **Unificación Comunista de España -UCE-**, marxista leninista, que, a Madrid, havia demanat el suport d'Izquierda Unida (IU).

En aquesta ocasió no es van presentar **Falange Española** ni el **Partit Comunista dels Pobles d'Espanya-Partit Comunista Balear**, que va donar suport a IU.

NOTES:

- (1) Utilitzam el nom oficial dels partits.
- (2) Si bé a Navarra es presentava en coalició amb Unión del Pueblo Navarro (PP-UPN).
- (3) Sobre aquestes eleccions, vegeu EL MIRALL núm.33, desembre 1989, pp 12-13.
- (4) Consideram de centre-dreta el PP, CDS, ARM, ABE i PRB.
- (5) A Andalusia es presentava com a PSOE-A, a Catalunya com a PSC-PSOE, a Galícia com a PSG-PSOE i al País Basc com a PSE-EE/PSOE.
- (6) A Palma, el PSOE només va guanyar en el districte V, on hi ha el barri de Son Gotleu.

(7) Consideram de centre-esquerre el PSOE, IU, PSM-ENE, EVIB, ERC i POR.

(8) A les Balears, ERC també ha utilitzat aquest sistema.

(9) El 1987, es va presentar com a Izquierda Unida-Esquerra Unida.

(10) A Andalusia IU es presentava com a IU-CA (Convocatoria por Andalucía), a Canàries com a IUC (Izquierda Unida Canaria), al País Valencià com EUPV (Esquerra Unida del País Valencià), a Extremadura com a IU-Extremadura, a Galícia es presentava la coalició Esquerra Unida-Unidad Galega (EU-UG), al País Basc i Navarra adoptà el nom de IU-EB (Ezker Batua).

(11) El 1989 fou superada pel CDS. El 1993, al senat per Mallorca el PSM ha obtingut més vots que IU.

(12) A Palma IU fou la tercera força més votada a tots els districtes, excepte en el VIII (sa Casa Blanca, Sant Jordi, s'Aranjassa, Son Sant Joan i sa Creu Vermella), on el PSM obtingué més vots.

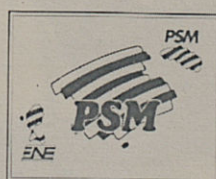
(13) En 1977, el PSM, llavors anomenat PSI, obtingué el 5'1% dels vots, però anava en coalició amb el PSP, d'àmbit estatal, dins la candidatura Unitat Socialista. En 1986, UM, que llavors tenia un caràcter regionalista, es va presentar com a Partido Reformista Democrático i va treure el 7'1% dels vots.

(14) Només un 0'12% menys que IU.

(15) A Menorca, a les eleccions genrals, el PSM havia estabilitzat el vot entre 1982 i 1986 (4'5% i 4'4%). A partir de llavors no ha deixat de davallar. Del 3'2% (1989) ha passat al 2'75% (1993). A les Europees, ha oscil·lat entre el 2'8% (1987) i el 7'4% (1989).

(16) I, de fet, quasi no en parlen en els seus díptics de propaganda electoral.

Antoni Marimon i Riutort és llicenciat en Història.

PSM-ENE
Nacionalistes de les Illes Balears

MANIFEST

PER LA REGENERACIÓ DE LA VIDA POLÍTICA:

MANS NETES EN LA POLÍTICA

Els Nacionalistes de les Illes Balears -PSM de Mallorca, PSM de Menorca i Entesa Nacionalista i Ecologista d'Eivissa i Formentera- observam amb preocupació l'actual situació d'irregularitats, d'escàndols relacionats amb determinats partits polítics que afecten esferes pròximes al poder, tant a nivell de les Illes Balears com de l'Estat Espanyol.

Es per això que consideram urgent emprendre un combat per a extirpar aquest virus que amenaça fer trontollar els fonaments del sistema democràtic. Hi ha moltes raons per a fer-ho, però n'hi ha una que trobam que és fonamental: **el combat contra la corrupció és un combat per la democràcia**. Únicament la democràcia pot eliminar la corrupció i, fent-ho, s'enforteix la mateixa democràcia.

Tres són les conseqüències perjudicials que, al nostre parer, provoca l'actual situació: hipoteca de la democràcia, degradació de les institucions i perversió de l'Estat de Dret.

En primer lloc, **la corrupció hipoteca la democràcia**. La fa inútil, perquè qüestiona la independència dels representants del poble proclamada a la constitució. Distorsiona la voluntat popular, perquè els partits no responen únicament a les exigències polítiques dels seus electors, sinó que també han de respondre a les exigències dels seus "patrocinadors".

El PSM-ENE fou l'única formació que elaborà un manifest per a regenerar la vida política.

Pintat a Mallorca: Carlos Coronas

MIQUEL V. SEBASTIAN

Carlos Coronas és un pintor asturià afincat a Mallorca des de fa un any, a la recerca del triomf, típic exponent de l'artista jove de fi de segle: compromès, preparat, crític tant de Barceló com de López, lector impenitent, apassionat de la música contemporània.

Viu en un àtic immens, quasi sense mobles, al centre de Ciutat. Crida l'atenció una vitrina sense estil, farcida d'ulleres de tot tipus i de montures extravagants que ell col·lecciona.

Conserva a la mirada una ganyota expressiva i entremaliada que dona complicitat al sentit de les seves paraules perquè vol ser molt didàctic, vol explicar-se sense marge d'error.

Ens mostra l'estudi: sembla més bé el d'un maquetista, amb eines de fuster pertot arreu i tubs de pintura a l'oli. A l'obra de Carlos la part pigmentada tan sols omple uns pocs centímetres quadrats de superfície, perquè dona tota la importància al marc, que molts de pintors han desterrat definitivament dels seus quadres; aquí esdevé principal protagonista.

— *El marc aquí no és marc, deixa de funcionar com a marc i es converteix en pintura. Quin és el vertader límit de l'espai pictòric? El límit no està molt clar, és ambigu; per a mi té tanta d'importància com*

Carlos Coronas, en el seu estudi de Palma. Sembla més bé el d'un maquetista, amb eines de fuster pertot arreu i tubs de pintura a l'oli.

L'art és un negoci
tal i com es planteja
actualment. Art igual a
negoci, mercat.

la pintura. Vaig començar fent coses de fusta per envoltar els meus quadres, sense adonar-me que els emmarcava inconscientment. Ara tot ho he afegit i ja no emmarc res i el resultat és un objecte estrany. Els constructivistes ja feren el mateix. La fusta m'agrada, tan plaent per treballar, suau al tacte, divertida!

Ens passa el sucre i bevem un cafè amb llet asseguts al *tresillo* de la sala, escoltant de fons la música de Berio, mentre encetam el ritual. Carlos és gran conversador, parla poc a poc, segur del que diu, pensant potser en els possibles lectors que ens llegiran.

— *De petit t'interessaven moltes de coses. M'hauria agradat ser músic, però en aquell temps ningú t'ensenyava música a l'escola, quina vergonya!. Això era a Avilés, el meu poble. Jo era un al·lot amb inquietuds artístiques i volia allunyar-me per trobar noves formes.*

Vaig entrar a la Facultat de Belles Arts de Salamanca, crec a un bon moment, perquè normalment les escoles d'art són perjudicials, amb debats i postures caducades..., però a Salamanca això no passava.

— *I tenies unes condicions especials per a la pintura?*

Tothom pot ser artista. Tots tenim la capacitat de crear i aquest

treball no és més que un cúmul d'experiències, com ho pot ser el d'un picapedrer, fuster o escriptor, fins i tot un taxista podria ser més creatiu que un escultor, per exemple. Hi ha artistes que funcionen com a homes de negocis.

— L'art és un negoci?

— L'art és un negoci tal i com es planteja actualment. Art igual a negoci, mercat. Parl amb artistes i sempre em conten de tot, menys d'art; ni els preocupa el llenguatge ni la crisi de l'art, només com està el mercat o la crisi del negoci de l'art. Que curiós! Però és gratificant saber que no tothom és així i a alguns amics també els preocupa crear nous camins. Esper que la manca de vendes allunyarà l'especulació d'aquest món.

— T'agradaria participar a Arco?

— Arco és una fira amb un interès molt específic. No hi vas a veure les darreríssimes propostes, et sorprenen molt poques coses de debò. Però sí és un bon termòmetre i reflecteix la situació del mercat, com es mouen les galeries, quins artistes hi duen, com funciona una obra determinada davant el borboll.

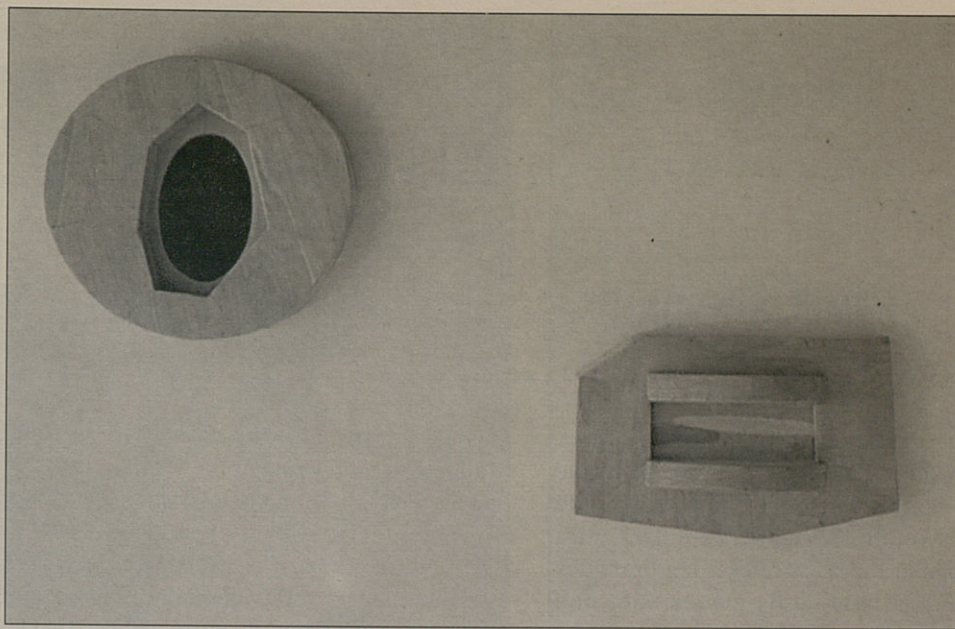
— Per què creus que hi ha aquesta aprensió cap a l'art abstracte?

— La gent es nega a entendre l'art modern. Durant aquest segle s'ha cercat la puresa de l'art amb un llenguatge senzill, no complex. La gent no s'hi vol endinsar perquè li pot costar un relatiu esforç, però creu entendre el que no entén. Si és més difícil comprendre Velázquez que Mondrian! Conviiuen amb art avant-guardista i no se n'adonen, viuen edíficis funcionals i no ho capten.

— Ens pots explicar què és l'art?

— L'art és com el canterano de la padrina. Hi ha molts de calaixos que pots anar obrint; has d'obrir tots els que puguis i botxinar-los, a veure què passa.

— Si fossis un endevinaire ens

Durant aquest segle s'ha cercat la puresa de l'art amb un llenguatge senzill, no complex.

La gent es nega a entendre l'art modern. La gent no s'hi vol endinsar perquè li pot costar un relatiu esforç, però creu entendre el que no entén.

Si és més difícil comprendre Velázquez que Mondrian!

podries dir com serà la pintura del futur...

La pintura del futur serà un ventall molt gros amb noves tècniques, materials, vídeo, tecnologies punta que per elles mateixes contenen

molt poques coses. L'art és el més enllà, independentment del material; tan important és el què com el com. La pintura no ha de morir, la pintura no ha mort! La novetat dura tres dies; qui no sàpiga què contar en pintura tampoc sabrà què contar en vídeo. Al segle XXI es podran reprendre camins, però amb un esperit diferent, una lectura distinta. M'agrada Antonio López, però no els seus seguidors (i no dic imitadors), els quals es neguen a descobrir nous mons. I és que, per descomptat, l'art no és fàcil.

— Necessitaràs d'una gran energia per poder fer front a aquest treball tan intel·lectual.

— La vida està plena d'altibaixos i etapes esplendoroses. Darrerament m'ho pas molt bé, perquè el pèndul m'és positiu.

— Sabem que prest mostraràs la teva obra al públic mallorquí i endemés a una important galeria.

— Sí, esper que tot surti bé. Estic molt content i il·lusionat, perquè serà la meva primera individual a Palma. □

Miquel V. Sebastian és professor de dibuix.

Els viatgers

HONORAT DOMÈNECH I FERRER

“És aquí”, ens digué en Robert. Vaig mirar per la finestreta del cotxe i només vaig veure molta fosca que es retallava sobre la nit. A l'altra banda de la carretera, les branques despullades dels arbres sota una lluna rodona i blanca.

En la meua traducció havia arribat a l'episodi que transcorre allà. L'havia començada gairebé com un entreteniment, però el text m'anava guanyant a poc a poc. Vaig decidir que havia de visitar l'indret de dia.

L'endemà vaig anar a la Biblioteca i vaig demanar l'edició original del viatge de Laurens, per veure els gravats. Em donaren un llibre tamany foli i no gaire gruixat. Record la seva lletra ampla i elegant i la data del pròleg: agost de 1840.

Dos anys abans, el vapor-correu “El Mallorquín” duia la parella a l'illa, una nit teba i obscura de novembre.

Després vaig demanar el de Piferrer. Les litografies, de traç fi, tenien un lleuger reflex daurat. Vaig veure els homes amb els alts capells de copa, les levites fins arran dels genolls, els pantalons llargs i estrets, les sabates en punta. Les dones, de bracet, amb les faldes estufades, el xal, el capell com una toca emmarcant el rostre. La plaça de la Llonja. Els carrers estrets de Palma, plens de porxades i balconcs.

Un dia vaig anar a veure el lloc que en Robert m'havia indicat. Érem a finals de l'hivern i feia un temps de boira i humitat. Des d'un revolt de la costa vaig observar la gran casa rectangular, damunt un

ribatge a la dreta de la carretera. D'un rosa pàl·lid, amb els grans finestrals dins una franja de calç. Més amunt, una filera d'ulls de bou. Davant, la terrassa, potser la mateixa on ella escoltava les remors de la nit, i, davallant fins a la carretera, les marjades encatifades de verd.

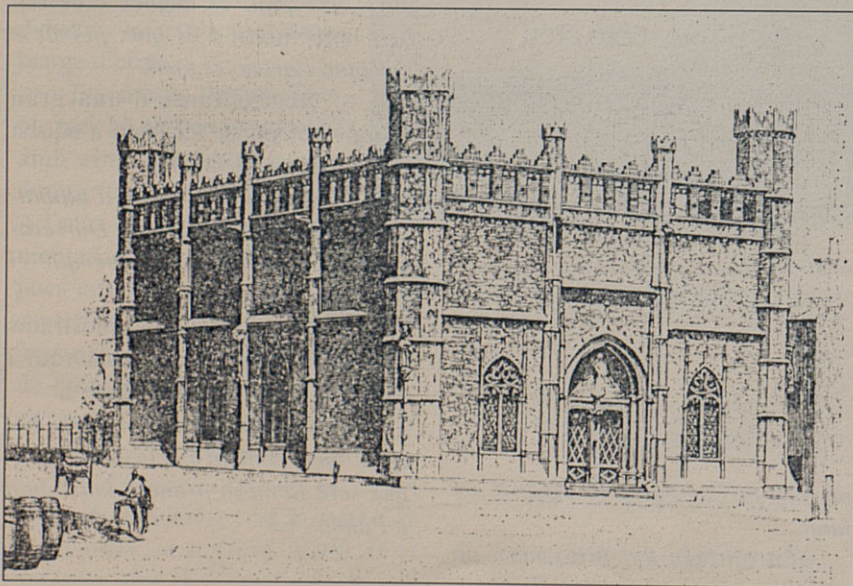
Primer varen sentir l'enlluernament, la meravella. Un cel de turquesa, una mar espirejant, uns boscs de maragda. I els fassers davant les cases, les tanques de figueres de moro, els tarongers, les atzavares. La llimonera al jardí, prop de la seva finestra. Les temperatures de fins a 18°, a la segona quinzena de novembre. El terreny, els marges de pedra seca i fins els còdols dels camins. Tot els era nou, desconegut.

Encara que a les nits refrescava i ell es trobava malament. No tenien xemeneia ni es podien acostumar als brasers. La correspondència es retardava perquè “El Mallorquín” sortia només un pic a la setmana, llevat de si feia mal temps, que no sortia o tornava enrera. I, a més, ella es va haver de posar a fer la cuina.

Malgrat tot, el paisatge, el clima, els feien pensar que havien trobat la terra promesa i vivien dins l'exaltació.

Els primers dies de desembre varen començar el vent i les pluges. Els arribava l'estrèpit de la Riera arrossegant les roques. La calç de les parets es bufava, les gotes regalimaven dins les cambres mal closes. El malalt es va haver de colgar.

Vingueren els metges i iaviat es va saber que era tísic. L'apotecaria

La Llotja de Palma, tal com la va dibuixar en 1888 l'il·lustre viatger Gaston Vuillier a “Voyage aux îles Baléares”.

“Davant la terrassa, potser la mateixa on ella escoltava les remors de la nit...” *Son Vent*, lloc d'allotjament de George Sand i Frederic Chopin, a Palma, durant unes setmanes. (Foto de l'autor)

de Palma no tenia les drogues que necessitava. El propietari els cominava a deixar la casa. Era difícil traslladar el malalt i, a més, la pluja no s'aturava. A la fi s'arreceraren a la casa del Cònsol, davant el teatre, i passaren uns dies quasi sense moure's de la xemeneia. Aviat trobarien un nou estatge, però l'encantament s'havia romput per sempre.

Vaig arribar després fins al pont de la Riera. El torrent era encara ple de canyars i els arbres, com aleshores, allargaven el ramatge d'una riba a l'altra.

Abans de les pluges hi passeja-

ven cada dia. Després, ell s'asseia al “pianino” llogat i un remolí impetuós de notes voltava per la sala. O bé unes altres més fràgils, estremides, dibuixaven pàl·lides línies de claror damunt un cel de tempesta.

Cap dels dos ja no hi és. Tampoc Solange, ni Maurice. Ni el veí que es feia venir la son passant el rosari. Ni els carruatges, ni les murades grogues de Palma al fons. Hi ha un camí asfaltat, una muntanya mig devorada per una pedrera i, pertot, alguna cosa de provisional, de camp a punt d'esser engolit per la ciutat. □

GRUP BLANQUERNA
IX SEMINARI
DE FORMACIÓ I ESTUDI

NACIONALISMES AGRESSIUS I NACIONALISMES DE LA DIGNITAT

Ponents

Isidor Marí, Salvador Cardús, Pere Fullana, Antoni Marimon, Àngel Castiñeira, Antoni Deig, Carmel Bonnín, Josep Melià

i les cançons populars
de Biel Majoral

Santuari de Lluc

Del 23 al 26 de setembre

Informació i inscripcions:
Obra Cultural Balear

ROLDAN

OFICINES I DESPATXOS S.A.

A la seva disposició en:

- Despatxos Direccionals
- Despatxos i Oficines Generals
- Mampares d'Oficina
- Separacions simples i dobles
- Estanteries Emmagatzematge

- Estanteries Gran Càrrega
- Biblioteques
- Cadires i Taules apilables per a col·lectivitats

Complements: Llums

Cendrers (de peu i sobretaula)
Càixes Fortes, etc.

Eusebi Estada, 68 (carrer del tren de Sóller)
Telèfon 20 98 13

CIUTAT

Tunísia, porta del desert (2)

La vida a l'hotel Salwa

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

L'hotel "Salwa", que és un laberint d'habitacions amb llargs passadissos per on bufa ara el vent de la mar, suara els aires del desert, em fa evocar un personatge de ficció, la protagonista d'una bella novel·la de Naguib Mahfuz, aquella que porta per títol *As-summan wa-l-jarif*, és a dir, "*Les codornius i la tardor*", i on puc llegir:

"Girà el seu rostre vers Salwa, lliurant-se a la seducció d'un sentiment ansiós de consol, estrenyent els seus enèrgics llavis sobre la suau boca d'ella. Salwa l'aturà allargant els braços i amagà la cara per tal d'evitar una altra abraçada per sorpresa..."

— Salwa, t'estimo, la meua vida sencera gira entorn a una sola cosa i aquesta cosa ets tu..."

Amors i desamors. Un cert regust d'harem. El director de l'hotel és una dona mora que potser nom també Salwa. El vestíbul, obert, amb molts miralls i marbres, té una gàbia-quiòsc al bell mig, d'estil turc. Dintre de la gàbia conviuen de mala manera paons, ànecs i tortugues. Entre ells hi ha una autèntica "guerra santa" per tal de disputar-se les restes del cús-cús i de blat de moro que un frega-plats porta migdia i vespre de la cuina. També pas moltes estones al bar. Un simpàtic cambrer, Hassan, es pensa que som parisenc quan m'escolta parlar francès. Li voldria explicar que som nadiu de Mallorca, però ignora totalment l'existència del nostre país. En aquesta cafeteria quasi tots els clients són francesos,

llevat d'alguns alemanys. I el comportament d'alguns francesos recorda, encara, una mica la situació colonial. Què hi farem!

L'hotel Salwa és com una petita ciutadella que a més dels serveis de restaurant, cafeteria i allotjament disposa d'un petit "souk", perruqueria, estanc, sales recreatives i un cafè-moro. A primeres hores de la tarda és deliciós asseure's sobre un pedris encoixinat i prendre a petits glops un te amb menta, i llavors, si un en té ganes, fumar un "narguil", la pipa mora, que un servent ens prepara gustosament. L'hotel compta també amb varies piscines i una d'elles, gran i escalonada, amb quiòsc de begudes i "barbacoa" o torradora on es poden assaborir els famosos "pinxos" de carn de xot trempada amb la coentíssima "harissa", té al bell mig una sala de banys per a les dones, amb volta de mitja taronja, blanca, resplendent sota el sol. I aquesta petita construcció que mai no havia vista em sembla força familiar: On l'havia contemplada abans?

A força de pensar ho descobresc. He reulat a la meua infància quan era un lector de "tebeus" i no deixava passar cap aventura d'aquell "Guerrier de l'Antifaç" que amb tanta gràcia dibuixava Manuel Gago. En els quaderns 7 i 8 d'aquell còmic famós de postguerra, l'heroi medieval troba refugi en una edificació com aquesta que s'alça per damunt de les aigües d'un safreig, en els jardins del malvat Ali-Khan. Déu! Quins records!

L'hotel té també una zona pri-

Els carrers més populars han conservat els hàbits i costums de molt temps enrera. Fins i tot, a causa dels corrents integristes, sembla que ara mateix hi hagi un retorn a la tradició. (Foto N.G.A.)

Servir el te amb menta ahir com avui és un autèntic cerimonial. Vella fotografia en què assistim al moment d'aquesta tertúlia íntima, a primera hora de la tarda, just després de dinar.

vada, un lloc vorejat amb tanques de filferro i on, malgrat la prohibició, he volgut entrar. S'hi amunteguen fems i deixalles de tota mena, un parell d'autobusos sense rodes ni motor, i el que més m'impresiona: l'esquelet d'un camell. És com l'altra cara de la moneda, la racambra del relatiu luxe que es respira a la part del davant.

Cada nit, després de sopar, fa molt de gust seure a la fresca i assistir a una de les distraccions o espectacles que la direcció de l'hotel ens reserva. Potser una conferència d'un conegut professor d'història de l'art a la Universitat tunisenca que amb projecció de diapositives ens explica tants i tants detalls del patrimoni cultural i religiós d'aquest país, cosa que em decideix a organitzar-me una excursió a Kairuan, la ciutat santa. Una altra vetlada es dedica a l'exhibició de balls i interpretació de cançons del grup de Sidi Mansour Jerrari, amb tambors, xeremies i adults. És la veu del sud, la veu del desert...

També m'agrada dedicar algunes estones del llevant de taula a veure la televisió local, amb noticiaris, concursos i fins i tot això que ara es diuen "culebrons". Els espais aquests de tele-novel·la solen esser de fabricació egípcia i tracten temes sobre l'alliberament de la dona, la

degradació dels costums, els inconvenients de la vida moderna... És igualment agradable, a l'entrada de fosc, passejar, al meu risc, és clar, per la gran avinguda d'eucaliptus gegants, on hi ha una parada de sín-dries de les que a València en diuen "algerines". El venedor i el seu company són negres, alts i prims, i els seus ulls i dents rellueixen dins la mitja fosca. Menjo mig "dinar" de fruita mentre contemplo llunyana la serra dels darrers estreps de l'Atlas inferior, ja sota els raigs de la lluna...

Pens amb tots els artistes i escriptors de l'època romàntica i noucentista que no es pogueren sostreure de visitar aquestes terres quasi màgiques del Mogreb: Delacroix, Daudet, Fromentin, Domènec Badia "Ali Bey" o el savi Francesc Arago, gal de la Catalunya Nord, que al llibre *Història de la meva juvenesa* ens conta: "Els àrabs varen encendre una foguera en forma de cercle i s'hi posaren al mig. Vers les onze de la nit em despertà un soroll provocat per les mules que volien rompre les cordes. Vaig voler averiguar la causa del desordre i em digueren que un *sebââ* rondava pels voltants. Jo ignorava que un *sebââ* fos un lleó, així que vaig fer mitja volta dins la llitera i em vaig, dormir novament." □

La premsa forana com a generadora i divulgadora de treballs d'investigació

NICOLAU S. CAÑELLAS I SERRANO

Avui en dia es publiquen a Mallorca tot un seguit de revistes, de periodicitat, tirada i contingut molt diversos, que s'agrupen dins de l'associació anomenada Premsa Forana. A part de la informació de caire local, en aquestes revistes es publiquen articles d'investigació, que pel seu contingut o pel seu abast, poden resultar interessants per a un col·lectiu major que el que rep la revista.

Parlem, per exemple, d'articles com: un inventari de les teules pintades de Marratxí, aparegut a la revista *Pòrtula*, o una sèrie de treballs sobre els molins de vent d'Algaida. També podem esmentar la sèrie que sobre toponímia de Llucmajor publica la revista *Llucmajor de Pinte en Ample* o, per esmentar la revista a la qual col·labora, la *Miramar* de Valldemossa, l'aplec de treballs sobre l'emigració que es va publicar al número 14.

Voldria cridar aquí l'atenció sobre aquests articles, ja que en la meua opinió representen dues coses:

1. Un cabal d'informació molt important, que malauradament queda fora de les vies normals de difusió d'aquests treballs.
2. Una potencial font de prestigi per a la Premsa Forana.

Propòs a continuació alguns camins per recuperar tota aquesta informació i aprofitar el prestigi que representa haver-la generada:

1. Publicació, amb caràcter anual, a partir de 1992, d'índexs on s'arreguin tots aquests articles.
2. Publicació dels índexs d'anys passats.
3. Publicació d'aplects anuals dels articles més interessants, en un volum.

No entraré aquí en com s'haurien de finançar i executar aquestes propostes, camins no en falten: Universitat, Conselleria de Cultura, Institut d'Estudis Balearics... Sols vull fer unes reflexions i llançar un conjunt d'idees, amb l'execució de les quals la Premsa Forana pot guanyar molt de prestigi i aconseguir que la seva feina sigui més eficaç i valorada, tant per part dels lectors com dels autors.

Valldemossa, 23 de maig de 1993.

El boc emissari del bosc

MATEU GRIMALT I SUREDA

Tot incendi de foresta com espectacle ferest de la natura té sempre una munió d'espectadors, a una distància prudent, o no tant, que l'acompanyen amb saltiris i imprecacions gairebé com si fóra un castell de focs d'artifici.

Ensinistrats pel catecisme dels westerns a dicotomitjar la realitat, es congria antorn de la tragèdia de l'incendi el plaer morbós dels comentaris corals de càstig i venjança al piròman, que sempre se suposa encara que no sempre hi sia. Tallar-li la mà que ha calat foc, cremar-li els collons, penjar-lo a un pi que encara romanguí dret... Sempre cal personificar el mal en un piròman incert, quasi mai vist i sempre col·legit, sempre cal un boc emissari per expiar i carregar els pecats d'un poble, un boc que s'arruixa al desert on quedarà sec i mort ell tot sol, al sol.

Aquest poble honorable que vol aglapir el piròman s'ha vist acabussat àdhuc per un agent consular dels E.U.A. fidel als principis del "wanted" vers la caça del bandit, animant així l'escena amb un "toque" de far west. Que el cel ens alliberi del linching. Aquest mateix poble honorable és el qui va pel bosc deixant ampolles, llosques, llaunes, electrodomèstics, creant aquí i enllà abocadors incontrolats. Aquest mateix poble, protesta als diaris contra quatre teuleres de Vilafranca perquè fan fum, quan són les úniques que cremen llenya del bosc del país, pinassa i pinot i ajuden una mica a mantenir

Qui té un dia de lleure disposat a netejar *amore naturae* una mica de garriga?

el bosc net.

Quin dels apedregadors de piròmans voldria fer uns jornals al bosc quan cobra l'atur? Qui té un dia de lleure disposat a netejar *amore naturae* una mica de garriga? Qui vol consumir algun producte forestal d'aquí en lloc de butà? Tothom vol el bosc com un decorat estètic on es retalli el paisatge i el perfil del país; mar i oxigen gratuïts

"El fuego no es una catástrofe imprevisible, sino el fruto de políticas del pasado", ha escrit F. Prieto, analista ambiental. Ara el bosc és vist únicament com a lloc d'esbarjo a l'hivern: el nul rendiment econòmic de la garriga ha fet impossible la neteja d'una massa forestal medi-

terrània que sempre ha estat un autèntic polvorí? Que no ho sentiu que les garrigues fan crec-crec, torrades com un pa calent, els dies de sol, especialment les poblades pel cremadís *gloria silvarum pinus*?

Potser només podrem fer fues i lamentacions perquè les mesures haurien de ser fortes i dràstiques si volguéssim protegir dels incendis aquestes garrigues on en temps primer hi treballaven tot l'any homes tallant llenya i eixarmant mates per cremar a les teuleres, esmotxant pins i fent feixines per als forns de pa, politxons per a vinya i pals per a arbres joves, pasturant-hi bestiar de potó gros - egües, muls, bous- ... homes que no podien evitar que es cremassin tot i aquelles mesures de neteja, i no era només culpa dels pastors que volien càrritx tendre.

Vist l'alt grau de combustibilitat de la flora de les nostres garrigues, potser s'hauria de ser més prudent a l'hora de plantificar un xalet sota els pins o aficar cases dins el pinar contra el consell llatí *vivendum est illic ubi nulla incendis*. Potser hauríem de retallar el bosc en clapes allunyades per separar masses forestals per allò de *neglecta solent incendia sumere vires*, o potser també als senyors de la UIB, si tenen una mica de lleure, mentre confeccionen el retart pilot del priòman, els convendria netejar aquella tira d'oms que tenen vora la carretera de Valldemossa, davant la gasolinera, que no tot ha de ser jardí gespoanglòfil. □

Els doblers de la cultura

PERE CORTADA I OBRADOR

En temps de crisi, l'administració pública, sigui quin sigui el signe polític que la regeix, tendeix a retallar, minvar i fins i tot eliminar dels pressupostos les partides que fan referència als serveis personals. En concret cultura, educació i esports.

Sigui pel fort endeutament que tenen les nostres administracions, per la manca de liquidesa, per l'interventor de torn o perquè les respectives oposicions manifesten que s'ha de reduir la partida corrent, els nostres governants renuncien a desenvolupar qualsevol línia d'acció o projecte en aquest camp.

Simplement es limiten a dir, els qui diuen, que no és una àrea prioritària.

Trist panorama. Just iniciada una dinàmica ens quedam mans aplegades fins que torni la bonança econòmica.

Què passa?

Rere les minves pressupostàries hi ha una manca de projecte global i coherent, tant a nivell institucional (descendent) com del que pugui sorgir dels diversos col·lectius (ascendent). S'ha fet famós el qualificatiu de "*sa repartidora*" que en el fons implica l'agraïment o resignació cristiana per tot el que ens atorguin o ens deneguin. Sense criteris, pautes o línies d'acció.

No hem arribat a creure que la cultura és un dret.

Més encara, mantenim uns esquemes mentals caducs que consideren que tot allò relacionat amb la cultura és una despesa sense cap possibilitat de recuperació. Una despesa de luxe.

Tal volta els consellers i regidors dels nostres destins, i els seus tècnics, haurien de rellegir (no puc suposar

Pilar Ferre, Joan Marí i Maria Antònia Munar, consellers de Cultura (legislatura 1991).

que ho ignorin) el projecte núm.10 encarregat pel Consell de cooperació cultural del Consell d'Europa (1985).

El projecte anomenat "*La dinàmica cultural dins el desenvolupament regional*" exposa com a tesi central l'interdependència entre cultura i economia a nivell regional a partir de l'anàlisi de situacions territorials i problemàtiques concretes; per acabar proposant estratègies de futur.

Hem d'entendre que el desenvolupament regional és el conjunt de processos que realitzen els individus i grups d'una col·lectivitat territorial, en vistes de mobilitzar qualsevol dels recursos per a realitzar les seves finalitats: no sols socio-econòmiques o polítiques sinó també culturals.

La dinàmica cultural, ascendent o descendent, juga un rol decisiu sobre el desenvolupament econòmic regional. L'inversa també és certa: el desenvolupament econòmic regional influeix en la dinàmica cultural.

Així, doncs, la crisi hauria de ser una bona oportunitat per iniciar al nos-

tre territori la construcció, teòrica i pràctica, d'un entramat cultural com a factor decisiu d'inversió econòmica en els processos de desenvolupament illenc.

Pot ser que molts hagin de fer *actes de fe* per creure que la dinàmica cultural genera a curt, mig i llarg termini recursos econòmics.

I més: en aquests moments estan ofegant qualsevol manifestació sense adonar-se que l'única cosa que aconseguiran serà, en breu temps, l'augment de la despesa d'acció social. I el que és més greu, substituir el teixit social per una xarxa assistencial-terapèutica.

Altres comunitats autònomes de l'Estat espanyol ja han iniciat investigacions, estudis i accions en la línia del projecte 10.

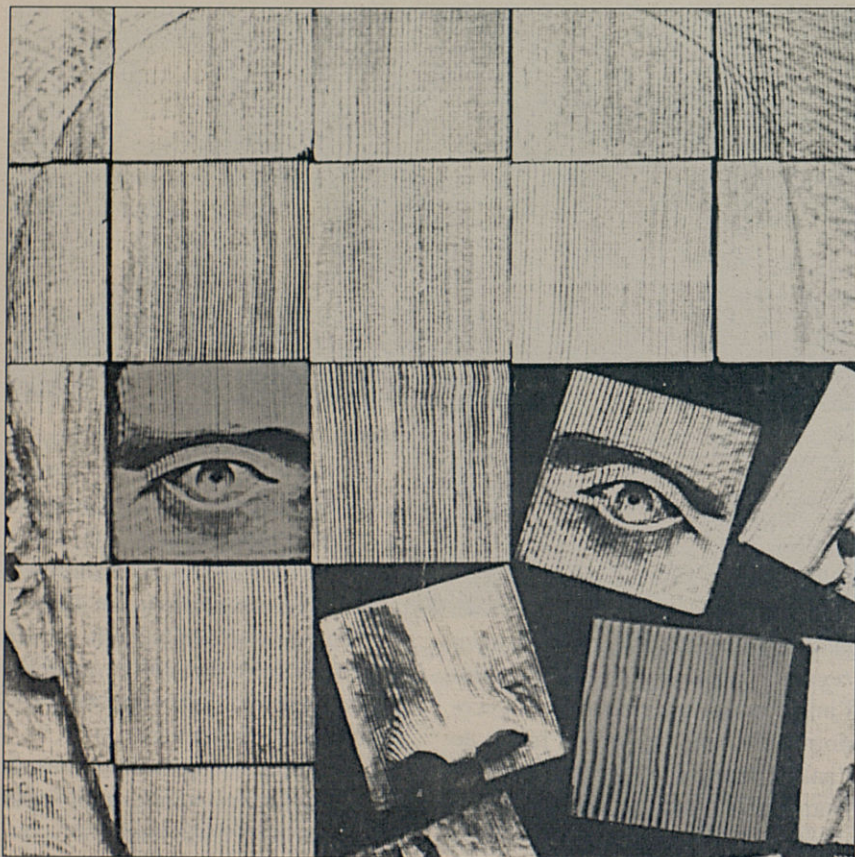
Nosaltres seguim mirant-nos *la guixa* i esperant, com sempre, que tot canvi vengui de fora.

Així les coses, el *pacte cultural* és una frivolitat ja que tenim plenes competències.

Seguirem parlant-ne! □

Viure

PERE FONT

“La lliçó del viure sempre per aprendre.”

“En l'art de viure, l'home és, al mateix temps, l'artista i l'objecte del seu art, és l'escultor i el marbre, el metge i el pacient.” ERICH FROMM

Vora casa tenim una alzina. I també una figuera. Engrandint-se i retorcent-se esperonades per un ordre interior miraculós que biològicament marca la creixença. Testimonien un esdevenir ineludible. Programades des d'una ordre mil·lenària, no poden

(ni sabran mai si volen) desviar-se de llurs corriols necessaris. No podran decidir temptatives de canvi ni apostes pel risc i la decisió envers una aventura o suposada correcció de soques, fullam i brancatge. Flueixen, tranquil·les i tolerants, un procés savi, fixat, marcat, inevitable.

Nosaltres som així mateix transformació preestablerta. Però també, a la vegada, camp de daus obert on la sort llança jugades fortuï-

tes. També, i sobretot, camp d'acció i d'incerteses per al risc i la llibertat, per a l'elecció i la decisió, per a l'aventura i la incertesa captivadora.

Ens han fet néixer amb una cabina de comandament a la golfa de la testa que es veu obligada a dirigir, a engegar moviments en mil sentits, a operar i controlar, a reflexionar en compromís, responsabilitat i deure. Ens han fet néixer així, sense possibilitat de desmuntar de l'estrep obligat, sense poder desenredar el cervell de la maquinària general que, per altra banda, s'escalfa motors amb un foc activat, encès i atiat contra la inconstància, el descoratjament i les debilitats. D'aquest foc podeu dir-ne voluntat. La voluntat és doncs la força. El foc saludable. L'eina vital treballada a la forja de la lluita. L'arma.

El problema, quan sorgeix, no és mai, però, problema d'eina. Els problemes esdevenen a la golfa, al sòtil cerebral, on l'absència de càlcul desencerta les jugades.

En les activitats de satisfacció i plaer, la còrpora llisca joiosa sense turments ni resistències, sense la urgència de la voluntat predicant i esforçant el mecanisme. La voluntat, en canvi, és per al combat: lluny d'espontaneïtats, és lluitadora de batalla contra card i resistència, arma imprescindible per a sobreviure. Com totes les eines, però, pot també capgirar-se en escull. El cos té les seves imperioses raons: demana pa, dolços i bona fruita i no accepta pressions obsessives i asfixiants contra natura. Accelerar processos amb pressions desmesurades acaba amb un cos presentant nafra o factura de tensió, lesió, dolor o esclafit apoteòsic. L'eina, per això, convé ser astutament manipulada. Amb cap, amb intel·ligència, amb càlcul previ. Tot sacrifici temporal per a un bé futur abastable és certament positiu sols si prèviament es mesura la dimensió real del bé i el grau del sacrifici i sempre que no es fixin (o ens fixem) il·limitats béns futurs interminables que exigeixin també interminables sacrificis, inacabables presents des-

viscuts llastimosament com a parèntesis de nul·litat vital i insatisfactòria.

La societat que amb tanta traça hem bastit ens ha esdevingut un monstre d'objectius i metes esbojarrades, una roda de tortura de treball, velocitat i exigències. Pretén èxits i victòries. Finalitats inassolibles que parlen de riqueses, de perfeccionaments impossibles d'homes i un món que, tanmateix, com més palpat més malmès se'ns torna, el pobre. I ofereix, al capdavant, frustracions, decepcions i desesperacions fora mida.

Realment nosaltres no fluïm com les alzines ni les figueres. Ni com el julivert ni un camp de dolces floretes en la tendra matinada. Hem de decidir amb el cap. Amb la lliçó del viure sempre i sempre per aprendre, però també amb el testimoniatge d'anys, fets i experiències. Davant la finitud d'uns dies que el temps un a un ens esclovella, impotents enfront dels radicals sofriments humans inevitables ("imperfecions", erosions, velleles), és sa no embolicar-se turmentadament la troca vital amb programacions de folia i laberíntics desficiis. És veritat que jugar amb encert aquesta partida total exigeix anys i sobrassades, atletes elàstics de saviesa, una taula parada de bona sort i una copa curulla de salut per brindar en vistes a aventures imprevises. Tot això. Fàcil i difícil. Al capdavant, però, potser imprescindible. □

Esporles. Febrer de 1992.

L'OCB VOL REFORÇAR LA COL·LABORACIÓ INSTITUCIONAL AMB EL GOVERN BALEAR I LA COMUNITAT AUTÒNOMA

El president valencià, Joan Lerma, visitarà Mallorca aquesta tardor per invitació de l'OCB

E.M.

Antoni Mir i Maties Oliver, en representació de l'Obra Cultural Balear, visitaren dia 1r de juliol el president de la Comunitat Autònoma, Gabriel Cañellas, i l'informaren dels resultats de les activitats realitzades per impuls de l'OCB i el patrocini del Govern Balear i del Parlament de les Illes Balears, sobretot del programa *Les Balears es presenten* a la Comunitat Valenciana. Retransmès pel Canal-9, el concert haurà estat vist per uns 750 mil valencians. Juntament amb l'acció similar realitzada a Catalunya l'any anterior i transmès per la TV-3, s'ha propulsat la imatge de Mallorca i les Balears a dues autonomies molt dinàmiques i germanes en història, llengua i cultura, que envien a les Balears el 40% del turisme peninsular.

També parlaren de la propera visita del president Joan Lerma a Mallorca, que per invitació de l'OCB en nom de la societat civil de les Illes, efectuarà aquesta mateixa tardor. La vinguda del president valencià comptarà amb la decidida

col·laboració de la Presidència de la Comunitat Balear, amb actes paral·lels de divulgació a les nostres illes de la realitat valenciana i una conferència que pronunciarà el propi Joan Lerma.

Mir i Oliver, que el 30 de juny s'havien entrevistat amb Jordi Pujol i el seu conseller de Cultura al palau de la Generalitat catalana, també varen interessar-se pel reforçament de la col·laboració institucional entre Catalunya i Balears que ha trobat un camí regular d'encontres semestral entre els dos presidents i els seus consellers més representatius, després de la vinguda de Jordi Pujol a Mallorca el gener d'enguany, també convidat per l'OCB/CAEB.

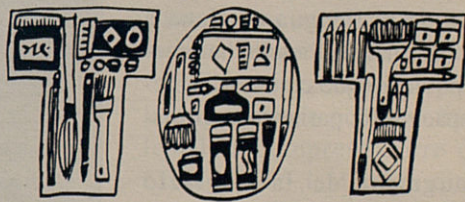
L'Obra Cultural Balear, finalment, va proposar al president Cañellas el reforçament de la col·laboració entre l'entitat i les institucions representatives de les Illes Balears a fi que, des de la seva independència i objectius estatutaris, l'entitat pugui desplegar tota la seva capacitat de gestió i convocatòria per a un millor benefici dels interessos del país.

PAPERS PINTATS I PINTURES

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 72 14 83 - Fax 71 93 12 - 07002 PALMA DE MALLORCA

MATERIAL DE BELLES ARTS

PELLETERIA, 21 SOL, 28 - Telèfon 72 28 59 - 07001 PALMA DE MALLORCA

Qui l'encerta, l'endevina

Quants n'hi ha que sabem parlar en català? Comentari als censos de 1986 i 1991

JOAN MELIÀ I GARÍ

No fa gaire van aparèixer als diaris informacions que feien referència en titulars a una minva de l'ús de la llengua catalana a les Illes. La notícia es basava en els resultats del Cens de Població de 1991. Aquest fet causava una relativa perplexitat perquè als qüestionaris utilitzats per a la recollida de dades no hi ha preguntes relatives a usos, sinó sols a capacitats.

En llegir la notícia amb esment es podia veure que aquesta afirmació partia de la constatació que la capacitat de parlar català havia disminuït quatre punts, en relació amb les dades extretes del cens de 1986. En canvi havia augmentat en la resta d'habilitats (comprensió oral i escrita i expressió escrita). En la mateixa informació s'apunten dues possibles causes d'aquesta estranya circumstància: la manca d'identificació de la llengua pròpia d'aquesta comunitat com a llengua catalana, en part de la població, i l'increment relatiu de la població immigrant que s'ha produït durant el període 1986-1991.

És realment sorprenent que en uns moments en què, per exemple, l'entrada de la llengua catalana a l'escola i formació d'adults ha afectat més població que cinc anys enrra, la capacitat de parlar-la hagi disminuït.

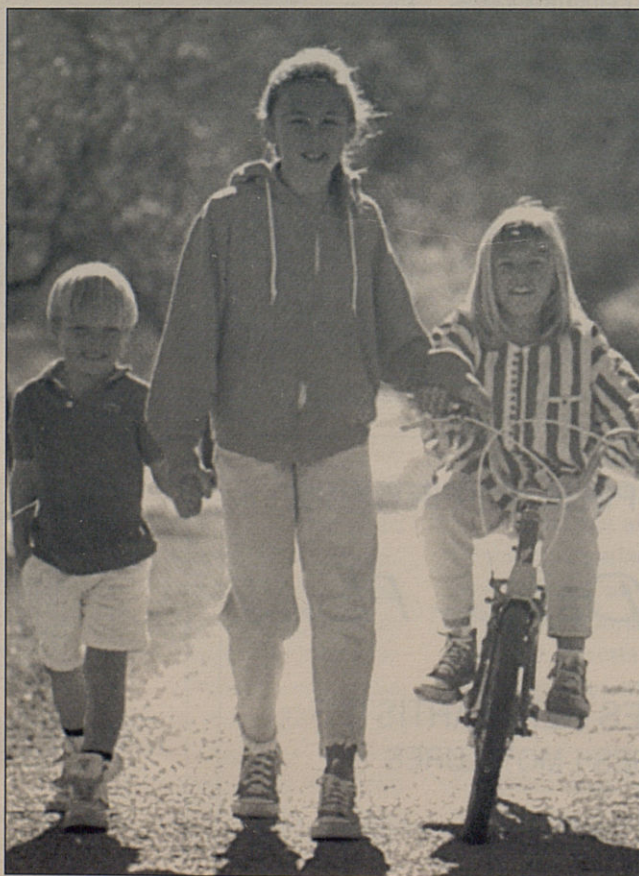
L'augment de la població immigrada pot ser un factor que ho expliqui en part. L'increment d'aquesta població en el període a què ens referim, però, només ha estat del 2'39%, segons les dades del mateix cens:

Any	Població total	Nascuda a la CAIB		Nascuda fora de la CAIB"	
1986	626.956	436.739	69'66%	190.217	30'34%
1991	661.306	444.839	67'27%	216.467	32'73%

D'altra banda, si aquest increment es reflectís íntegrament sobre la incapacitat de parlar-lo, suposaria que cap immigrant, ni dels nous ni dels antics, durant aquest període ha après a parlar en català (ni els infants escolaritzats).

Segons el padró de 1986 el

27'47% dels infants no nascuts a l'àmbit de la CAIB d'entre 6 i 9 anys (5.775) sabia parlar català. Cinc anys després (1991) entre aquests mateixos infants (que tenen ara entre 11 i 14 anys), més els que abans només en tenien 5 (ara 10) i més els que durant aquest període han arribat de

Segons el padró de 1991 entre els infants d'11/14 anys no nascuts a les Balears (que en el padró de 1986 tenien 6/9 anys), més els que durant aquest període han arribat de fora, els qui saben parlar català representen el 47'64%, front el 27'47% de 1986.

Un canvi de preguntes en un qüestionari, especialment en el cas d'una enquesta sobre la complicada realitat sociolingüística, ha de fer inviable qualsevol comparació.

fora (en total 8.758) els qui saben parlar català representen el 47'64% (gairebé el 20% més). És obvi, per tant, que n'hi ha que han après a parlar en català. Amb el grup d'edat immediatament superior (10-14 anys el 1986) continua havent-hi un augment, encara que inferior (del 40'14% que el sabien parlar el 1986, s'ha passat al 46'93). En el següent grup d'edat (15-19 anys) es passa del 37'11% al 32'53%, hi ha per tant una disminució. Però aquest 32'53% de 1991, en nombres absoluts suposa 940 individus més que el 37'11% de 1986; això és que, en aquest grup d'edat, han arribat més individus de fora que els que han après a parlar en català dels que hi havia el 1986.

Per tot això, la raó principal de la sorprenent notícia a què ens referim en començar s'ha de cercar en la formulació de les preguntes al qüestionari relatives a la llengua. És sabut que, perquè els resultats de dues enquestes puguin ser comparats, les circumstàncies de la recollida de dades han de ser les mateixes (selecció de la mostra, qüestionari, etc.).

Pel que fa a l'apartat lingüístic, l'any 1986 les preguntes feien referència a «la llengua pròpia de les Illes Balears», mentre que en el qüestionari de 1991 es parla de «coneixement de la llengua catala-

na». És evident que un canvi d'aquests, tenint en compte la complicada realitat sociolingüística, ha de fer inviable qualsevol comparació, sobretot perquè no hi ha cap altra informació que permeti corregir les desviacions de resposta provocades pel canvi de pregunta.

Així i tot, el grau d'esbiaixada no deu ser el mateix a les sis qüestions (1. *no l'entén*; 2. *l'entén (però no el parla)*; 3. *L'entén i el sap llegir (però no el parla)*; 4. *el sap parlar*; 5. *El sap parlar i llegir*; 6. *El sap parlar, llegir i escriure*). En primer lloc, encara que si qui contesta considera que la variant illenca que parla no és català, en la majoria de casos, no contestarà que no entén o no sap llegir el català; la desviació de resultats en aquests apartats serà insignificant. La resposta relativa a la capacitat d'escriure'l tampoc no es veurà gaire afectada per aquest fet, ja que la pràctica totalitat dels qui hi saben escriure reconeixen la unitat i el nom comú de la llengua o, en altres casos, consideren que allò que aprenen a l'escola no és mallorquí (menorquí o eivissenc), sinó català i, per això, la resposta continuarà essent vàlida.

On es produeix el biaix més important és a la pregunta relativa a la capacitat de parlar-lo. Aquí la resposta pot ser negativa encara que el

parlin. De fet, i no és casualitat, en aquest apartat és l'únic on es reflecteix reducció de coneixements.

Com que, ja ho hem dit, no hi ha cap pregunta que permeti detectar el grau d'aquesta desviació, sembla que és impossible determinar amb exactitud les dimensions que té. De tota manera, hi ha alguns recursos, que ens ofereixen les dades dels dos censos, per poder -com a mínim- assegurar l'existència d'aquesta inexactitud.

Per recompondre mínimament la informació, partirem de la població nascuda a les Illes, del sector que l'any 1986 tenia entre 24 i 84 anys (30 i 89 l'any 1991). A més donarem com a segurs dos fets:

a) La gent que als 20 anys sap parlar català al cap de cinc anys no perd aquesta capacitat, vivint a les Illes;

b) La mort no té especial afecció als catalanoparlants, per tant la proporció de persones catalanoparlants i no catalanoparlants que han finit durant aquest període és idèntica, per grups d'edat, a com es distribuïen dins la nostra societat. I un altre com a segur en un tant per cent molt elevat: els nascuts a les Illes de la franja d'edat considerada que hi viuen l'any 1991, ja hi vivien l'any 1986.

N'hi ha un altre, de fet, que no és cert, però l'hi considerarem perquè la seva falsedat encara afavoreix més la nostra conclusió: durant aquests cinc anys ningú del sector estudiat ha après a parlar en català.

Si partim d'aquestes premisses, la proporció de població nascuda a les Illes compresa entre els, per exemple, 35 i 39 anys que l'any 1986 deia saber parlar el català hauria de ser igual a la que l'any 1991 se situa entre els 40 i 44 anys (són els mateixos individus) i resulta que no és així, com es pot comprovar al quadre següent:

Edat		Saben parlar català		Diferència
1986	1991	1986	1991	
25-29	30-34	92,59	88,55	4,04
30-34	35-39	94,98	90,86	4,12
35-39	40-44	96,95	92,99	3,96
40-44	45-49	97,72	93,57	4,15
45-49	50-54	98,41	93,74	4,67
50-54	55-59	98,13	93,39	4,74
55-59	60-64	98,56	92,99	5,57
60-64	65-69	98,44	93,24	5,20
65-69	70-74	98,48	93,26	5,22
70-74	75-79	98,37	93,59	4,78
75-79	80-84	98,33	93,50	4,83
80-84	85-89	98,54	93,25	5,29
Global		97,23	92,53	4,70

Segons les estadístiques, es produeix l'absurd que els mateixos individus que, per exemple, en 1986 (d'edats 35/39 anys) deien que sabien parlar català, en 1991 (40/44 anys) un 4'7% menys diu que no en sap.

Com es pot veure, a cada grup d'edat hi ha una disminució molt semblant de reconeixement de saber parlar català (al voltant del 4'7%), cosa totalment absurda. D'aquí podem deduir que aquesta és la desviació mínima segura que es produeix a causa de l'ús del nom «català» en la formulació de la pregunta.

Si en lloc de considerar la població nascuda a les Illes, considerem tota la població, la disminució entre aquestes edats adquireix un valor de 4'90%, cosa que ens fa pensar que aquest lleu augment pot ser degut, en part, a l'increment del 2'39% de població immigrant durant

voltant del 5%, molt més baixa del que caldria esperar tenint en compte la realitat i altres enquestes que reflecteixen aquesta problemàtica. Per tant allà on es reflectia una disminució del 4 % en realitat hi ha un augment mínim de l'1% de la capacitat de parlar català. Si a més tenim en compte aquest augment de més del 2% de població immigrant que ha arribat de zones no catalanes, el valor real de creixement entre la població que ja era a les Illes l'any 1986 se situaria per damunt el 3%: un valor de signe totalment contrari al que s'ha fet públic.

Així i tot, a pesar d'aquestes

el període. Aquest augment no s'hi reflecteix de forma íntegra probablement a causa de:

a) L'existència d'un 10% d'immigració que procedeix de Catalunya i el País Valencià sabent parlar català.

b) El fet que una part de la població immigrant, sobretot els més joves, han adquirit la capacitat de parlar-lo.

Per tot això, podem concloure que la desviació mínima (ben probablement és major) es pot situar al

imprecisions, és ben probable que els titulars no anassen molt desencaminats quan afirmaven que l'ús del català disminueix a les Illes (una cosa és saber-lo parlar i l'altra, parlar-lo). Però aquest no era el tema.

Joan Melià és vice-rector associat de la Universitat de les Illes Balears.

NOTA: A pesar del que hem dit en aquest article consideram que la formulació més adient de la pregunta és la del 1991 i, de cap manera, no convé que es torni a canviar en el qüestionari del pròxim cens. De tota manera, caldria introduir alguna pregunta que permeti corregir les desviacions que es produeixen a causa del nom usat. □

NOTES

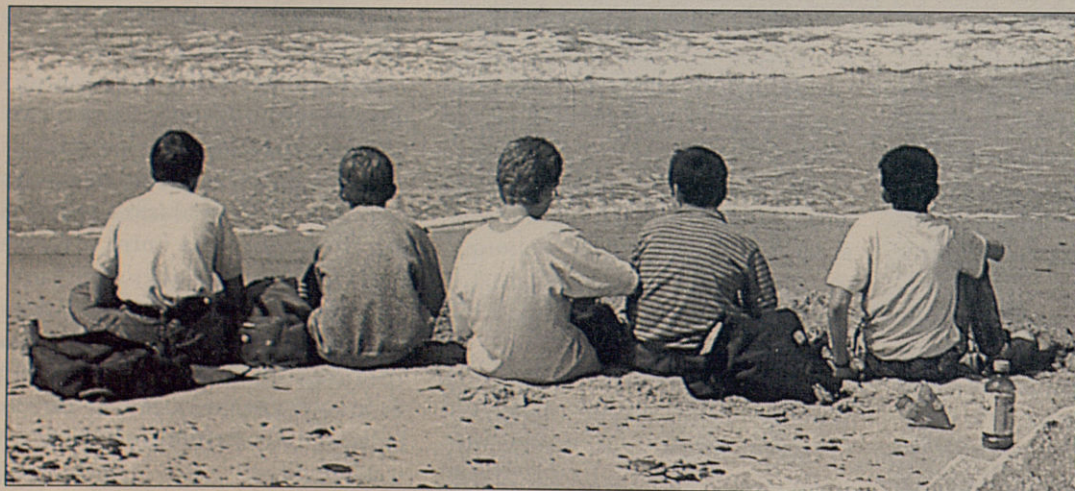
1. Per esser més exactes aquestes dades s'haurien de descomptar en ambdós casos els alumnes procedents del Principat de Catalunya i del País Valencià que ja saben català, però podem suposar que la proporció en els dos moments és idèntica, per tant les diferències continuarien essent iguals. L'any 1991 la població immigrant procedent de Catalunya representa el 10'68% del total dels immigrants (el 78'8% sap parlar català) i la que procedeix del País Valencià suposa el 6'7% (el 50'6% sap parlar català).

2. Aquestes dades, d'altra banda, mostren la importància que l'aprenentatge del català és fàcil, entre els immigrants, en edats primerenques.

3. D'altra banda, la manera de passar els qüestionaris també és determinant i tampoc no ha estat la mateixa en les dues ocasions.

4. Ja ho havíem avançat a Isidor Marí (coordinador): *La llengua als Països Catalans*, Barcelona 1992.

5. És un sector de població poc, o gens, afectada per l'assignaturització de la llengua catalana.

En el grup d'edats 15-19 anys ha augmentat el nombre dels qui no saben parlar català en 940 individus, cosa que, comparativament, vol dir que en el període 1986/1991 han arribat més persones de fora que els que han après a parlar català.

L'illa de Menorca i la part forana de Mallorca, capdavanteres de l'ensenyament en català a les escoles

E.M.

Prop de dos centenars de centres escolars de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears utilitzen la llengua catalana en alguna de les seves activitats docents segons dades referides a l'any passat de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, responsable de la concessió d'autorització per impartir l'ensenyament en català. La progressió en nombre de centres que fan l'ensenyament en català a les escoles ha estat constant en els darrers anys, tal com ho demostren aquestes dades.

Així, podem observar que fins al curs 84-85 el nombre de centres era inferior a 10. L'any següent -coincidint amb la llei de normalització lingüística- el nombre de sol·licituds va superar les 30, que és la mitjana dels darrers anys. Aquestes xifres indiquen que el nivell d'ús del català és molt més elevat en els centres públics que en els privats, i en els instituts de batxillerat i de formació professional. L'evolució en el nombre de centres docents que fan ensenyament en català en els darrers anys ha estat positiva, en concret i respecte a les dades de 1991 hi ha un increment del 10%.

Tal com reflecteixen les dades facilitades per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, dels 27 centres de batxillerat que hi ha a les Illes, 21 imparteixen les classes en català. Això representa el 77,8% del total, mentre que la proporció en els centres de formació professional

Bartomeu Rotger, Conseller de Cultura, Educació i Esports.

El nivell de l'ús del català és molt més elevat en els centres públics que en els privats.

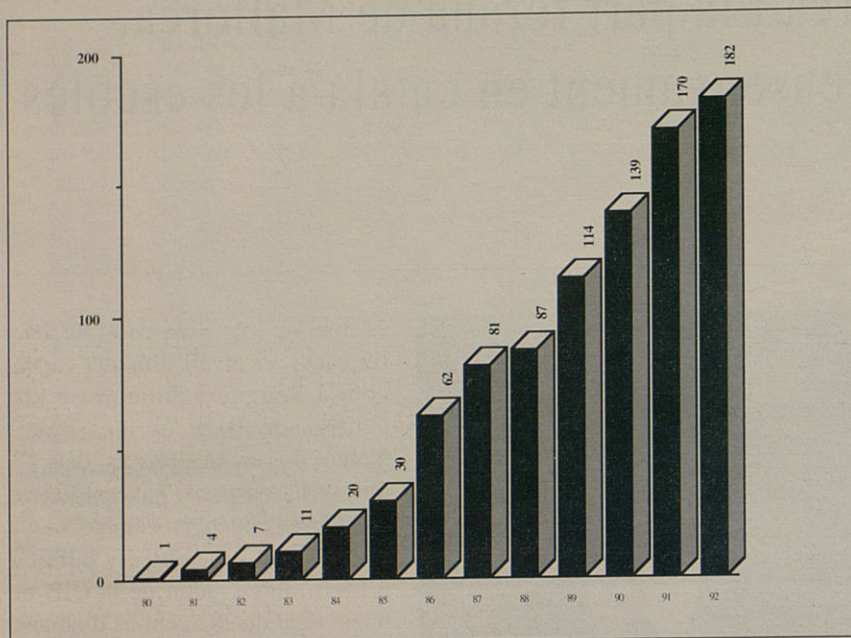
és inferior i se situa en el 66,7%. En canvi, el nivell d'ús del català com a llengua vehicular en els centres de BUP és més baix. Només dos centres privats, dels 27 que hi ha en total, han sol·licitat fer l'ensenyament en català.

Quant als col·legis públics d'EGB, dins l'àmbit de la CIB hi ha un total de 202 centres d'aquest tipus, dels quals 110 ja han iniciat la tramitació per fer ensenyament en català, cosa que representa el 54,5%.

La distribució dels centres docents que imparteixen català a les Illes reflecteix naturalment índexs molt més elevats a Palma i a Mallorca, que és on hi ha més centres. Malgrat això, podem observar que existeixen notables diferències territorials: és evident que les zones de menor presència del català a l'escola són les illes Pitiüses i la ciutat de Palma amb una proporció de centres que fan ensenyament en català clarament inferior. En canvi, les zones més normalitzades són la part forana de Mallorca i l'illa de Menorca, on dos de cada tres col·legis públics fan ensenyament en català. Aquesta distribució és paral·lela a la de la proporció d'immigrants de parla castellana, que és més alta a la ciutat de Palma i a l'illa d'Eivissa.

En relació als centres privats d'EGB, la diferència respecte dels públics és dràstica: en conjunt, solament fa ensenyament en català una de cada quatre escoles privades.

DADES SOBRE L'ESTAT DE L'ENSENYAMENT EN LLENGUA CATALANA
referents a les sol·licituds per fer ensenyament en llengua catalana tramitades per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear.

Evolució del número de centres que cada any han fet alguna part de les seves activitats docents en català com a llengua vehicular. Els valors són acumulatius: per cada any es representa la suma dels centres que han començat a fer ensenyament en català a cada un dels anys anteriors, incrementada amb el número de centres que han començat a fer-ho l'any de referència.

També hi ha diferències territorials importants, de forma que a les Pitiüses no hi ha cap centre que empri el català com a llengua vehicular, i a Menorca, amb 2 col·legis d'un total de 7, hi ha el percentatge més elevat de tota la Comunitat Autònoma.

El conseller de Cultura, Educació i Esports, Bartomeu Rotger, afirma que "en el camp de l'ensenyament es on ha avançat més la normalització del català, fins i tot els mateixos centres manifesten en la documentació els resultats altament satisfactoris de la implantació de l'ensenyament en llengua catalana, així com la intenció i el desig d'arribar gradualment, i cadascun en la mesura de les seves possibilitats, a una total aplicació de la llei de normalització lingüística". Segons Rotger, en matèria educativa estam per davant de Galícia i el País Valencià, comunitats que juntament amb Catalunya i el País Basc tenen reconeguda llengua pròpia. □

Pianos Can Garcias

Pere Josep Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

**VENDA DE PIANOS
VERTICALS I DE COA**

Primeres marques europees

BLÜTHNER • BÖSENDORFER • C. BECHSTEIN • FEURICH
FÖRSTER • GROTRIAN-STEINWEG • HOFFMANN • IBACH • PETROF
PFEIFFER • RAMEAU • RÖNISCHE • RÖSLER • SAUTER • SEILER • SCHOLZE
STEINGRAEBER & SÖHNE • WAGNER • WEINBACH • ZIMMERMANN

Especialistes en pianos per a professionals i pianos d'estudi
El millor servei post-venda
Més de 70 anys d'experiència

AFINACIONS • REPARACIONS • RESTAURACIONS
LLOGUER DE PIANOS NOUS O RESTAURATS
INSTRUMENTS HISTÒRICS
(CLAVICEMBALS • FORTEPIANOS • ORGUES LITÚRGICS)
PIANOS ELÈCTRICS

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

Barcelona	Ona	Palma	Byblos
Barcelona	Signe	Palma	Embat
Campos	Colom	Palma	Fondevila
Ciutadella	Roser Seguí	Palma	Jaume de Montsó
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Llibres Mallorca
Inca	Casa Pedrós	Palma	Manera
Inca	Espirafocs	Palma	México
Inca	Vilanova	Palma	Papereria Mallorca
Felanitx	Ramon Llull	Palma	Quart Creixent
Felanitx	Còndor	Palma	Selecta
Manacor	Xaloc	Palma	Totem
Maó	Catalana	Sant Joan	Ca na Blanch
Maó	Católica	Sóller	Calabruix
Palma	Alcaide	Son Cladera	Arbós
Palma	Balmes	Son Ferriol	Verd en Blau
Palma	Baron	València	Tres i Quatre

I als principals quioscos de Palma.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. _____
Adreça _____
C/ _____ Núm. _____ Pis _____
Codi Postal _____ Població _____
Telèfon _____

Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 3.000 ptes. de quota anual.
Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____
Agència/Oficina _____
Cte/Lta. núm _____

Signatura _____

Notícia de les *X Jornades d'intercanvi d'estudiants dels Països Catalans*

E.M.

“Les relacions entre els diferents Països Catalans i els lligams amb Occitània” fou el tema en què se centraren les jornades d'enguany, les quals van tenir lloc a Blanes durant el segon cap de setmana del mes de maig. Hi assistí un nombre aproximat de cinc-cents estudiants d'ensenyament mitjà de centres del País Valencià, del Principat de Catalunya i Mallorca, a més d'un grup d'occitans que, en la seva llengua, explicaren algunes de les vicissituds a què ha estat i és sotmesa la seva nació.

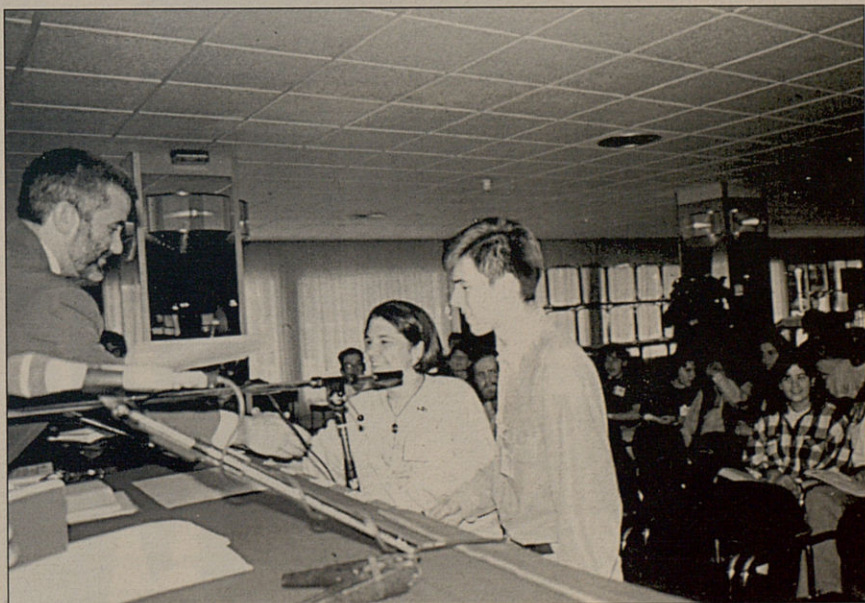
La representació mallorquina comptà amb cent-setanta joves d'instituts de Palma (Joan Maria Thomàs, Joan Alcover, Guillem Sagrera, Madina Mayurqa i Ramon Llull) i de la part Forana (Can Peu Blanc -de sa Pobla-, Maria Antònia Salvà -de Lluçmajor- i Berenguer d'Anoia -d'Inca-).

Com és habitual cada any, s'hi feren públics els resultats del concurs de treballs que, sobre el tema tractat durant l'encontre, convoca Acció Escolar del Congrés de Cultura Catalana. S'hi lliuraren vuit premis, dels quals set correspongueren a estudiants illenès i un a alumnes de Guardamar.

Les activitats que impliquen directament la participació dels assistents -els col·loquis, els debats en grups reduïts, l'elaboració de la revista i del vídeo, les estones dedicades a l'intercanvi d'impressions i a noves coneixences, la breu exposició oral dels treballs guanyadors, etc.- varen constituir, una vegada més, l'aspecte més positiu de les jornades.

Públic assistent a les X Jornades d'intercanvi d'estudiants. El País a l'Escola. Blanes, maig de 1993.

Alumnes de l'IB Can Peu Blanc, de sa Pobla, recullen el 1r premi del concurs de treballs (Grup B: 3r de BUP, COU i 3r, 4t, 5è de FP).

Els premis atorgats a alumnes de Mallorca

GRUP B, per a alumnes de 3r Curs i COU:

Pimer Premi, a Pep Batle, Tomeu Bennàsser, Aina M. Palou, Magdalena Cladera i Maria del Mar Pere, de l'*Institut Can Peu Blanc*, de Sa Pobla.

Segon Premi, a Marta Frau i Maria Assumpció Guerria, de l'*Institut Madina Mayurqa*, de Palma.

Tercer Premi, Ma. Jerònima Amen-gual, Catalina Ferrer, i Maria Ant. Jiménez, de l'*Institut Berenguer d'Anoia*, d'Inca.

GRUP A, per a alumnes de 2n de BUP:

Primer Premi, a Jordi Escudero, Neus Rus, Verònica Lluch, Maria Triay i Catalina Alorda, de l'*Institut Guillem Sagrera*, de Palma.

Segon Premi, a Neus Aguiló, Catalina Carbonell, Ma. Rosario Fuster i Ma. Rosario Perea, també de l'*Institut Guillem Sagrera*, de Palma.

Tercer Premi, a Joana Ma. Ximelis i Joana Ma. Arévalo, de l'*Institut Berenguer d'Anoia*, d'Inca.

Un accèssit a Andreu Palou, Ernest Riera, Toni Figuerola, Pau Debon i Àlex López, de l'*Institut Joan M. Thomàs*, de Palma.

A dalt. Taula rodona a càrrec d'estudiants representants dels grups guanyadors del concurs de treballs.

Enmig. Joan Melià durant la intervenció a la taula rodona sobre *Les relacions entre els diferents Països Catalans i els lligams amb Occitània*. D'esquerre a dreta: Pere Codognant, de la Catalunya Nord; Josep Muntaner, del Principat; Joan Fc. Mira, del País Valencià; Joan Melià, de Mallorca; i Ramon Juncosa, del servei de la joventut de la Generalitat catalana. Tots ells prengueren part a la taula rodona, així com els representants d'Occitània que, malauradament, no apareixen a la fotografia.

A baix. En primer terme, les guanyadores del premi més important dins el Grup A (1r i 2n de BUP i FP) del concurs de treballs: alumnes de l'IB Guillem Sagrera, de Palma.

Som-hi, nois!

RAFEL CRESPI RAMIS

No sé si ens hem de treure el capell, posar-nos a plorar, o sols passar-ne olímpicament. La cosa certa és que el PSOE ha tornat guanyar i, si bé no ha revalidat la majoria absoluta, sí que ha tret un bon marge d'avantatge -superior al que molts imaginaven- respecte del PP. Sense voler presumir d'analista polític -som massa ingenu i tosc per a tal afer-, sembla que el PSOE governarà Espanya en solitari i/o amb acords puntuals amb forces nacionalistes (PNB i CIU).

Això pareix indicar que el nou govern serà suspecte⁽¹⁾ de tenir més bona predisposició per entendre les realitats diferenciades -autonomies, en llenguatge vulgar-. Sembla que el PP també ho ha intuït, i com que diuen que no hi ha millor defensa que un bon atac, els conservadors ja han començat a *calfar* l'ambient, per dir-ho en termes futbolístics. Així, no sé qui va proposar fer un estudi a Catalunya, *sensu estrictu*, per dictaminar el grau de persecució que hi pateix l'idioma espanyol. També el senyor Martín Villa, en procés de desmomificació, s'ha alçurat tot preocupant-se per saber quina història s'ensenyarà als estudiants que desenvolupin el seu currículum a Catalunya. (Dit sigui de pas, no s'ha preocupat mai d'esbrinar quina història ens ensenyaren a nosaltres, ni com per les escoles d'Espanya expliquen què som.)

Aquests indicis ens haurien d'obrir la porta de l'esperança i confiar que vents nostrats empenguin de popa el bastiment socialista. Hi ajudaria, també, la bona disposició dels

socialistes illencs per encarar de manera seriosa el nostre redreçament nacional. Si més no, això és el que pregonaren durant la campanya electoral: que ells eren tan nacionalistes com qualsevol nacionalista d'aquesta terra... En hipòtesi, evidentment.

Altres indicis favorables al redreçament són l'ofensiva en pro de l'ús efectiu de la llengua catalana que han començat ER i IC al Parlament (ofensiva pel català anunciada per Colom, exigència de l'ús de la llengua catalana a les televisions privades manifestada per Ribó...). Són iniciatives que hauran d'esperonar Jordi Pujol que no pot perdre, si no vol patir a les urnes, l'anomenada que té d'encarnar les essències del catalanisme. Per tant, vista l'ofensiva de l'esquerra nacionalista, CiU haurà d'exigir no només contrapartides econòmiques sinó que a Madrid haurà de mercadejar partides lingüístiques, entenent-les com el resultat d'una operació de doble abast: a més ús de la llengua catalana, més autogovern. Si de tot això aquí ens n'arriben alguns esquitxos positius, molt bé ens anirà, i si n'arriba algun que sigui més revulsiu que la simple inèrcia, molt millor. Però, amable lector, parl en pura teoria.

De moment, el que tenim s'allunya molt de la realitat volguda. Aquí, passat el parèntesi de febre electoral, la vida segueix igual, com deia la cançó de Luis Aguilé. Retevisión ha atemptat contra els menors com si res no hagués passat. Na Margarita Nájera, batlessa de Calvià, encara no es normalitza, i això és simptomàtic. En Narcís

Serra, parla en castellà a TVB i, en canvi, ho fa en català a TV3. I dins el camp de l'educació s'esperen com el mannà tot un seguit de mesures encaminades a no fer morir d'inanició la tasca empresa ja fa gairebé quinze anys per tot un seguit de mestres lluitadors: catalogació de places a secundària, decret de mínims (és a dir, legislar quines són les àrees mínimes que s'han d'impartir en català al currículum escolar), formació del professorat adequada a la nostra realitat, etc. etc.

Fins i tot, les darreres declaracions del nou portaveu de l'oposició socialista a l'ajuntament de Palma, el senyor Roig, ni tampoc les del rellevat Nicolau Llaneras, no deixen entreveure cap "simpatia" especial vers el nacionalisme, cosa que contrasta amb les proclames fetes durant la campanya electoral. Esperem que, acabat l'estiu, la cosa faci un tomb per a bé nostre.

Allons enfants!...

Voldria fer un comentari a la *babymania* que s'ha apoderat de la vida política. Consellers que no arriben als trenta, així com el portaveu del PSOE a l'ajuntament de Palma. Bé, fins ara han mostrat una actitud molt teba envers el català. I això que ja és gent que per l'edat que té deu haver estudiat la llengua catalana en els plans d'ensenyament. O bé aquesta gent anava a un col·legi privat on la no impartició del català era evident, o bé haurem d'esperar nous cadells més agosarats que actuin de forma més normal en català. El president, que ha fet esforços per normalitzar-se, actua d'una manera més natural que no ells. □

(1) L'ús de verbs amb una semàntica tan condicional (pareix, serà suspecte, sembla que...) no obeeix a qüestions retòriques sinó més aviat a ajustar la forma a una realitat que massa vegades ens ha fet desenganyar-nos. Ja ho diu el refrany: *gat escaldat, d'aigo freda tem*.

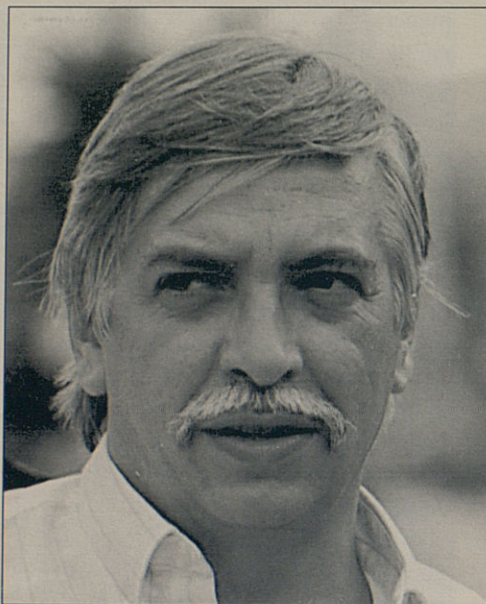
Antoni M. Tomàs: el teatre a Mallorca

MIQUEL LÓPEZ CRESPI

En una primera època, a Mallorca, en aquells anys 60, record els muntatges a Ciutat d'una sèrie d'obres de teatre: de Ionesco (*La cantant calba*), de Camus (*Els justos*), de Bergman (*Pintura sobre fusta*), de Bergamín (*Medea*), aquesta darrera just quan el ministre Fraga acabava de multar l'autor i un grapat més d'escriptors, per la carta que li trameteren sobre els fets i la repressió a Astúries, amb motiu d'una vaga. També record que la censura posà un munt d'entrebanes al projecte de muntar Brecht, en una obra que substituiríem finalment per l'*Antígona* d'Anouilh... Formàvem part, un grapat d'universitaris, del corrent de teatre sorgit de la Universitat i independent, un teatre que funcionava pertot arreu, un teatre-off, tolerat pel règim, si no ens passàvem. Totes aquestes obres, les donàrem a conèixer en versió castellana.

En català vaig dirigir també en aquella època una *Consueta* mallorquina, teatre medieval inèdit; era una *Dansa de la mort*, que mai s'havia representat d'ençà el segle XV, del qual procedeix, i que vaig muntar a l'interior d'una església. Va ser el capellà Gabriel Llompart, que com bé saps és un estudiós de l'Edat Mitjana de Mallorca, qui me la va proporcionar.

El teatre entès com a arma d'oposició el vaig practicar pocs anys més tard també en català, en els primers anys 70, amb el muntatge dels *Entremesos mallorquins del*

Antoni M. Thomàs.

segle XVIII, unes peces anònimes, sainets arcaics, que acabaven de ser editats. Reivindicàvem, amb aquelles peces, una identitat de poble. Foren unes obres que record que passejàrem, el Col·lectiu de Teatre, que així ens dèiem (format per estudiants dels primers cursos de Filosofia que aleshores s'impartien a Palma i amb els quals vaig realitzar un seminari de Teatre), obres que passejàrem, deia, per diversos pobles de l'illa, amb sorprenent èxit de públic i amb la constatació que fora de Ciutat també agradava aquest altre teatre.

Després dels anys passats a Madrid, treballant en el periodisme, a inicis de la dècada dels 80, torn a l'illa, on redescobreixo la dedicació

escènica (de fet, mai abandonada perquè a Madrid vaig tenir ocasió de sistematitzar-me en "l'art" de la direcció escènica mitjançant cursos, fins arribar a França, seguint un curs del gran director Antoine Vitez, mort recentment). Se m'ofereix aquí la possibilitat de retornar al teatre, dirigint *El rei Pepet* de Pere Capellà, amb un grup que es reunia a l'escenari de l'"Assistència Palmesana", un escenari tan desaprofitat encara avui. És aquesta, tal vegada, una de les millors obres de "Mingo Revulgo".

Poc després, vaig fundar, junt amb gent del millor teatre que es feia a l'illa, el grup La Lluna de Teatre. Va ser en ocasió de dirigir la posada en escena de l'obra *El drac*, de l'autor rus Evgueni Schwartz, traduïda (crec que fou el seu darrer treball literari) per Llorenç Moyà. Amb la idea de lligar les altres arts al teatre, convidàrem a participar-hi pintors com Roca Fuster i Damià Jaume, els escultors Mateu Forteza, que ja havia col·laborat en *El rei Pepet*, i Tinus Castañer, l'artista del vidre Pere Ignasi; la música era també original i en directe...

Amb La Lluna, per encàrrec del Consell Insular, vaig dirigir tot seguit *La nit de l'amor*, una peça desconeguda i gairebé mai estrenada de Santiago Russiñol. Més endavant, *La Mandràgora*, la comèdia renaixentista de Maquiavelo, traduïda al català per Gabriel Janer Manila i patrocinada per l'Obra Cultural Balear. I també una peça curta de Yukio Mishima, *L'armari*, traduïda

per mi mateix. I més endavant, l'única peça teatral que té escrita l'escriptor Milan Kundera, *Jacques i el seu amo*, amb traducció al català feta pel filòleg Jaume Corbera, i el muntatge amb el qual guanyàrem el Primer Premi de Projectes escènics de l'Ajuntament de Palma.

Un nou encàrrec del Consell ens ofereix *Kabyl*, de l'autor mallorquí Joan Guasp, finalista del Premi Buero Vallejo. Obra arriscada i complicada, una de les millors, aquí, del teatre d'avantguarda dels anys 80. Seguidament, l'obra del Premi Nobel Samuel Beckett, *Tot esperant Godot*, en la traducció de Joan Oliver (Pere Quart); un clàssic modern i una obra mestra que mai no s'havia representat a les Illes; peça sempre actual, com ho prova que segueix en cartell a no pocs escenaris; de fet, uns mesos després de la nostra estrena, s'estrenava també, en versió castellana, en el programa *Madrid capital cultural europea*.

I el següent muntatge és el teatre, tan immediat, del polític i dramaturg Václav Havel, la peça *Ver-nissatge*, que atès l'èxit obtingut haguérem de repetir a Ciutat. La majoria d'aquestes obres les hem fet conèixer a diversos escenaris de

La Lluna ara personalitza el teatre capdavanter de les illes. Des de fa temps portem el llistó, la qual cosa no deixa de crear problemes aquí i ens fa constatar que persisteixen no poques indiferències envers el teatre en català.

l'interior de l'illa i a Menorca i Eivissa.

Ara, des del passat novembre/92 i després en el gener/93, hem estrenat l'obra de l'escriptor austríac Thomas Bernhard, *La força del costum*, traduïda per Feliu Formosa.

Podem dir així que La Lluna, tots els que formam la companyia, Francesc Aguiló, Guillem Simó, Caterina Maria Alorda, Rafael Ramis, Pilar Calatayud, Gabriel Gamundí, Bonaventura Morey,

Antoni Oliver, Roser Jové, Xesc Coll i un llarg etcètera d'actors i actrius i també de tècnics que participen en un o altre muntatge, ens proposarem oferir un teatre de qualitat, a l'illa. Crec que sense falsa modestia podem dir que ho hem aconseguit, de manera que ara La Lluna personalitza el teatre capdavanter de les illes. Des de fa temps portem el llistó, la qual cosa no deixa de crear problemes aquí i ens fa constatar que persisteixen no poques indiferències envers el teatre en català.

A més de la ja esmentada, primerenca i premiada peça, som autor de l'obra *Mary Anne Walkey*, que du per subtítol *Una tragèdia anglesa*. Editada per Moll a la col·lecció Illes d'Or, fou finalista del Ciutat de Grànnollers en una de les passades edicions. També tinc escrita, i amb un poc de sort a punt d'editar, *Auto de Fe a l'illa*. I altres, els títols i continguts de les quals resten per a parlar-ne en millor ocasió si no volem que això s'allargui massa.

Mary Anne té una temàtica que podríem dir universal: l'explotació humana. L'obra és, evidentment, èpica, en el sentit brechtíà. Vull dir que és una peça que alguna cosa té d'experiència recreadora de Brecht, però també de Peter Weiss...

Argumentalment i mitjançant una acció paral·lela, narra un episodi d'explotació que acabarà tràgicament i, a la vegada, un passatge de la vida de Karl Marx, a Londres. Les dues històries acabaran convergint. Un poc sorprenent tot això avui, tal com va el país... Tant és així que al temps que algun reputat crític literari de Barcelona l'ha considerada un cant marxista, que no ho és, un altre, des d'altres pàgines, s'ha felicitat, confós tal vegada pel subtítol de la peça, que arribés en llengua catalana alguna mostra "d'aquest escriptor anglès que és en la línia del teatre

La força del costum, de l'escriptor austríac Thomas Bernhard, traduïda per Feliu Formosa.

L'èxit obtingut amb *Vernissatge*, l'obra del polític i dramaturg Václav Havel, ens obligà a repetir la representació a Ciutat.

d'Arnold Wesker..." I, en efecte, alguna cosa de Wesker també té, encara que jo no sia anglès.

Auto de fe a l'illa, una altra peça que he escrit, és ben distinta. Neix d'un projecte becat pel Ministeri de Cultura. En una barreja (ordenada, és clar) de temps i de personatges històrics, desenvolupa escènica-ment dues èpoques de la nostra història que em semblen terribles: la repressió de la Inquisició, que situo en el segle XVII, i la repressió franquista de 1936.

Em demanes per la situació del nostre teatre i jo crec que no és gens bona. Si ho miram des del costat dels responsables institucionals, els res-

El teatre és encara a
Mallorca i a la resta de
les illes la parenta pobra,
pobríssima, de les arts,
amb una situació
escandalosa...

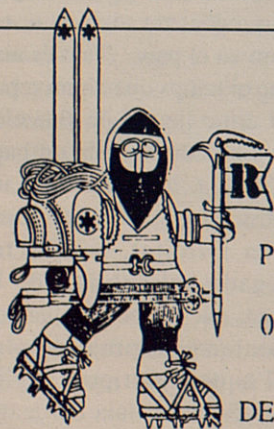
ponsables vull dir polítics de la cultura, aleshores dreta i esquerra, amb totes les variants que aquí i allí tenen petit o més gran accés cultural, s'han distingit, amb alguna excepció, és cert, per la seva deixadesa (jo crec que producte d'una mescla d'ignorància inconfessable i por) envers el teatre que s'ha fet o que és possible fer a les illes.

El teatre, així, és encara a Mallorca i a la resta de les illes la parenta pobra, pobríssima, de les arts, amb una situació escandalosa si ens atenem a dades com que la nostra autonomia, i la nostra ciutat de Palma, tenen uns nivells socio-econòmics elevats.

Sembla com si hi hagués una idea política comuna que és la d'entossudir-se a que el teatre continuï sense sortir del subdesenvolupament propi dels temps de la dictadura.

No és rendible, per exemple en termes econòmics, una exposició pictòrica organitzada per entitat pública, però al teatre de qualitat se li reclama una rendibilitat comercial.

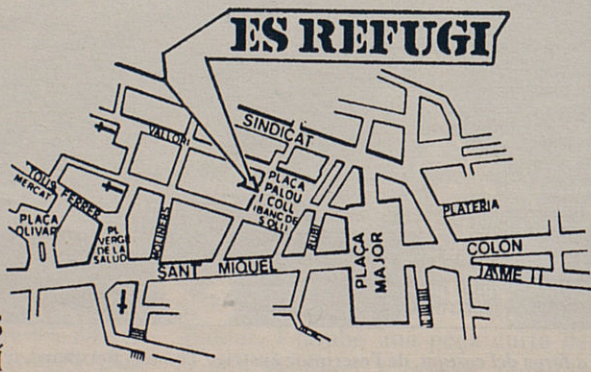
També podem fixar-nos en l'anomenat Festival de Teatre que ha organitzat l'Ajuntament de Ciutat durant els darres deu anys, convertit de fet en un pretext o ocasió per a la intervenció puntual de l'Ajuntament en qualitat d'empresari teatral, una vegada al mes... oferint a la ciutadania, això sí, bones obres i muntatges

ES REFUGI

Pl. Palou i Coll, 10 (Banc de s'Oli)
Telèfon 71 67 31
07002 CIUTAT DE MALLORCA

ESPECIALISTES EN ARTICLES
DE MUNTANYA, CAMPING I ESQUÍ

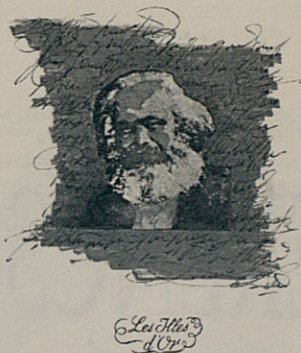

(mal empresari seria en cas contrari), de reconegut prestigi i fama... mentre una vegada i una altra, l'Ajuntament ha negat quantitats irrisòries al teatre illenc, tancant els ulls, a més, a projectes interessants i seriosos (tu i jo tenim experiència d'això), o a realitzacions escèniques de singular qualitat susceptibles de ser exportades. Amb la nova administració municipal això no ha fet més que agreujar-se: ara ja ni diners hi ha per importar teatre, menys encara per promocionar teatre. Si aquests renunciïn a la concepció del teatre com a bé públic, aquells només la practicaren quan es tractava d'importar teatre entès com prestigi segur.

El teatre, però, i superant els conceptes locals i d'aficionats, és un art comunicatiu no gens fàcil, que exigeix coneixements depurats, capacitat de síntesi, tècniques, capacitat de creació artística..., de manera que entre els que fem teatre cal també la crítica: en aquesta professió hi ha alguns aprofitats, alguns mediocres que tracten d'imposar-se. I la confusió, la manca d'ajudes estables i estructurades ha creat també una manca d'esforç comú, d'unió en nom del teatre. Ara mateix, sense anar massa lluny, es fan intents per imposar una mena de monopoli teatral segons el qual només una fundació privada, però que vol viure dels diners públics, podria fer teatre en condicions, un teatre, tot s'ha de dir, bastant insuficient si miram les mos-

Antoni Mª Thomàs

MARY ANNE WALKLEY
UNA TRAGÈDIA ANGLESA

A més de Mary Anne Walkey, tenc escrita i a punt d'editar *Auto de fe a l'illa*.

No és reindible, per exemple en termes econòmics, una exposició pictòrica organitzada per entitat pública, però al teatre de qualitat se li reclama una rendibilitat comercial.

tres que ens vénen oferint aquells que estan entossudits en aquesta perillosa i sembla que molt costosa idea privada. No fundació privada amb diners públics, sinó fundació pública del teatre nacional de les illes és el que manca. Una fundació que creàs un centre d'art dramàtic generador de teatre de qualitat amb autors propis o forans, capaç de convertir el teatre en un art i entreteniment de valor quotidià, assequible a tothom, i no un art d'excepcionalitat provinciana.

Restà el problema del públic, relativament desorientat i escalivat i que, per tant, solament dóna suport a allò que ofereix garanties prèvies: el teatre que ve de fora rodejat d'una publicitat televisiva, o d'un nom, o d'una fama, en ocasions, és clar, ben guanyada, o que consisteix en un costosíssim muntatge. Un altre públic es manifesta entusiasta del teatre còmic mallorquí que practica Xesc Forteza amb encert i fortuna, fins a personalitzar un fenomen que ben segur s'escapa de l'escena, per a convertir-se en fet sociològic o de tercera edat.

Resumint, la situació del teatre a les illes, deixant de banda les causes externes i comunes a tot l'Estat (el teatre és un art deficitari avui per avui), té molt a veure amb la decisió dels poders culturals de mantenir-lo marginat, ja que els anys d'autonomia no han servit per aixecar unes estructures estables, tal com s'ha fet a altres indrets. □

carrer del
baix riera, 1-a
tel: 24 03 86
07009 palma

arts
XISCO
grafiques

**Llibreria
Aloma**

C/ de la VINYASSA, 23 B
Tel.: 46 11 50 - PALMA

Aires formenterencs, “Rosa, mar i falzia”

SANTI ADROVER

Aires FORMENTERENCs

Mentre la seva música es va fent cada vegada més coneguda, Ona Digital ja ha editat un nou treball del grup “Aires formenterencs” que du per títol *Rosa, mar i falzia*. Un disc amb humor, intimisme, optimisme i referències a la música més arrelada al propi país.

El grup es va formar l'any 1989 amb la creació i interpretació d'una música per damunt de tot mediterrània, una música que parla dels elements naturals, mar, aire, sal, alba-da, i també de la gent del poble.

Des dels primers treballs el públic de la pitiüsa menor va donar un gran suport al grup, que ja ha compartit escenari amb Manuel Serrat, Maria del Mar Bonet i Marina Rossell. En aquest darrer disc es combinen els instruments tradicionals amb altres moderns. El grup, que ja és un tòpic a les festes i concerts de les Pitiüses, -els seus components, Xumeu Joan, Xicu Ferrer i Santi Marí- està prou satisfet d'aquesta feina.

Cal destacar també la partici-

pació musical i de producció de Miquel Brunet, i la part d'enregistrament i edició d'Ona Digital.

Crec que amb la seva música, “Aires formenterencs” pretén no només una tasca de recuperació de manifestacions populars, sinó també fer una feina de creació pròpia, sempre dins el marc de la cultura de l'entorn que d'alguna manera caracteritza la nostra Mediterrània. □

IEB
INSTITUT D'ESTUDIS BALEARCS

XII Jornades d'Estudis
Històrics Locals.

Premsa, Ràdio
i Televisió des d'una
Perspectiva Històrica.

Palma, 3-5 de novembre de 1993.

GOVERN BALEAR
Conselleria de Cultura, Educació
i Esports

El sol surt al crepuscle, de Josep M. Palau i Camps¹

PERE ROSSELLÓ BOVER

*El sol surt al crepuscle*² va esser escrita l'any 1962 —quan Josep M. Palau i Camps havia obtingut el premi Ciutat de Palma amb *Els transplantats*— i reelaborada en 1983. Per tant, apareix amb trenta-un anys de retard per culpa de les circumstàncies històriques per les quals ha passat el nostre país i a les quals aquesta novel·la alludeix directament, de pla, a la valenta. Uns petits retocs —com és ara parlar d'Urbs, d'Illa o de Tetinyà per referir-se a Barcelona, Mallorca i Perpinyà—, amb la intenció de disfressar-ne les referències als indrets reals, no foren suficients per fer-ne possible l'edició als anys seixanta. Ara, en canvi, a la fi, pot sortir al carrer sense cap d'aquests subterfugis.

En aquests últims anys ens hem acostumat a la imatge de Palau i Camps com a autor de novel·les policíques. I, en canvi, sembla que molts pocs coneixen el Josep M. Palau i Camps poeta i autor de novel·les compromeses, com la ja esmentada *Els transplantats*, *Aquesta mena d'amor* o *El sol surt al crepuscle*. Per la distància que ens separa de les seves primeres obres i per la major difusió que han tengut les últimes, més adreçades a un públic majoritari, ens és habitual la imatge del Josep M. Palau-inspector Arbós i hem oblidat el Josep M. Palau-escriptor compromès, autor de novel·les de denúncia i de preocupacions socials —sense voler dir amb això que en les novel·les policíques no en puguem trobar també—. Sens

El protagonista es converteix en el fil conductor del relat: narra la vida d'un home que rep l'impacte del seu moment històric, sense poder-ne escapar.

dubte, la publicació de *El sol surt al crepuscle* contribuirà a la revalorització, al redescobriment, d'aquest aspecte, per a mi no prou considerat ni ben valorat del nostre escriptor. Precisament, amb motiu de *Aquesta mena d'amor* (escrita l'any 1957, reescrita el 1981 i publicada el 1985), Antoni Serra escrivia que Mallorca és una terra «d'amnèsics galopants». Aquesta és per a mi una de les principals qualitats de la novel·la: la de fer memòria en un país amnèsic, on les atrocitats de la guerra i de la postguerra s'han oblidat amb una facilitat només pròpia

dels còmplices. Perquè llegint *El sol surt al crepuscle* hom té la impressió d'assistir a una espècie de fris o de mural on s'han dibuixat, en un espai relativament reduït, tots els —diguem-ne— “desastres de la guerra”, per utilitzar la terminologia “goiesca”. A més, *El sol surt al crepuscle* em sembla una espècie de compendi o de síntesi de les novel·les sobre els fets que van des de la rebel·lió militar-feixista del juliol de 1936 fins a la repressió que el franquisme encara exercia en la postguerra.

Palau i Camps troba la fórmula adequada per descriure uns fets històrics en centrar la seva novel·la en un personatge, Manel Pujol, i en descriure'ns-en la trajectòria personal indestruïble del curs de la Història. La forma que utilitza és força tradicional i no gens espectacular: ens trobam davant una novel·la en què ocorren moltes coses, que coneixem exclusivament a través d'un narrador omniscient en tercera persona. Així, el protagonista es converteix en el fil conductor del relat: narra la vida d'un home que rep l'impacte del seu moment històric, sense poder-ne escapar. Per a mi, la novel·la conté un aspecte importantíssim, que li dona vigència encara avui, al marge del seu valor documental: la denúncia, perquè conta la història d'un ésser que es converteix en víctima innocent dels homes que en un moment donat han assolit el poder. Manel Pujol és un home sense idees polítiques, un jove que únicament

desitja viure la seva vida, estimar els seus i de voler compartir els seus dies amb ells; però que patirà fins a la tragèdia les tensions i les ruptures del conflicte bèl·lic. És, per tant, un "innocent" en el més autèntic i pregon sentit del mot. En aquest aspecte, *El sol surt al crepuscle* sobretot és una novel·la pacifista, perquè fa palès la injustícia de la guerra i de la llei dels homes.

Igualment com en *Els trasplantats* i en *Aquesta mena d'amor*, Palau i Camps ha aprofitat tot un bagatge d'experiències personals que, combinades amb experiències d'altri —i jo crec que també amb la lectura d'algunes de les principals novel·les sobre la guerra i la postguerra, des d'*Incerta glòria* de Joan Sales fins a *Els vençuts* de Xavier Benguerel—, serveixen per oferir-nos una visió força completa del que va passar l'any 1936 i els immediatament següents. El fons autobiogràfic del protagonista és força fàcil de detectar: l'autor ha introduït en el seu protagonista molts de trets personals, si bé tampoc no es tracta d'un *alter ego*. Palau i Camps es va traslladar a Mallorca poc abans de començar la guerra civil, procedent de Barcelona, i aquí el conflicte bèl·lic el va aïllar del seu món anterior. Per al meu gust les millors pàgines de la novel·la són precisament aquestes en què el novel·lista aprofita la seva vivència de l'esclat de la guerra a Palma i descriu el seu aïllament. A més, Manel Pujol també és un científic, un estudiant de farmà-

cia, així com el nostre escriptor és llicenciat en Ciències i especialista en "escarabatologia".

El sol surt al crepuscle és, però, quelcom més que una història sobre la guerra civil. De fet, s'inicia com si es tractàs del que podríem dir-ne una novel·la «iniciàtica», en què sembla que ens contarà com uns adolescents entren en el món dels adults. Tanmateix, però, hi ha també en les primeres pàgines algunes notes ràpides que ens suggereixen un món que desapareixerà: les referències a publicacions catalanes com "El Be Negre" o "Xut", així com la visió fugissera d'una societat dinàmica en la qual el proletariat ha assolit nivells d'una major participació social. És la visió d'una societat feliç, que avança cap a la normalitat. Només la decisió de Manel d'interrompre els seus estudis per fer el servei militar fa preveure un canvi en la trajectòria del personatge i, per tant, de la novel·la. La destinació d'en Manel a Mallorca marca el primer canvi d'inflexió del relat. Ràpidament hi veiem una Mallorca pre-turística, una petita ciutat immòbil i tediosa. La descripció de la vida dels soldats en la caserna em sembla un dels episodis que més clarament responen als paradigmes del realisme social, així com també els fragments dedicats a la relació amorosa de Manel amb una prostituta francesa, Suzette, una passió formada alhora de sensualitat i de necessitat. Es tracta d'uns episodis plens d'un erotisme, més suggerit que explicat.

Però la novel·la segueix les vicissituds del protagonista i necessàriament ha de transformar-se a causa dels fets externs, que li anul·laran la voluntat. L'esclat de la rebel·lió militar del 18 de juliol suposa el naixement d'una sensació de mort, d'automatisme, d'immobilització de la vida. Alhora també és quan neix el sentiment de la por, no tant de la por a morir com de la por de matar. La guerra que Palau i Camps ens presenta no és una lluita entre dues ideologies o dues opcions polítiques diferents, sinó l'oposició entre la sensibilitat i la brutalitat, entre aquells que han esdevingut bèsties i els que encara volen seguir essent persones. Per altra part, el novel·lista ens presenta un exèrcit que anul·la els individus, perquè pretén no deixar-los pensar per tal que els caps militars pensin per ells. Molts dels episodis de *El sol surt al crepuscle* ens remetent a fets reals de l'evolució de la guerra a Mallorca. Podria resultar fàcil trobar casos reals idèntics als narrats aquí: els feixistes, sovint quasi adolescents, armats fins a les dents que es passejaven pels carrers de Palma i imposaven impunement la seva llei; les purgues d'oli de ricí; els afusellaments aplaudits per la gent i beneïts pels sacerdots; els "camises negres" capitanejats pel Conde Rossi; els assassinats i la por a ser denunciats àdhuc d'aquells que no tenien res a amagar; els bombardeigs que omplen els ciutadans de terror; el desembarcament de Bayo al Port de

Plànols topogràfics
Fotografies aèries

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Telèfon 72 33 56

07002 Palma de Mallorca

FAJAS REINA

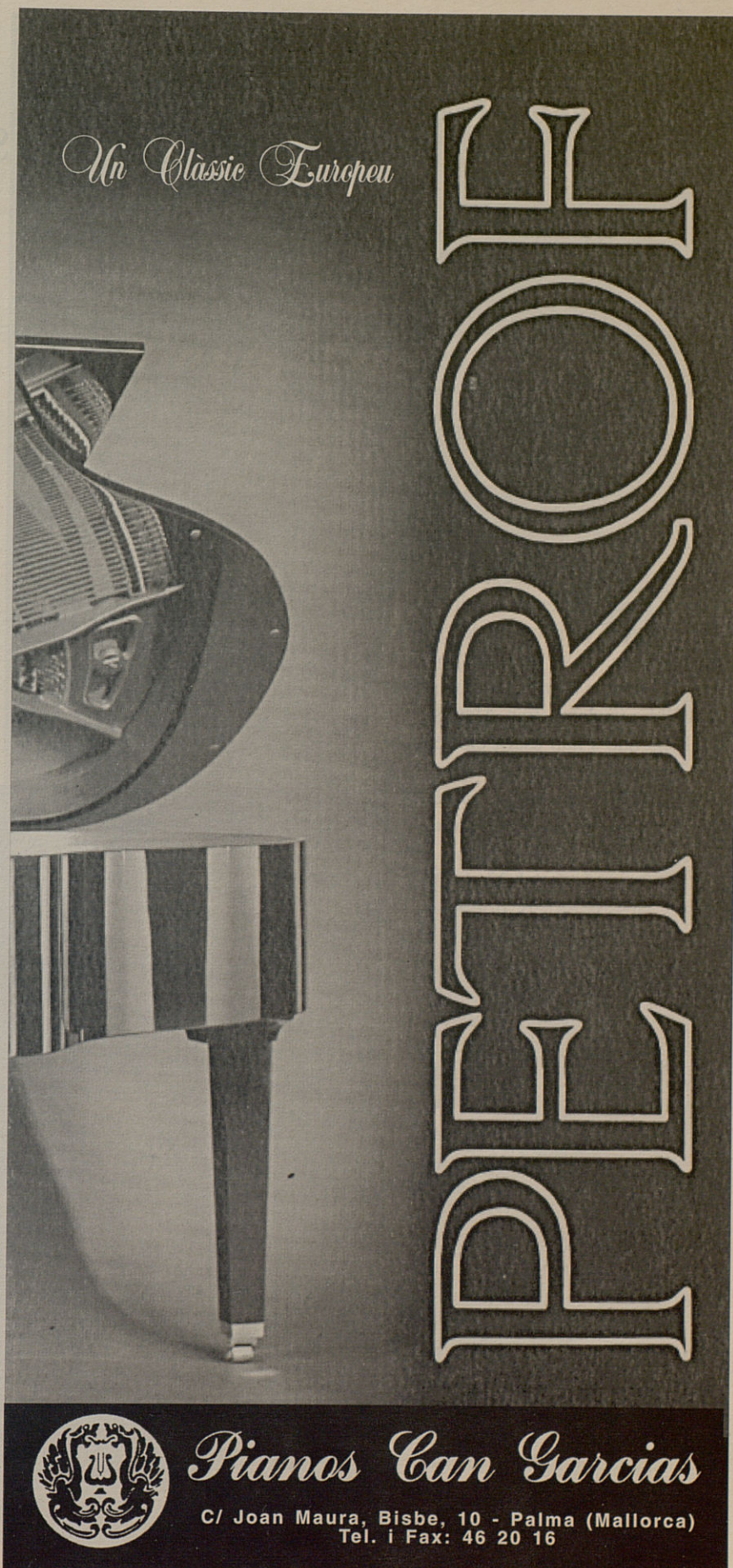
José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

Manacor i la lluita que originà; la misèria, la brutor, la por, etc. Es podria relacionar aquesta novel·la amb les que altres autors mallorquins han escrit sobre el tema, però renunciaré a fer-ho. Això no obstant, crec que cal dir que Josep M. Palau es va avançar força a aquests autors que han publicat aquestes novel·les a partir dels anys setanta. Ell, però, no se centra únicament en els fets de la guerra civil a Mallorca i, arran de l'evolució de la trama novel·lesca, també tenim ocasió de veure-hi reflectida la vida en la zona republicana (la Ciutadella i la Barcelona), l'exili a França i la postguerra.

Finalment, voldria assenyalar que, en el protagonista, podem observar-hi una certa càrrega d'existencialisme. Manel Pujol no sent una nàusea més tost abstracta, sinó una angoixa provocada per la fragmentació i pel truncament constants d'una existència que es caracteritza sobretot per les ganes de viure i per la impossibilitat de fer-ho. Vol viure i cada vegada que troba el seu lloc, que aconsegueix vèncer la solitud i trobar l'amor, els esdeveniments l'obliguen a fugir i a tornar començar cada vegada de bell nou. En realitat, la seva història es correspon perfectament a la del personatge mític de Sísif, sobre el qual Albert Camus va escriure un famós assaig publicat en 1942: el protagonista de *El sol surt al crepuscle* és com el que els déus varen condemnar a fer rodolar incessantment una roca fins al cim d'una muntanya, des del qual la pedra tornava a caure pel seu propi pes, ja que havien pensat que no hi ha càstig més terrible que el treball inútil i sense esperança. Manel, com Sísif, cada vegada que arriba al cim ha de tornar a començar una altra vegada, des del principi, el seu trajecte. Només una opció a la fi li permetrà trobar la sortida, veure eixir el sol encara que sigui al crepuscle. □

1 Resum de la presentació feta dia 21 d'abril de 1993 a la Galeria Brondo de Palma.

2 Josep M. Palau i Camps, *El sol surt al crepuscle*. Pròleg de Maria de la Pau Janer. Mallorca: Editorial Moll, 1993.

Un Classic Européen

EL SOL SURT AL CREPUSCLE

 Pianos Can Garcias
C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

Una qüestió d'estil

JEAN SERRA

L'amor ha estat un dels temes centrals de la poesia universal, el més conreat sens dubte, el més gastat per ventura. Els poetes, una hora o altra hi acudeixen. Quan s'està enamorat, escriure versos d'amor és la cosa més senzilla del món. Però també ha estat cada vegada més difícil escriure'n de vàlids sense caure en la carrinclone-ria. Tanmateix, un poeta de debò, opi- nava Neruda, ha d'estar disposat a escriure poemes d'amor en qualsevol edat. Ell ho va demostrar. Alguns dels més bells que s'han escrit en llengua castellana els devem tant al jove autor de *Veinte poemas de amor y una canción desesperada* com al poeta madur de *La barcarola*.

La Generació del 27, la que més ha influït en els poetes de postguerra, va reiterar aquesta temàtica. De manera especial Cernuda, Salinas i Aleixandre, els tres de referència obligada en tractar la poesia de Miquel Àngel Riera, el qual, d'estimar n'ha fet una qüestió d'estil. De fet, la seva raó d'amor és el fonament de tota la seva producció lírica. Des d'aquell esplendorós llibre inicial, *Poemes a Nai* (1965) fins al darrer, *El pis de la badia* (1992), Miquel Àngel Riera se'ns presenta com l'autor d'un sol i llarg poema amorós.

Per a ell l'amor i la poesia esdevenen dues vies complementàries d'adquirir coneixement, dos mètodes, si es pot dir així, d'indagar en la vida i els seus misteris, per tal de treure'n, de l'existència, aquelles experiències més pures mercè a les quals l'ésser humà pot

És la mateixa experiència
universalment viscuda i
tostemps cantada pels
poetes d'arreu.

Miquel Àngel Riera.

eternitzar certs moments i reflectir-ho alhora mitjançant l'escriptura, l'espai/pis de l'autoafirmació pròpia i del gaudi del lector. Perquè:

*aquest setze de maig, demostrant-me que un dia
nat per ser qualsevol pot acabar no essent-ho
quan a partir d'un bes ens ha sotmès un cos.*

Miquel Àngel Riera se sotmet de grat a aquesta doble disciplina, l'amorosa/vital i la literària/creativa. I veiem en aquest sotmetiment una atracció sublim envers l'aventura estètica de la qual se'n deriva un capteniment humà superior, que, per altra banda, ha d'existir implícit en tota recerca artística.

A través de l'amor trobem l'altre ser i en la pràctica sexual que suscita ens hi fonem, de tal manera que l'experiència permet, paradoxalment, de dos éssers individuals i peribles crear-ne un de sol durant el període en què ocorre la transformació, que com un veritable èxtasi unifica les separacions i anul·la el temps. El poeta, d'això, n'és conscient i li ho diu a l'amada:

*El temps m'afecta enfront dels altres,
i me sent exempt d'ell quan tu t'hi instal·les.*

És la mateixa experiència universalment viscuda i tostemps cantada pels poetes d'arreu. I en aquesta reiteració rau la dificultat de tornar-la dir. Però, tanmateix, quan, com en el cas que ens ocupa, un gran poeta encerta encloure en uns versos originals

les paraules i les imatges que l'expressen, aquestes ens sonen com a noves i ens somou la seva lectura. Miquel Àngel Riera sap prou bé com és de delicada la temàtica eròtica, de quina manera pregonava va lligada al llenguatge la fugissera poesia:

*Cistal·litzen'troballes, el verb estén les ales
i unes formes es mouen i em miren: les veig!
Una paraula allarga les mans envers una altra
i aquesta diu que sí...*

El pis de la badia és una altra abrandada manifestació de la passió amorosa de Miquel Àngel Riera, de la seva passió essencial pel coneixement, idò. El llibre, escrit d'una manera continuada en un període de temps relativament curt, durant el qual l'autor es va sentir de bell nou impulsat a la poesia —mansfermat, em deia en una carta el propi Miquel Àngel Riera—, després de catorze anys dedicat exclusivament a la prosa, quan ja creia no tornar-ne a escriure mai més, de versos.

No hauria d'estranyar aquesta nova entrega poètica de Miquel Àngel Riera. És la constatació que ha estat sempre fonamentalment poeta. Des d'aquesta condició ha pogut escriure poemes eròtics dels més reeixits i bells, i pàgines magistrals de prosa pulquèrrima amb la qual ha bastit un solidíssim i ben travat corpus narratiu.

Malgrat que als seus primers llibres de poesia els costés d'obrir-se camí, potser perquè, com ja va escriure Josep Mª Llompart, *eren massa subtils, massa madurs, massa perfectes per a atreure l'atenció d'editors i de jurats*, congratulem-nos que *El pis de la badia* hagi trobat en Àlex Susanna i els seus companys la sensibilitat i la ràpida resposta que mereix la categoria del llibre i que així, acabat de sortir de la farga miquelangeliana ha trobat l'acollença de la col·lecció Àuria de l'editorial Columna. □

GROTRIAN-STEINWEG

Pianos Can Garcias

L'Obra Mestra

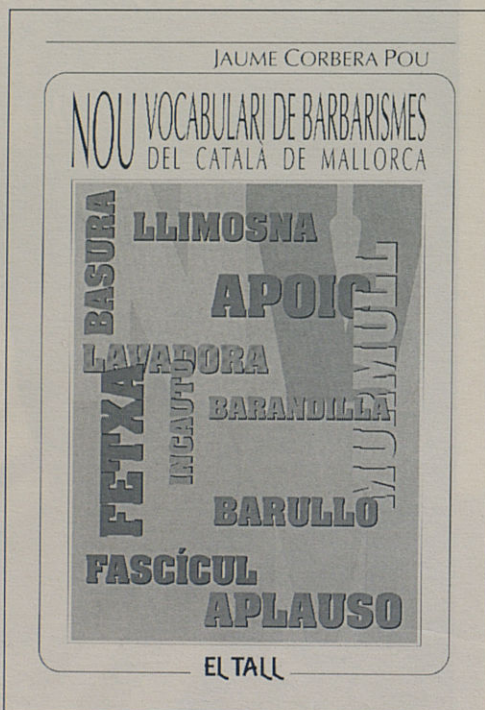
C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

Nou vocabulari de barbarismes del català de Mallorca, de Jaume Corbera i Pou

E.M.

Jaume Corbera i Pou (Palma 1954) és professor de Llengua Catalana a la Universitat de les Illes Balears, on imparteix cursos generals de llengua i l'assignatura de Dialectologia Catalana. En 1991 es va doctorar amb una tesi sobre el dialecte alguerès. A més, ha publicat molts d'articles en publicacions com "El Mirall", "Lluc", "Latitud 39" i d'altres més especialitzades. L'estudi del lèxic, els dialectes i la sociolingüística constitueixen els principals terrenys de la seva investigació. Ara acaba d'aparèixer una nova edició del seu vocabulari de barbarismes.

La primera edició del *Vocabulari de barbarismes del català de Mallorca*, ara fa quasi deu anys, va suposar l'aparició d'un instrument ortopèdic força útil. Ensenyants i alumnes, així com tots els usuaris de la llengua en general, varen disposar d'un llibre senzill i pràctic que els permetia detectar les interferències lèxiques més freqüents del català parlat a la nostra illa i substituir-les per les formes més adients i genuïnes. Molts han estat els alumnes que han trobat així expressions ben freqüents en la nostra societat que, pel pes del castellà i de la rutina, es trobaven pràcticament extingides. Com indica M. Teresa Cabré, "els tractats de barbarismes no haurien d'existir si les coses funcionessin com voldríem que ho fessin, o haurien de reduir-se a la mínima expressió si les situacions fossin les que voldríem que

Un llibre que ha demostrat la seva utilitat i eficàcia.

fossin, la realitat sociolingüística demostra que encara són necessaris en el guiatge de l'ús de la llengua catalana." En aquest sentit, la feina de Jaume Corbera ha estat molt lloable i positiva.

El vocabulari es divideix en tres parts. La primera, la més extensa, recull per ordre alfabètic els barbarismes i ens en dona les solucions, a més de les equivalències de determinades locucions i d'altres partícules. La segona recull els mots mallorquins alterats formalment o semànticament. I la tercera fa un llistat de diversos calcs del castellà. A més,

com en les edicions anteriors, recull una sèrie de comentaris sobre casos concrets ("cuyo", el "lo" neutre, les salutacions, les hores, etc.), que necessiten d'una explicació més àmplia que la que pot donar-se en una entrada del vocabulari.

Com l'autor mateix reconeix en la justificació inicial, els barbarismes lèxics són els més fàcils de detectar i de corregir, sovint perquè les formes correctes encara són ben vives i tots les hem sentit o vist escrites alguna vegada. En canvi, al costat del progressiu augment de la capacitat de comprensió i a la major correcció del català parlat ha aparegut un nou tipus d'interferència més greu i de major dificultat de correcció: ens referim als barbarismes fonètics, que fan palès un estat d'erosió de la llengua molt alarmant. Sens dubte, la seva correcció ja no serà tan senzilla com amb els lèxics i sense una política lingüística realment normalitzadora del català, impulsada per les institucions, resultarà impossible.

De totes maneres, cal celebrar aquesta nova edició, molt ampliada, d'un llibre que ha demostrat la seva utilitat i eficàcia. □

Jaume Corbera Pou, *Nou vocabulari de barbarismes del català de Mallorca*. Presentació de M. Teresa Cabré. Palma: El Tall editorial, 1993.

La Reina (del) Popp i altres noms nobles

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

I.- L'any 1963, una jove-níssima soprano de vint-i-quatre anys, txecoslovaca per a més senyes, debuta al teatre *An del Wien* de la capital austríaca, el segon teatre d'òpera de la ciutat, per entendre'ns.

Mesos després es presenta al *Teatre de l'Òpera*, el primer teatre vienès, amb un paper a *La flauta màgica* de Mozart: La Reina de la Nit (quasi res!), un dels rols operístics més desitjat per tota soprano.

Les cròniques parlen d'aquella presentació com "d'èxit sense precedents". Podem creure en un triomf d'aquells que fan història, vaja. De fet, Otto Klemperer, el director i compositor alemany, li oferí cantar el mateix paper a l'enregistrament que aleshores estava preparant amb l'Orquestra Philharmonia i que amb el temps esdevendria històric i una de les versions de referència: Gundula Janowitz, Nicolai Gedda, Walter Berry o Gottlob Fricke en els primers papers, i Elisabeth Schwartzkopf, Christa Ludwig i Marga Höffgen com les tres dames (sí, heu llegit bé: aquests tres noms mítics com a dames de la reina Popp. Elles solen bastarien per avalar el projecte!).

És així que Lucia Popp es converteix de sobte en la Reina de la Nit mozartiana. No en una Reina de la Nit més, sinó en la (remarquem el

XXXII FESTIVAL DE POLLENÇA

CLAUSTRO SANTO DOMINGO
JULIO - AGOSTO
1993

determinat) Reina per excel·lència. Sense anar més lluny, el Metropolitan li ofereix presentar-se a Nova York, cantant aquest mateix paper,

en la producció de 1967, i els teatres d'Europa lluiten per aconseguir-la.

Amb el temps, Lucia Popp ha ampliat el repertori als grans rols lírics de l'òpera alemanya: del seu estimat Mozart a Richard Strauss, sense oblidar algunes (no moltes) aventures wagnerianes.

Amb la maduresa, Lucia Popp ha esdevingut una gran liederista. Ha sabut alternar la participació en òperes amb recitals amb piano.

II.- Precisament, amb l'acompanyament d'Irwin Gage, la Popp va arribar a Mallorca per participar al Festival de Pollença d'enguany com a figura estelar del tradicional cicle d'estiu. Cicle que ha superat ja la frontera de les trenta edicions (enguany tenim la XXXII), i que ens permet apropar-nos al *Hilliard Ensemble* per tal de celebrar plegats l'Any Monteverdi, o a *Le Concert des Nations*, el grup dirigit per Jordi Savall, per anomenar els artistes que aquest 1993 protagonitzen les vetllades dedicades a la Música Antiga. Però també hi participen el pianista Anatol Ugorski, el guitarrista Ernesto Bitetti i el violinista Mischa

Maisky, tots ells solistes de reconeguda vàlua internacional. □

Pere Estelrich i Massutí és musicòleg.

Vergonya, melòmans!

CARME MORELL

L'agrupació musical que, sota el nom d'Orquestra Filarmònica de Praga, acaba de visitar Palma, constitueix un exemple més de la falta de serietat dels qui, des de les institucions públiques o des d'empreses privades, mouen els fils de la vida cultural a la nostra ciutat. En efecte, l'il·lús melòman que, desafiant la canícula i l'escepticisme, assistís al concert dels músics txecs, el setze de juliol, a l'Auditori, trobà sense cap dubte motius suficients per a no tornar-hi.

Haurem de manifestar el nostre descontent amb xiuladisses de digna memòria, com les que protagonitzava el públic el segle passat? Ha arribat l'hora de recollir moixos pel carrer, a fi de botar-los a l'escenari quan la incompetència passa de mida i el frau es torna evident i el públic

encara aplaudeix, sense témer-se'n, amb un somris d'orella a orella, repapat en el dolç sentiment de pertànyer a la melomania europea? De quina altra manera es pot acabar amb enganys, per dir-ho amb educació, com el d'aquell dia?

Sortir a l'escenari en mànegues de camisa -tots, excepte el director, patètic escarabat perdut en un tassó de llet. Treure a escena, tot un Auditori, que disposa d'un Steinway i d'un Bösendorfer, un piano electrònic, de bracet, endemés, d'una arpa, maridatge insòlit i certament agosarat... són fets que farien desconfiar d'entrada l'espectador més innocent. A propòsit, algú pot aclarir-me quina era la finalitat de dit instrument? Hem de considerar-ho un reclam publicitari? Un estirabot d'un dissenyador avantgardista? Potser es

tractava d'una paradoxa filosòfica?

Confessem que ens ha llevat la son més d'una nit, aquest piano que no va arribar a sonar. Encara ara ens fa ballar el cap l'aire d'abandó que traspuaven les seves potes metàl·liques, el negre mat de pell sintètica que ofenia la vista, com les blanques mànegues de camisa dels músics. Les formes són discutibles, em direu. No hi ha, és cert, raons que abonin un determinat criteri estètic en detriment d'un altre. Dubto, fins i tot, que l'estètica pugui defensar-se des dels raonaments. Tanmateix, les formes són boniques i val la pena de conservar-les. No fan cap nosa, i moltes han hagut de menester, a més a més, segles de civilització per a arrelar.

Sap greu no poder lloar res de l'actuació d'una orquestra que segur que maldava per fer la feina tan honestament com sabia o podia. A la secció de corda, cadascú acabà campant pel seu cantó, fet que el director semblava ignorar, aliè a les dissonàncies que sorgien d'aquell orgue de grills. La de vent eixordava, especialment el metall, com si es tractés de trompetes de la mort dutes al mercat fora de temporada. El director, adés s'escarrassava amb gran entusiasme, adés s'adormia -no sabem si per l'hora (a quin país heu vist començar un concert a les deu i mitja de la nit?) o per pura desídia.

No és gens estrany que les coses anessin com van anar. Que *La novia vendida* -per si algú no hi parà esment hem de dir que el programa de mà anava en castellà, a pesar que el Consell Insular i l'Ajuntament de

Façana del prestigiós Auditori de Palma, al passeig Marítim.

Els que vulguin, i sense pressions, ja es cuidaran de donar als fills aquella cultura musical —i no ens referim només a estudis, sinó a un bagatge molt més ampli— que ells no tingueren.

Palma constaven com a organitzadors del concert- semblés més aviat robada per una partida de bandolers. Que *El Moldava* amenacés sortir de mare i engolir músics, públic, la catedral i el castell de Bellver. Que el *Capricho español*, l'obligada ditada de mel, resultés apalagós i maltractés les nostres orelles amb les fiblants picadures de tot un eixam de vespes bronzents al compàs dels timbals. Que la vuitena de Dvorak es tornés xàfec d'agost que avançava inexorable a l'horitzó plàcid de música de saló de casa bona amb què l'orquestra volgué guanyar-se el públic -ningú no els havia dit que podien estalviar-se l'esforç, que el públic aquí no cal guanyar-se'l, que, tot i que paga entrada, el nostre públic es considera tan afortunat d'assistir a un concert que aplaudeix agraït el que vulguin oferir-li, sigui bo o dolent. Qui cerqués la solidesa, la bellíssima serenitat de la vuitena simfonia del músic txec en la interpretació que ens ocupa, veuria de cert tornar-se fum les seves il·lusions.

Vergonya, vergonya aliena. Una vergonya que hauria de sentir qui es digna servir-nos espectacles consemblants. Vergonya que ens farà pujar els colors a la cara mentre no hi hagi un nivell d'exigència suficient. Un nivell que, ho sabem prou, encara tardarem a assolir.

Mentrestant, aconsellem l'il·lustre públic que inverteixi els diners en l'ampliació de la seva biblioteca musical. No podran lluir el vestit, però les seves orelles hi guanyaran i, en acabat, quan el sentit de l'estètica és autèntic, els espectadors són ben prescindibles i ningú no el privarà d'estrenar el darrer modellet de la temporada per a seure confortablement davant l'equip de música de casa seva. Si necessita, emperò, fer petar de dents algun col·lega davant la seva corbata de seda nova -ja està bé d'encarnissar-se sempre amb la coqueteria femenina- o si, en un altre ordre de coses, no vol o no pot prescindir de l'esdeveniment social, convidi els seus amics i coneguts al concert. Les vetllades musicals particulars són més velles que el pastar. Sense músics de debò? I tant! Les *soirées* que armaven, els nostres avis, amb la pianola o el gramòfon recent adquirits!

En una paraula, tot abans que consentir que aquests alcavots de la cultura continuïn lucrant-se a expenses de la manca d'educació musical de bona part del públic. Voldríem no ésser malentesos: no blasmem aquesta mancança. La falta d'educació musical del nostre país és lamentable i de doldre, però ni nosaltres ni ningú no es pot permetre de blasmar qui no ha tingut oportunitat d'adquirir-la. Els qui vulguin i no es deixin

obsedir per la falsa idea d'haver perdut el tren ja es preocuparan de millorar-la. D'altres, potser procuraran donar als seus fills, sense pressions, perquè són coses que han de venir de gust, aquella educació -i no ens referim només a estudis, sinó a un bagatge molt més ampli- que ells no tingueren. No aspirem a altra cosa, ni esperem res més enllà del respecte i l'amor per la música. Si de cas, li demanem que no confongui la sala de

concerts amb el passeig del Born. Sovint un petit canvi d'actitud genera al nostre entorn canvis significatius a la vida d'una comunitat.

A l'empresari, sí. A l'empresari li exigim que sigui honest i vetlli per la qualitat del producte que ofereix. Ja sabem que sovint no és així. Hauria de ser-ho, tanmateix, entre aquests cercles gairebé messiànics presidits, amb prou autosuficiència, pels capitosts de la cultura illenca.

Pel que fa al paper dels crítics, no sabem què hem de dir, perquè aquests no tenen excusa. Parlar de la musicalitat de la filharmònica de Praga o de qualsevol altra orquestra és una obvietat i un tòpic i temem que no sigui incapacitat de dir alguna cosa més substancial. Voldríem creure, d'altra banda, que l'error observat a una de les crítiques sobre l'autoria del *Capricho español*, no passa de ser un simple error d'ordinador. En tot cas, si no poden alçar una mica el llistó de les seves exigències, ens estimaríem més que callessin. Altrament no fan res més que contribuir, potser involuntàriament, però no per això de forma menys efectiva, a les ensarronades dels empresaris sense escrúpols. □

Carme Morell és historiadora del teatre català.

Mompou i la qüestió nacionalista

ANTONI PIZÀ

Pels historiadors de la música no deixa de ser un enigma el fet que, dels quatre pares fundadors del nacionalisme musical espanyol - Pedrell, Albéniz, Granados i Falla -, tres fossin catalans. Si s'admet que una nació es basa, entre altres coses, en la seva cultura i que, a més a més, la música és necessàriament part integrant d'aquesta cultura, la pregunta lògica seria: quina és la personalitat musical de Catalunya, si és que realment existeix o ha existit?

Catalunya va tenir, efectivament, un període musical ben definit des de l'edat mitjana fins al segle XVIII; però a partir d'aquí, al mateix temps que les institucions catalanes són absorbides i es confonen amb les espanyoles, la seva música esdevé de cada vegada més indefinible. Aquesta fusió arriba fins al punt conflictiu esmentat abans en el qual els propis catalans són qui creen el nacionalisme musical espanyol.

Els manuals de la història de la música solen atribuir el començament del nacionalisme musical espanyol a *Felipe* Pedrell (Tortosa, 1841). Pedrell, compositor i musicòleg, va intentar crear les bases teòriques sobre les quals s'havia de fonamentar la música espanyola del futur. La música espanyola, segons la visió de Pedrell, havia de cobrar identitat a través del folclore ibèric, especialment l'andalús.

Albéniz i Granados, catalans també, entengueren molt bé la lliçó de Pedrell i crearen un llenguatge musical que, basant-se en la música popular andalusa, assimilava també la tradició romàntica germànica (Beethoven i Schumann, principalment).

Frederic Mompou i Dencausse (Barcelona, 1893-1987)

Manuel de Falla, l'hereu d'aquesta tradició nacionalista espanyola, va ser l'únic andalús de naixement, però, curiosament, l'austeritat del seu estil sovint fa pensar més en Castella que en el seu Cadis nadiu.

Mompou pertany a la generació de compositors immediatament posterior al triumvirat Albéniz-Granados-Falla. El seu estil, però, no té gairebé res a veure amb els seus predecessors. La música de Mompou s'alimenta principalment de tres fonts: la música francesa de finals del segle XIX (Fauré, especialment), la música semi-popular de cafè (la profusió d'acords de sèptima i novena n'és una prova) i, finalment, el folclore català.

Mompou es va allunyar intencionadament de l'anadaluisme dels seus compatriotes catalans Albéniz i Granados. En comptes del folclore andalús, Mompou va cercar les fonts en la música popular catalana. Pensem en les *Cançons i danses*, que en molts casos no són més que harmonitzacions de cançons tradicionals catalanes. A més a més, en lloc de la tradició pia-

nística germànica, va girar els ulls cap els veïns francesos (Fauré, Satie, Debussy), i tot això ho va fondre amb un estil quasi-improvisatori de cafè. El resultat va ser que Mompou va crear els fonaments per a una possible música catalana.

Cal dir, però, que l'estil musical iniciat per Mompou no ha tingut els hereus que era d'esperar. Com és sabut, a partir dels anys 50 gairebé tota la música culta europea es va adherir al Modernisme musical, caracteritzat per l'ús lliure de la dissonància i el dodecafonisme en totes les seves versions més o menys estrictes. La música de Mompou, afrancesada, amb pinzellades folclòriques i semi-populars, s'oposava a l'estètica agra del Modernisme musical. La majoria de compositors catalans -espanyols, europeus i americans, per això- s'apuntaven a l'estètica iniciada per Schoenberg i, tot i que la música de Mompou ha estat sempre respectada i interpretada pels millors concertistes, la seva línia estètica no ha tingut seguidors de renom (el cas de Xavier Montsalvatge en seria l'excepció).

Mompou va posar els fonaments per a una música catalana, però les circumstàncies històriques no el van afavorir. És possible que ara que els compositors han començat a perdre els prejudicis en contra de la melodia i la tonalitat (tan desprestigiades durant els darrers cinquanta anys), ara que els compositors no senten la necessitat imperiosa de despreciar el públic -despreci que a molts els ha costat l'ofici-, ara, doncs, pot ser que la música de Mompou tenguí una segona oportunitat de crear escola. □

El major recull toponímic de les Balears

ANTONI ORDINES GARAU / CLIMENT PICORNELL BAUZÀ

El passat dia 13 de març es va celebrar a Artà una Trobada d'Estudiosos d'Onomàstica i Toponímia organitzada pels Departaments de Ciències de la Terra i de Filologia Catalana i Lingüística General de la UIB, amb la col.laboració de l'Ajuntament d'Artà. D'entre els temes tractats —tots ells de prou interès—, reproduïm aquí la informació entorn

al recull toponímic del mapa escala 1/5.000 de les Balears.

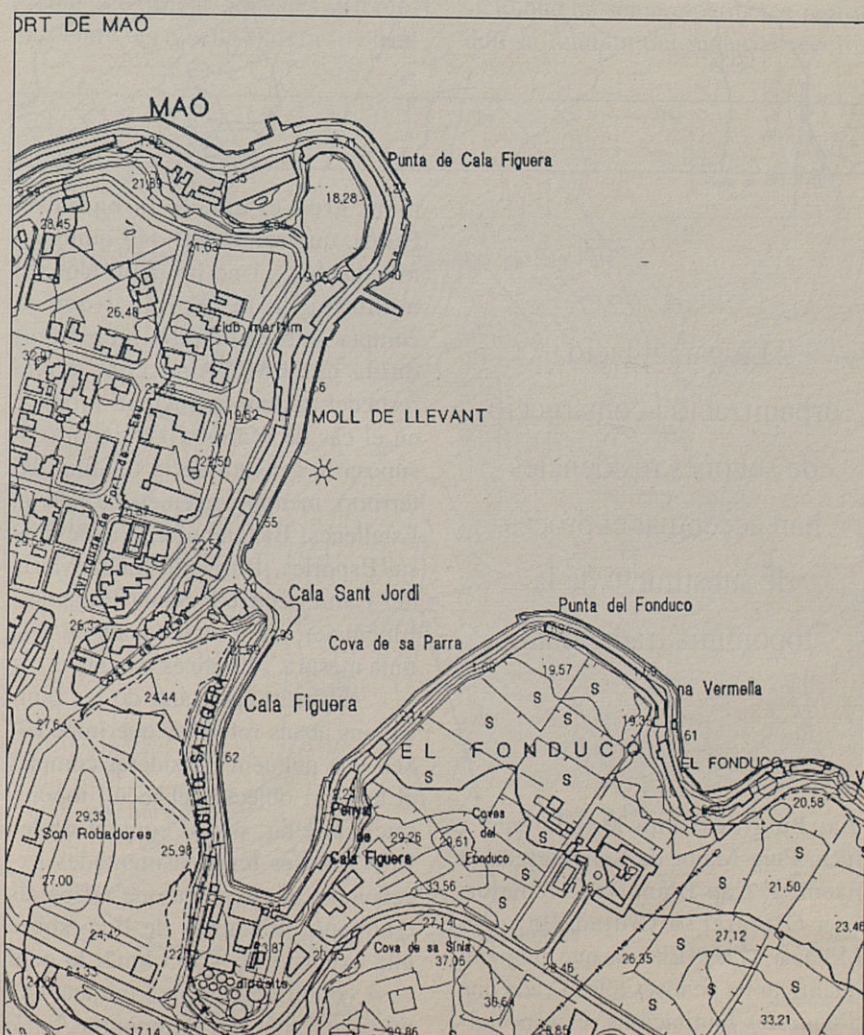
Per encàrrec de la Conselleria d'Obres Públiques i Ordenació del Territori del Govern Balear, i ja des de fa uns anys, s'està duent a terme l'aixecament cartogràfic de la quasi pràctica totalitat del territori balear. Elementals raons de política i planificació territorials —que obliguen a

comptar amb una eina de gran qualitat i detall com és la proporcionada per aquest mapa topogràfic i la seva gran escala—, aconsellaven aquesta empresa, avui en un avançat estat d'execució.

Els organismes cartogràfics encarregats de la realització del projecte —l'Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC) i l'Empresa Municipal d'Informàtica (EMISA)—, encomanaren al Departament de Ciències de la Terra de la Universitat de les Illes Balears, i sota la direcció de Climent Picornell i Antoni Ordines, la que es plantejava com una ingent tasca de recollida toponímica per a vestir el mapa de les Balears de majors dimensions realitzat fins ara.

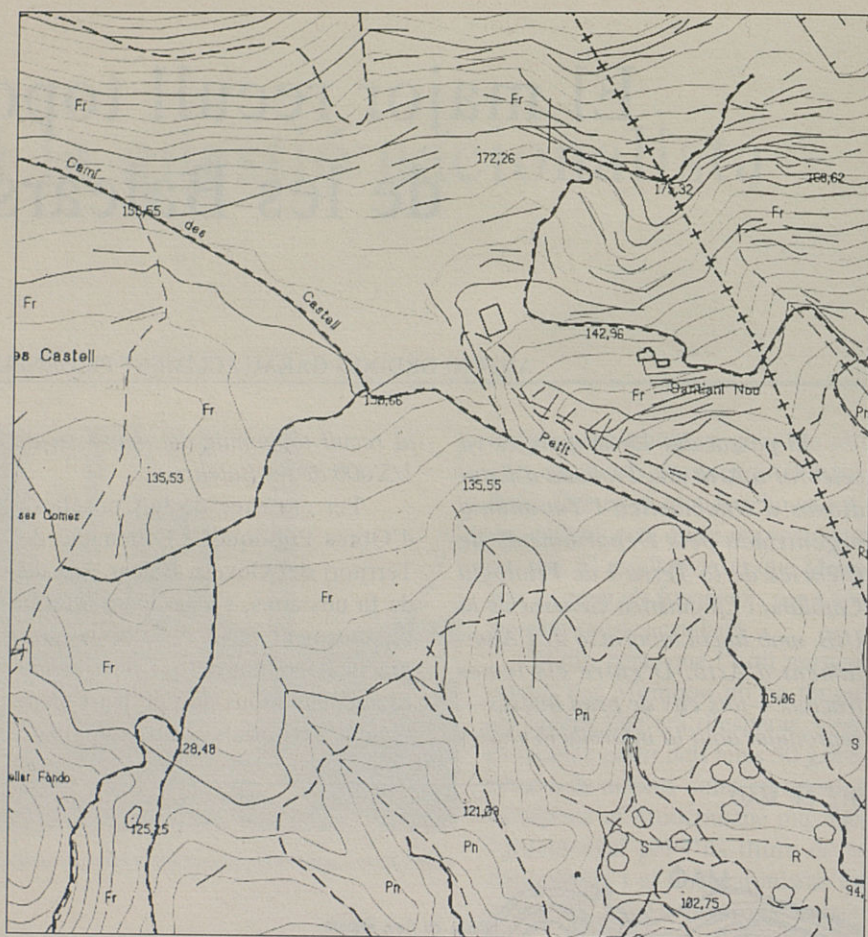
No obstant això, les condicions de l'escala juntament amb la precisió, tant planimètrica com altimètrica, que permeten pràcticament la total identificació dels distints elements del territori, converteixen aquesta cartografia en idònia pels reculls de toponímia, fins i tot exhaustius. No ha estat, però, l'exhaustivitat l'objectiu perseguit. En aquest cas, com a qualsevol mapa topogràfic, la toponímia esdevé un sostre més del sistema gràfic que no cal sobredimensionar, ja que una excessiva presència toponímica implicaria la minva d'altres tipus d'informació que també el caracteritzen.

Després de quasi tres anys de treball ininterromput, l'equip format per geògrafs, filòlegs, historiadors i algun biòleg, ha acabat recentment els treballs de camp mitjançant els

quals s'ha efectuat la recollida i localització cartogràfica de la toponímia. Una bona part d'aquests operaris no eren novells en aquest tipus de tasca a l'haver realitzat amb antelació diversos reculls més o manco complets de certs municipis o àrees. En alguns d'aquests casos el treball ha servit per a esperonejar-los, després d'un parèntesi, i reprendre l'activitat del recull iniciat temps enrere. Per a altres, encara que fos la primera presa de contacte, no va ser impediment —i això és un aspecte força positiu— per a engrescar-los en una arplega que sovint resquilla l'exhaustivitat. En qualsevol cas, s'ha tractat sempre de bons coneixedors de les respectives zones de recollida.

Abans d'entrar en el detall de les dades que ens informen sobre la magnitud del recull toponímic pròpiament dit, pot ser interessant fer conèixer certs aspectes preliminars i complementaris alhora: referent als recursos humans, hem d'assenyalar la participació directa d'una seixantena d'operaris que han entrevistat —segons uns primers càlculs— a més de vuit-cents informadors, si bé les presses no han permès encara fixar aquesta xifra amb la precisió desitjada. Respecte al suport tècnic, el mapa es troba dividit en fulls d'una extensió lleugerament superior als vuit quilòmetres quadrats, amb un total de 706 fulls, dels quals 461 corresponen a Mallorca, 114 a Menorca, 100 a Eivissa i 31 a Formentera. No obstant això, és important tot d'una afegir que, malgrat la fita assolida amb l'aixecament d'aquest mapa, tant des del punt de vista cartogràfic com toponímic, la satisfacció no és plena al no englobar tot el territori de l'arxipèlag. Incomprendibles i dubtoses raons de seguretat ens han privat, de moment, de la disposició de la cartografia referida als fulls 698 (badia de Palma) i 774 (arxipèlag de Cabrera) de l'escala 1:50.000, a més de la relativa a certes zones restringides a usos militars (Cap des Pinar, a Alcú-

La parcel·lació,
urbanització i construcció
de segones residències
han accentuat el procés
de substitució de la
toponímia tradicional.

dia; Puig de Santa Magdalena, a Inca; Puig Major de Son Torrella, a Escorca; Cap Blanc, a Lluçmajor; Son Olivaret, a Ciutadella; o la Mola, a Maó). Encara que puguem qualificar de penoses totes i cada una d'aquestes mutilacions, és especial-

ment greu el cas de la badia de Palma, que afecta uns 440 quilòmetres quadrats, i no ho deim tant pel municipi de la capital —que ja compta amb cartografia pròpia produïda per EMISA—, com per la resta dels termes municipals propers: en el cas de Marratxí i Puigpunyent suposa la censura de la totalitat del territori, mentre que en els de Calvià, Estellencs, Banyalbufar, Valldemossa, Esporles, Bunyola, Santa Maria del Camí, Consell, Santa Eugènia i Lluçmajor, tot i estar tocats en distinta mesura, sempre és parcial.

Advertits, per tant, de les limitacions abans referides que impedeixen que puguem considerar complet el territori objecte del recull toponímic, cal citar, per al conjunt de les Illes i ateses les ja esmentades excepcions, una replega que arriba als cinquanta mil noms de lloc, sobre una extensió de 4.545 km², la qual cosa vol dir una densitat mitjana una mica superior als 11 topònims/km².

Si consideram que en els majors reculls fins ara realitzats i relatius a àmbits semblants, és a dir, a nivell insular o del conjunt de l'arxipèlag, s'havien assolit densitats que no superaven una mitjana de 5 topònims/km², o que només afectaven a parts del territori balear (Mallorca, Menorca), les noves densitats ara aconseguides proporcionen els arguments per a justificar el títol que encapçala aquestes línies.

La comparació entre les dades referides a cada una de les illes indiquen una major densitat mitja en els reculls toponímics de Formentera i Eivissa (13,2 i 12,9 topònims/km², respectivament); enfront dels de Mallorca (11,0) i Menorca (9,3). Les peculiars característiques d'assentament de la població i d'estructura de la propietat, incidents sobre el grau de dispersió, són factors que poden ajudar a explicar aquestes diferències entre els nivells extrems de den-

sitat, màxims en el cas pitiús i mínims en el menorquí. Però tant si ens referim al recull de Mallorca —on també es produeixen desiguals densitats en base al grau de despoïment que pateixen certes àrees, principalment de la Serra de Tramuntana—, com al del conjunt de les Illes en general, les densitats assolides en bona mesura responen, en cada cas, a la intensitat de l'esforç practicat pels operaris que han realitzat la replega. A manera d'exemple, i agafant com a unitat fulls sencers sense litoral, els reculls han oscil·lat entre 40,8 i 1,5 topònims/km².

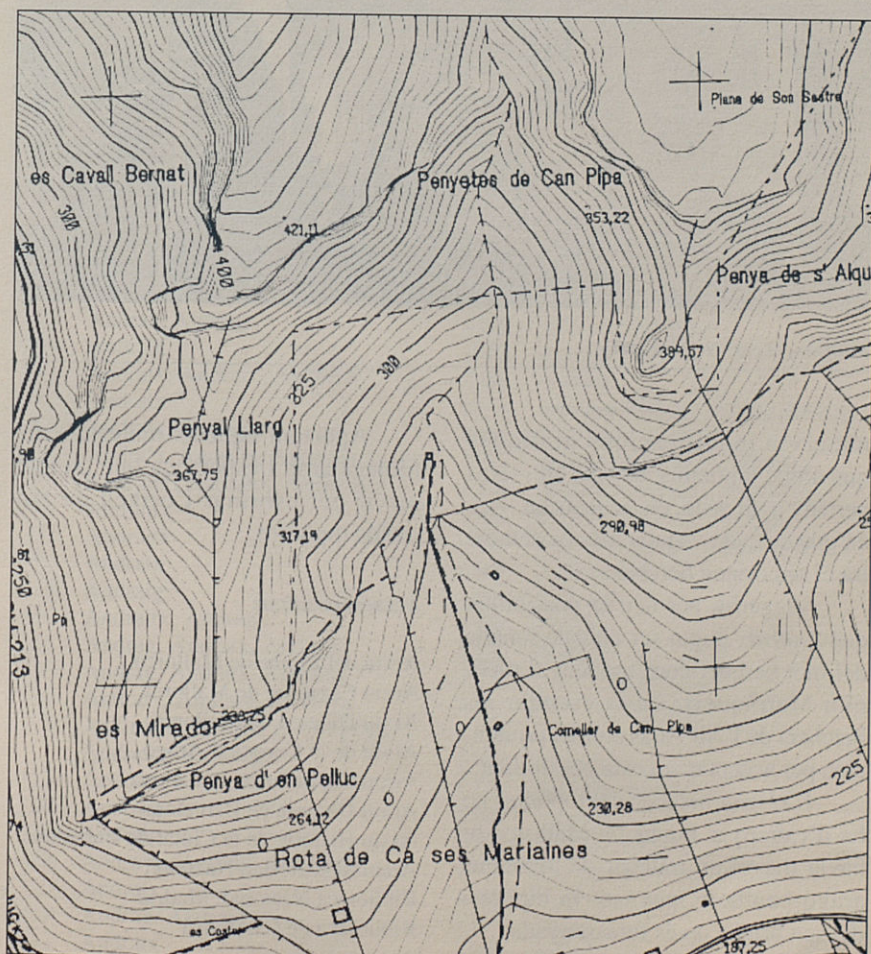
Així mateix, cal advertir que no tota la toponímia recollida apareixerà finalment plasmada sobre el mapa, ja que pel seu caràcter topogràfic, tal com ja hem assenyalat abans, la informació toponímica és objecte d'una selecció i una composició que no sempre permeten reproduir la totalitat del material recollit

sobre el terreny.

Com a primeres conclusions després de finalitzar el treball de camp, hem de reiterar —coincident amb altres especialistes—, la urgència dels reculls exhaustius ja que, a partir de càlculs optimistes, estimam que un 20% de la microtoponímia popular, viva fins les dues o tres darreres dècades, es pot haver perdut per sempre amb la desaparició dels seus darrers coneixedors, com és el cas d'importantes zones de la Serra mallorquina, però que puntualment també podem trobar a qualsevol altre indret de les Balears. Per altra banda, i en relació a les àrees de conradís, la parcel·lació, urbanització i construcció de segones residències han accentuat el procés de substitució de la toponímia tradicional que igualment obliga a una ràpida recollida.

Malgrat tot, l'interès per aquest patrimoni és creixent, com ho demostra la important participació a la darrera trobada celebrada a Artà, i un grup cada vegada més nombrós d'estudiosos s'ha involucrat en la tasca de salvaguardar els nostres noms de lloc, que forçosament passa primer per la seva recolecció exhaustiva. Aquest ha estat i és un dels aspectes més encoratjadors impulsat arran de la confecció del mapa a escala 1/5.000, puix que a municipis com Lluçmajor, Inca, Algaida, Escorca, Andratx, Santa Maria del Camí, Santa Eugènia, Costitx, Selva, Muro, Lloseta, Calvià, Valldemossa, Vilafranca, Sant Joan, Montuïri, Santa Margalida, Santanyí, Ses Salines, Esporles, Petra, Sant Llorenç des Cardassar, Manacor o Pollença han finalitzat, es realitzen o s'han anunciat reculls exhaustius.

Per tot això, la nostra comunitat se situa entre les capdavanteres de l'Estat, tant en el camp de la recollida toponímica com en el de la disponibilitat d'un mitjà de qualitat que permet, des d'un punt de vista tècnic, ampliar sense limitacions el major corpus toponímic enregistrat fins hores d'ara. □

Evolució del topònim “Andratx” (1236-1601)

RAMON ROSSELLÓ / JAUME BOVER

L'estudi del topònim *Andratx* esdevé força interessant per les múltiples modificacions gràfiques que ha sofert: 32 entre 1236 i 1601; i per la manca, per ara, d'una interpretació del seu significat.

Oferim tot seguit una relació alfabètica de totes les variants gràfiques que hem localitzat en els anys esmentats; una relació cronològica on queda palesa la influència de les modes ortogràfiques en els topònims acabats en *-tx* segons el moment històric; i una relació breu de topònims balears amb *-tx*. Certs investigadors consideraven alguns topònims d'aquesta llista com derivats de mots llatins acabats en *-icius*, però les recents i acurades recerques dins el camp semític demostren l'origen arabo-bereber de molts d'ells.

El nostre topònim presenta les següents característiques: un significat no desxifrat, per ara; ha sofert les

Andratx, el carrer principal.

<i>Relació alfabètica (amb el nombre de vegades que apa- reix el topònim en la relació cronolò- gica adjunta).</i>		
	Andrax	18
	Andraxg	1
	Andrayg	11
	Andrays	1
	Andrayx	1
	Anraig	2
Andrache	Anrax	1
Andrachio	En Draig	2
Andrag	En Drag	2
Andragio	En Rag	2
Andraig	En Raig	4
Andrait	En Rayg	1
Andraitg	Endrag	3
Andraitx	Endraig	9
Andraix	Endraix	1
Andraixo	Endratx	1
Andrathio	Endrax	2
Andratix	Endrayg	2
Andratx	Endrays	1

mateixes modificacions gràfiques que altres topònims acabats en *-tx*; i pertany a un grup, els acabats en *-tx*, en què de cada vegada més es demostra el seu origen bereber.

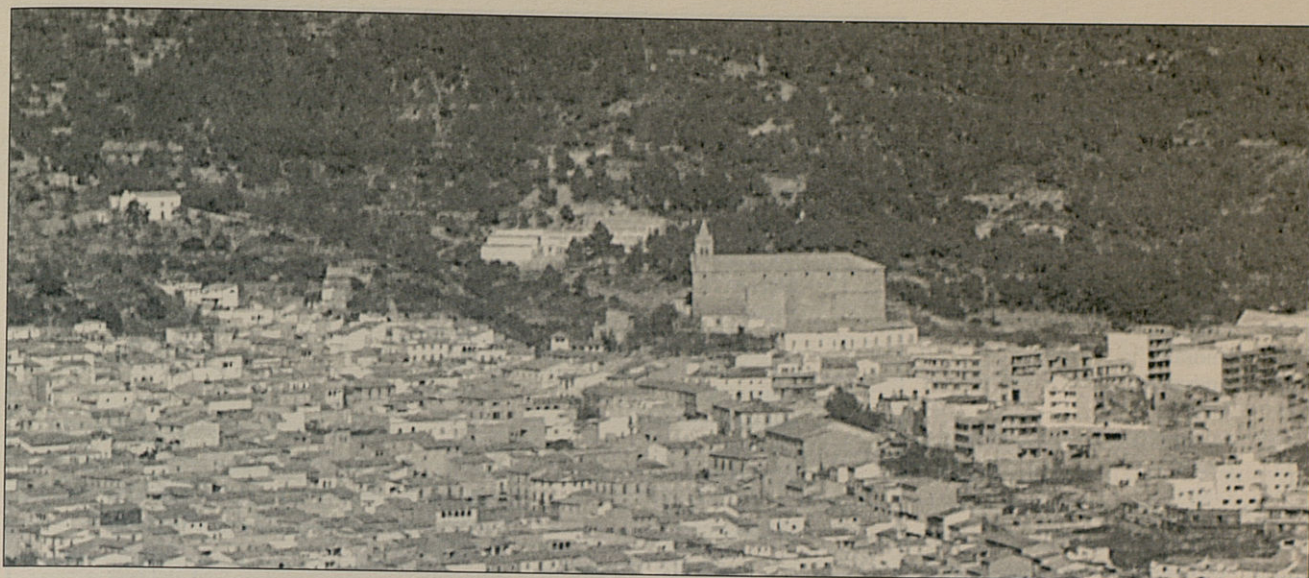
Suggestim per tant la possibilitat que *Andratx* pugui ser un calc fonètic del mot bereber corresponent al topònim Marràqueix: basta escoltar als berebers de l'Alt Atlas com el pronuncien per acceptar aquesta possibilitat.

L'origen bereber del topònim no ha d'estranyar ningú. A Mallorca hi havia més d'un mil·lenni de topònims arabo-berebers, per tant la hipòtesi del seu origen no és forassenyada.

Aportam aquests materials als filòlegs amb l'esperança que puguin servir per esbrinar l'origen de tan curiós topònim.

Arxius consultats

Arxiu del Regne de Mallorca
Arxiu Capitular de Mallorca
Arxiu Diocesà de Mallorca
Arxiu de la Corona d'Aragó
Arxiu Capitular de Barcelona
Arxiu Diocesà de Barcelona
Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
Archivo Histórico Nacional
Biblioteca Nacional, Madrid
Biblioteca de Catalunya

Els andritxols han vist, de 1236 a 1601, el seu topònim escrit de 32 maneres diferents.

Relació cronològica

Les variants gràfiques han estat extretes de documentació escrita conservada als arxius i biblioteques que s'han indicat. Algunes variants del s. XVI han estat aportades per Jaume Ensenyat.

1236	Andratx	1333	Andraix	1391	Andratx
1239	Andrax	1334	Andratx	1394	Andratx
1240	Andrax	1335	Andratx	1395	Andrag, Endraig, En Raig, En Draig, Andraig
1241	Andrax	1336	Andratx	1397	Andraig
1242	Andrax	1337	Andratx, Andraig	1399	Andratx, Andrait
1246	Andrax	1338	Andratx, Andraig	1400	Andratx, Andraig
1247	Andratx, Andrax	1339	Andratx	1401	Andragio
1253	Andratx, Andraig, Andrayg, Andraix	1342	Andrag, Andratx, Andrayg	1402	Andrag
1256	Andrax	1343	Andratx, Andraig, Andraix	1403	Anraig
1257	Andrax	1344	Andratx, Andraig	1404	Andraig
1260	Andratx	1345	Andratx, Andraig, Andrayg, Andrag	1405	Andraig, Andraitx
1272	Andrax, Andrag	1346	Andraig, Andrayg	1408	Andrag, Anrax
1279	Andraix	1349	Andratx, Andraig, En Draig	1409	Andraix, Andraig, Andrag
1281	Andratx, Andraix, Andrayx	1350	Andratx	1410	En Drag, Andraig
1282	Andratx	1351	Andratx, Andrag, Andrathio, Andrachio	1413	Andrag
1283	Andratx, Andraitx	1352	Andratx	1414	Andrag, Andratx
1284	Andratx, Andraix, Andraitx	1353	Andratx	1415	Andrag
1285	Andraitx, Andraitx, Andraix	1355	Andratx, Andraig	1417	Andrag, Endrag, En Drag, Andraig
1286	Andraitx	1357	Andratx	1418	Endraig
1289	Andraitx	1358	Andratx	1420	Andrag
1300	Andratx	1359	Andratx, Andraig, En Rag, Endraig	1422	Andraig
1318	Andraig	1361	Andraig	1425	Andrag
1320	Andraitx, Andrag	1362	Andratx, Andraig, Endrayg	1428	Endraig
1321	Andrag, Andratx, Andraig	1363	Andratx, Andraig, Andrayg	1436	Andrag
1322	Andrag, Andratx, Andraitx	1364	Endrag, Andraig, Andrayg	1439	Andragio
1323	Andratx, Andraig, En Rayg	1365	Andratx, Andrayg, Endrayg	1442	Andraig
1324	Andratx, Andraig, Andraitx, Andraitg, En Raig	1366	Andraig	1445	Andratx
1325	Andratx	1367	Andraig	1449	Andraix
1327	Andraig	1368	Andraig	1450	Andraig
1328	Andraig	1369	Andratx	1451	Andraxg
1329	Andrayg, Andrag, Andraix	1371	Andratx	1453	Andraig
1330	Andratx	1372	Andratx, Andrayg	1455	Andraig
1331	Andrag, Andratx	1373	En Raig, Endraig	1458	Andraig
1332	Andratx	1374	En Raig	1461	Andrax
		1377	Andratx	1462	Andraig
		1379	Andraig, Andrag	1463	Andraig
		1384	Andratx	1464	Andraig
		1385	Andrag, Andraig	1465	Andraig
		1386	Andrag, Andraig, En Rag	1466	Andrax
		1388	Andraig, Andraix	1468	Andraig
		1389	Anraig	1471	Endraig
		1390	Andraig	1481	Andraig, Andrag

1483 Andraitx, Andrag
 1487 Andrag
 1488 Andrays, Endrays
 1492 Andrax, Andraix
 1496 Andrax, Andrag, Andraig
 1506 Andraig
 1511 Andraix
 1513 Andraig
 1515 Andraix
 1516 Andraix
 1517 Andrag
 1526 Andrag
 1528 Andraig
 1529 Andrax
 1531 Andraig
 1532 Andraig
 1533 Endrax
 1534 Endrax
 1539 Andrayg
 1540 Andraig
 1541 Andraig
 1542 Andraig
 1544 Andraig
 1545 Andraig
 1546 Andraig
 1550 Andraig
 1551 Andraig, Andraix
 1555 Andraig, Endraig
 1556 Andraig
 1557 Andraig
 1558 Andraig
 1559 Andraig
 1561 Endraig
 1563 Andraig
 1564 Andraig
 1565 Andraig
 1566 Andraig, Andrayg
 1567 Andraig
 1568 Andraig
 1569 Andraig
 1571 Andraig
 1572 Andraig
 1573 Andraig, Andraix
 1574 Andraig
 1575 Andraig
 1576 Andraig
 1577 Andraig
 1578 Andraig, Endraig
 1579 Andraig, Andrax
 1580 Andraig, Andrax, Andraix
 1581 Andraig, Andraix
 1583 Andraig
 1585 Andraig, Endraig
 1586 Andraig, Andrax
 1587 Endrag
 1588 Andraig, Andrache
 1589 Andraig
 1590 Andraig
 1591 Andraig
 1592 Andraig
 1593 Andraig
 1594 Andrax, Andrag
 1595 Andraig
 1598 Endratx
 1599 Andraig
 1601 Andratx

<i>Topònims balears amb —tx: breu relació</i>			
—ATX	—ITX		Portitxol
—atx	—itx		Ritxol
Andratx	Alamenaritz	—itxolet	
Barbatx	Alitz		Portitxolet
Biniparratx	Almallnitx		
Crestatx	Bàlitx		
Na Fratz	Binicalsitz		
Llucatz	Calderitz	—OTX	
Portinatx	Calòritx	—otx	
—atxí	Campanitz		Alcotx
Barbatxí	Canalitz		Porrotx
Biniparratxí	Castellitz		
Marratxí	Càrritz		
Parratxí	Corritx	—UTX	
Torratxí	Costitz	—utx	
—atxinet	Fartàritx		Albercutx
Marratxinet	Favàritx		Almallutx
	Felanitz		Artrutx
	Llinàritx		Cucurutx
—ETX	Mortitz		Cugulutx
—etx	Pastoritz		Cugullutx
Rafalbetx	Tacaritz		Ferrutx
—etxí	Torràlitx		Fornalutx
Llebetxí	Tortitz		Hortalutx
	Turritx		Ortulutx
	Vàritx		Puculutx
	—itxet	—utxet	
	Mortitxet		Ferrutxet
	—itxol	—utxelles	
	Andritxol		Ferrutxelles

Fornalutx.

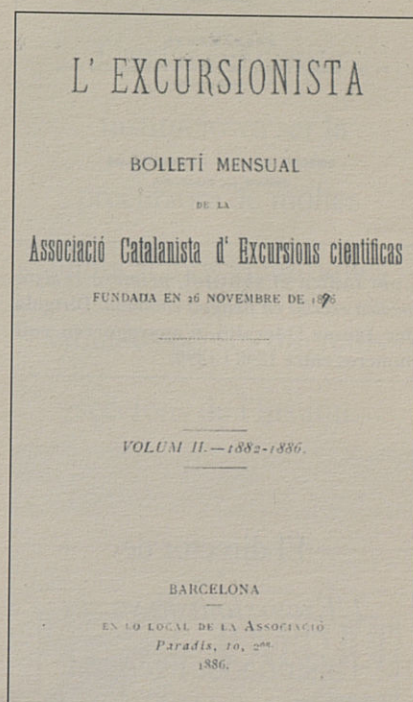
Apunts per a una història de la premsa científica i tècnica en català

FRANCESC-JOSEP DEÓ

La premsa científica i tècnica en català apareix en les últimes dècades del segle XIX. Encara que ja abans la ciència i la tecnologia eren presents en altres tipus de revistes és a finals d'aquest segle quan sorgeix la premsa específicament científicotècnica.

Cal esmentar algunes publicacions del món de les lletres i de les arts com per exemple *La Renaixença* (1871-1905), *La Il·lustració Catalana* (1880-1894), *L'Avenç* (1881-1893) i *Juventut* (1900-1906), les quals van destacar per la seva sensibilitat envers la ciència. Fins i tot algunes d'aquestes revistes van publicar treballs científics emblemàtics de l'època com per exemple l'article de Ricard Portella (1901:218-220) titulat "Fer ciència és fer pàtria" i el de Joseph Tarruella (1901:573-575), "Pseudo-ciència" publicats en la revista *Juventut* i considerats com a "manifestos" modernistes de la ciència (Sabatè 1991:14).

Pel que fa a diaris s'ha de destacar les informacions meteorològiques d'Isidre Martí i Turró i els treballs de Valentí Almirall sobre la llum d'incandescència, recollits al *Diari Català* (1879-1881). Més tard, un altre diari que va recollir també treballs significatius d'informació científica va ser *La Publicitat* (1922-1939) el qual va publicar en les seves pàgines l'article del filòsof Joaquim Xirau i Palau (1923) titulat "Les conferències del professor Einstein". En aquest article es donava compte de les conferències que va fer el conegut científic a l'Institut

Una de les primeres revistes científiques aparegudes a Catalunya i que utilitzà la llengua catalana va ser *L'excursionista*, butlletí mensual escrit íntegrament en català publicat per primer cop el 30-11-1878 per l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques.

d'Estudis Catalans durant la seva estada a Barcelona l'any 1923 (Casús 1991: 84-88).

Les primeres publicacions científiques i tècniques

De la mateixa manera que les arts i la literatura, la ciència també va rebre un fort impuls de la mà del gran moviment sociocultural que va suposar el Modernisme. Fruit d'aquest gran impuls són les prime-

res publicacions científiques i tècniques que van aparèixer a Catalunya.

La premsa especialitzada en ciència i tecnologia en català passa per diferents períodes. Segons apunta Jaume Guillaumet (1989:44) —seguint la classificació cronològica que fan Joan Torrent i Rafael Tasis (1966)— entre els anys 1878 i 1910 es produeix un "període de sorgiment i creixement"; entre 1911 i 1923, un "període d'expansió"; entre 1924 i 1931 la premsa científicotècnica pateix un "període de recessió" i durant l'època de la Segona República, 1931-1936, es dona un nou "període d'expansió".

Durant els quatre períodes esmentats, que abracen des de l'any 1878 fins al 1936, Joan Torrent i Rafael Tasis (1966) comptabilitzen aproximadament unes cent revistes tècniques i científiques, en les quals el català és present (Guillaumet 1989: 42).

Una de les primeres revistes científiques aparegudes a Catalunya i que utilitzà la llengua catalana va ser *L'excursionista*, butlletí mensual escrit íntegrament en català publicat per primer cop el 30 de novembre de l'any 1878 per l'"Associació Catalanista d'Excursions Científiques". Aquesta associació estava dividida en tres seccions dedicades a l'art, a la literatura i a la ciència. El director de *L'Excursionista* va ser l'historiador i geògraf Francesc Carreras i Candi, autor de la *Geografia General de Catalunya* entre altres obres destacades. Al llarg dels 147 números de *L'Excursionista* —l'últim va

aparèixer el gener de 1891— es van publicar importants estudis d'arqueologia i d'història.

Publicacions com *Técnica* (1878-1936), *El Butlletí de l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona* (1892-1936) i *El Eco de la Industria* (1898-1917), les tres bilingües, són exemples d'altres revistes científicotècniques on apareixen articles escrits en llengua catalana.

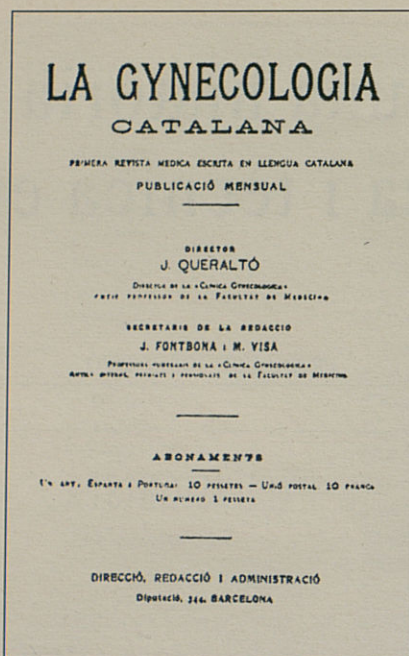
Entre les primeres revistes de medicina cal destacar *La Gynecologia Catalana*, que com el seu subtítol indica va ser la "primera revista mèdica escrita en llengua catalana". Dirigida per Jaume Queraltó va publicar vuit números entre el 15 d'agost de 1898 i el març de 1899 (Givanel 1931: I 233). Aquesta revista si bé no va arribar a l'any de vida va obrir el camí de la catalanització de la ciència mèdica, un dels primers sectors a aplicar l'adaptació lingüística al català (Fuster 1980: 133) i el més prolífer quant a nombre de revistes.

Una altra revista mèdica molt important publicada a començaments del segle XX va ser *Anal de Medicina*, prestigiosa publicació apareguda l'any 1907. Entre els anys 1909 i 1911 va exercir-ne com a director el doctor, filòsof i periodista Ramon Turró, el qual també havia estat redactor de *La Gynecologia Catalana*.

Anal de Medicina passà per diferents etapes i modificà diverses vegades la capçalera. L'any 1912 canvià el nom pel d'*Acadèmia y Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya*. Entre l'any 1921 i el 1927 es denominà *Anal de Ciències Mèdiques*. Finalment en l'etapa de 1928 al 1936 "normativitzà" la capçalera i aparegué amb el nom d'*Annals de Medicina*.

En els primers anys del segle XX es publiquen altres revistes dedicades a la medicina com: *Arxius de Cirurgia* (1901) i també *Catalunya Medical* i *Farmacia Catalana*, aquestes dues aparegudes l'any 1907.

Passada la primera dècada del

Com indica el subtítol, primera revista mèdica escrita en llengua catalana. Dirigida per Jaume Queraltó, n'aparegueren vuit números entre 1898 i 1899.

El director de
L'Excursionista va ser
l'historiador i geògraf
Francesc Carreras i
Candi, autor de la *Geografia General de Catalunya* entre altres obres
destacades.

segle XX, la premsa científica en català comença a consolidar-se. Durant aquest període d'expansió apareixen nombroses revistes científiques. Però la catalogació se'n fa difícil, ja que algunes publicacions culturals tenien també un caràcter científic, i al mateix temps algunes de científiques comptaven amb un

vessant cultural (Torrent i Tasis 1966: I 609).

Un fet important en el camp de les ciències a Catalunya va ser la constitució, l'any 1907, de l'Institut d'Estudis Catalans. Aquesta institució va ser la precursora de moltes publicacions científiques editades per les diferents seccions de l'Institut. Pocs anys després de la seva constitució es comença a publicar una de les revistes més importants de l'època, els *Arxius de l'Institut de Ciències*, òrgan anual de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans. El primer número apareix l'1 de novembre de 1911 i desapareix el 1924 després de dotze anys de publicar-se. Durant la Dictadura de Primo de Ribera els *Arxius* prenen el nom de *Memòries*.

La revista Ciència, un model

Ciència és un exemple reeixit de la premsa tècnico-científica. Al febrer de 1926 va aparèixer el primer número de *Ciència*, amb el subtítol de *Revista catalana de ciència i tecnologia*. Aquesta va ser una de les revistes més importants de l'època i té un interès especial en la història de la premsa científica, perquè és una de les experiències més interessants del periodisme científic escrit íntegrament en català.

En l'editorial del primer número, que la redacció va titular "Pòrtic", es justificava l'aparició de *Ciència* per la necessitat d'una revista científica en català:

"El nombre reduït de publicacions d'aquest caràcter sembla doncs degut, més que a una causa bàsica, incorregible, a una manca d'oportunitat i de costum. CIÈNCIA, voldria ésser l'estímul i oferir el mitjà per corregir aquest retard i donar a la bibliografia científica en llengua nostra, el lloc i la importància que li pertocuen".

"Les matèries que tractarà CIÈNCIA seran les de caràcter científic en tota l'amplitud de la seva diversitat. Cap branca de coneixements que tingui entre nosaltres

col·laboradors de solvència intel·lectual en serà exclosa. Hi seran igualment acollides les especulacions teòriques i les aplicacions de caire tecnològic. No intentem fer una revista exclusivament de ciència pura, que no tindria encara prou ambient de públic; mes tampoc volem prescindir d'aquesta branca, sense la qual la manifestació de les nostres activitats científiques presentaria l'aspecte d'una barreja desordenada de pràctiques empíriques. Però menys encara poden ésser excloses les matèries de caire tècnic".

El plantejament de la redacció de fer una revista interdisciplinària, divulgativa i al mateix temps la voluntat que fos una eina científica i tècnica per als especialistes de l'època, converteix *Ciència* en la primera revista "moderna" de divulgació sobre ciència i tecnologia en català.

En els primers números, la redacció de la revista la formaven una vintena de persones (1) (Torrent i Tasis 1966: I 692). Però no és fins quatre anys després de la seva aparició, en el número 37 (juliol-agost de 1930), quan la redacció de *Ciència* es decideix a constituir un Consell de Direcció integrat per cinc persones: Leandre Cervera, Josep Grau i Cases, Enric Rebés i Castellà, Santiago Rubió i Tudurí i Josep de C. Serra i Ràfols, i com a director de la publicació Ramon Peypoch i Pich.

Ciència és un punt de referència del que va ser el periodisme científic de l'època, tant pel que fa al contingut com quant a la forma. En els 53 números publicats, recollits en set volums, s'inclouen articles traduïts de les més prestigioses revistes científiques internacionals del moment com *The American Journal of Science*, *Engineering*, *Journal of the Franklin Institute* i *La Technique Moderne* entre altres. Durant els set anys de vida *Ciència* publica quatre monogràfics o "extraordinaris" tal com els qualifica el director de la revista Ramon Peypoch i Pich (2). Així mateix, durant aquests anys s'hi

Un fet important en el camp de les ciències a Catalunya va ser la constitució, l'any 1907, de l'Institut d'Estudis Catalans. Aquesta institució va ser la precursora de moltes publicacions científiques editades per les diferents seccions de l'Institut.

publiquen articles de coneguts i cèlebres científics catalans.

Per altra banda els temes científics que s'hi tracten van adreçats a un públic ampli però no per això són menys interessants. Si pel que fa al contingut, *Ciència* està en la línia del periodisme científic modern, en el qual la divulgació tècnico-científica i la rigorositat són objectius importants, pel que fa a la forma, la redacció de la revista és conscient de la importància de la presentació gràfica.

Així, trobem unes portades molt simples quant a disseny però a l'interior *Ciència* inclou força material gràfic, com a important complement als articles que s'insereixen. S'hi troben moltes il·lustracions, tant dibuixos com fotografies, fins i tot algunes làmines en color (3). En alguns números també s'hi insereixen mapes o fotografies desplegable (4) amb un disseny realment original.

Com moltes de les publicacions en català, *Ciència* no està exempta de problemes, com es reflecteix per primera vegada un any després de l'aparició del primer número. Fins aquell moment, la revista *Ciència* havia aparegut regularment cada mes, si bé els números 9, 10 i 11 ho havien fet amb un retard d'un parell de mesos. Però aquest no va ser l'únic parèntesi de la revista. La intenció inicial de la redacció de convertir-la en una publicació mensual no va ser possible. Durant set anys d'existència només hi van aparèixer 53 números, publicats entre el febrer de 1926 i el febrer de 1933.

El número 12 de *Ciència*, corresponent al trimestre gener-març de 1927, s'obria amb un editorial titulat "Pòrtic" —com el del número 1— on s'inclouia un seguit de reflexions sobre la premsa tècnica i s'hi comparava amb les publicacions literàries.

"Mentre que la producció literària té a Catalunya un mercat bastant extens —no tant com caldria, però el suficient perquè les edicions d'aquesta mena no siguin empreses deficitàries—, quan de

Algunes publicacions del món de les lletres i de les arts com *La Reinaxença* (1871-1905), *L'Avenç* (1881-1893) i *Joventut* (1900-1906), van destacar per la seva sensibilitat envers la ciència. (Il·lustració arxiu OCB)

publicacions científiques en català es tracta el problema es capgira i trobem que solament una acció amorosament protectora de les corporacions públiques —que no és el cas actual— o l'ajuda dels particulars permeten assegurar una continuïtat en publicacions d'aquesta mena.

Falta de públic? no ho creiem. El públic que pot interessar-se per aquest ordre de publicacions existeix a Catalunya. Més aviat una falta d'ambient o, pitjor encara, un cert despectivisme que fa que alguns dels que podrien escriure i molts més dels que podrien llegir creguin que a Catalunya no són possibles publicacions d'aquesta índole.”

Aquestes paraules deixen entreveure les dificultats de consolidar el projecte d'aquesta revista científica.

Dificultats que tornarien a aflorir, després de gairebé cinc anys de vida, en l'editorial del número 38 (20 de gener de 1931) titulat simplement “Ciència”. La redacció hi manifestava la necessitat de normalitzar la periodicitat de la revista, molt irregular durant els últims mesos, i també una urgent revisió econòmica per a “anivellar” el seu pressupost.

“L'estudi d'aquest pressupost acusa un fort desnivell. Tres causes podem assenyalar com a originàries d'aquest fet. Una, que la subscripció no ha assolit el nivell que fóra d'esperar, amb tot i que, com hem dit, en aquests darrers temps progressa d'una manera ostensible. Segonament, el fet —ja esperat— que l'anunciant només molt paulatinament atorgaria la seva confiança a

Ciència, per creure, equivocadament, en la baixa eficàcia de la publicitat en una revista científica. I, finalment, la manca de relació que existeix —filla, potser, d'un optimisme exagerat en planejar el projecte de la nostra revista— entre el cost de la subscripció i el seu cost real”.

Durant la Segona República *Ciència* esdevé el butlletí de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques i també de l'Associació de Directors d'Indústries Elèctriques i Mecàniques de l'IEMA tal i com consta en la portada del número 46 de la revista del 20 de juliol de 1932. En el mateix número, al Consell de Direcció s'afegeixen cinc persones delegades per l'Associació de Directors, Rafael Candel i Vila,

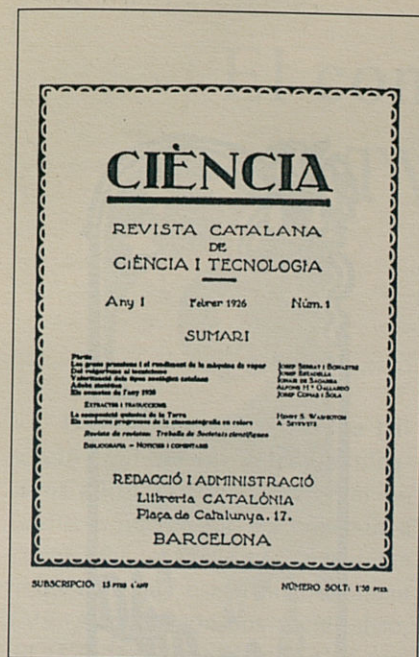

Albert Einstein, a l'Escola Industrial de Barcelona en 1923. Joaquim Xirau i Palau publicà “Les conferències del professor Einstein” en el diari *La Publicitat*.

Ciència és un punt de referència del que va ser el periodisme científic de l'època, tant pel que fa al contingut com quant a la forma.

Antoni Cumella i Pau, Francesc Riera i Nadeu, Enric Soler i Torres i Joan Visa i Llach. Aquesta col·laboració donà un nou impuls a la revista, ja que a partir d'aquell moment va ser distribuïda entre els adheritats a l'Associació.

Malgrat això, uns mesos més tard, el febrer de 1933, *Ciència* deixà de publicar-se. El moment polític en què s'emmarcà *Ciència*, la Dictadura de Primo de Ribera i la Guerra Civil, a més de les dificultats pròpies de les revistes especialitzades, van truncar

Ciència és un exemple reeixit de la premsa tècnico-científica en català. Va aparèixer del 1926 fins al 1933.

la previsible consolidació d'aquesta revista.

Les associacions de premsa tècnica i científica

Paral·lelament a la resta d'Europa, el periodisme científic es consolidava. L'any 1925 es va convocar a París el I Congrés Internacional de Premsa Tècnica. Aquest Congrés va ser organitzat pel Syndicat de la Presse Technique, Commercialle, Industrielle et Agricole de França entre el 30 de setembre i el 4 d'octubre de 1925, coincidint amb l'Exposició de les Arts Decoratives. Hi van assistir congressistes de 25 països representant unes 3.000 publicacions.

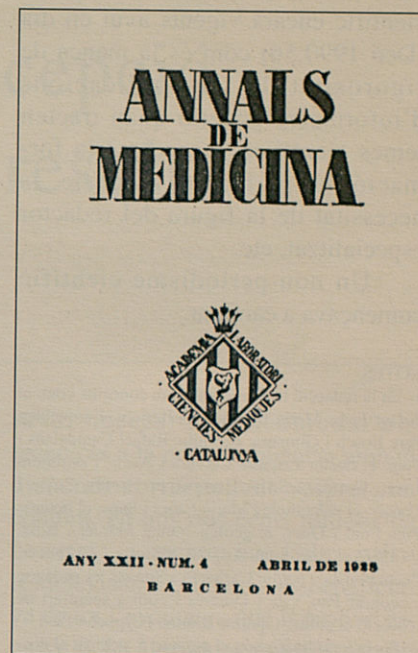
També en aquest primer Congrés es va acordar, per unanimitat, la fundació de la Federació Internacional de la Premsa Tècnica (FIPT) (5) que posteriorment, en 1929, afegiria el qualificatiu de "Professional" a la seva denominació. Uns mesos després de la fundació de l'Associació Internacional ja s'hi havien adherit unes 5.000 publicacions de 24 països. I un any més tard del Congrés

Durant la Segona República *Ciència* esdevé el butlletí de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques i també de l'Associació de Directors d'Indústries Elèctriques i Mecàniques de l'IEMA.

fundacional de París es va constituir l'Associació Espanyola de Premsa Tècnica, secció de la FIPT, que tenia la seu a Barcelona.

Els primers congressos de la Federació Internacional van servir per consolidar-ne l'organització i el sistema de treball intern, i al mateix temps per obtenir dels organismes oficials —Societat de Nacions, Institut Internacional d'Organització Científica del Treball i de l'Oficina Internacional del Treball— el seu reconeixement.

El V Congrés de la FIPT obre una nova etapa en la Federació de periodisme tècnic. Aquest se celebrà a Barcelona, Madrid i Sevilla el 1929, entre els dies 16 i 24 de setembre. Malgrat el triumvirat de seus, el congrés de 1927 es conegué popularment dins de la FIPT com "el Congrés de Barcelona", ja que va ser en aquesta ciutat on es realitzaren els treballs de discussió de les ponències. Paral·lelament a l'obertura del Congrés es va inaugurar al Palau de la Llotja de Mar la I Exposició Internacional de Premsa Tècnica, amb prop de 800 publicacions exposades.

Annals de Medicina, prestigiosa publicació apareguda en 1907. En l'etapa 1928-1936 normativitzà la capçalera i aparegué amb el nom d'*Annals de Medicina*.

Les quatre comissions de treball que es van formar discutiren sobre l'organització de la Federació, sobre qüestions postals, economia política i publicitat. D'entre les ponències presentades al Congrés destacà el treball d'Alberto Vela (1929:260-263) titulat "Los periodistas técnicos i su formación", per l'aportació que fa al debat sobre el periodisme tècnic i científic del moment. S'hi critica la "gran premsa" per la lleugeresa i el desconeixement amb que tracta temes científics. Al mateix temps, la ponència feia referència a la pesada erudició de la majoria de les publicacions tècniques i a la necessitat d'articles de divulgació i de la "vulgarització" de la tècnica.

A més a més, l'autor veia la necessitat d'interrelació entre els periodistes i els tècnics per aconseguir una acurada premsa especialitzada i apuntava la necessitat de formació de periodistes tècnics que correspondria a la premsa científica i tècnica.

Aquesta ponència presentada en el V Congrés de 1929 recull alguns problemes del periodisme

científic encara vigents avui en dia (Deó 1990:56) com és la manca de rigorositat de les publicacions d'informació general quan tracten temes científics, la necessària formació del periodista científic, la necessitat de la figura del redactor especialitzat, etc.

Un nou periodisme científic començava a caminar.

NOTES

- 1- En la redacció hi havia noms tan coneguts com: el doctor Jesús Maria Bellido i Golferichs, l'arqueòleg Pere Bosch i Gimpera, el polític Rafael Campalans i Puig, el doctor Leandre Cervera i Astor, l'astrònom Josep Comas i Solà, l'enginyer Ferran Cuito i Canals, el paleontòleg Marià Faura i Sans, el botànic Pius Font i Quer, el geòleg Jaume Marcet i Riba, l'enginyer agrònom August Matons i Colomer, l'economista i polític Carles Pi i Sunyer, el pedagog i geògraf Pau Vila i Dinarès i com a secretari de redacció el polític i químic Ramon Peypoch i Pich.
 - 2- Els extraordinaris són el número 5, dedicat al doctor Ramon Turró i Darden (1954-1926), l'11 que tracta sobre "el cautxú i la seva indústria", el 36, dedicat a l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929 i el número 41, monogràfic dedicat als adobs.
 - 3- Les làmines en color que introdueix *Ciència* es troben en el número 1 (papallones), el 12 (botànica) i en el 19 (esbós fisiogràfic del Montseny).
 - 4- En el número 8 s'introdueix per primera vegada làmines desplegable, en l'article sobre la turbina de vapor. En el número 27 s'inserta una "carta geològica dels voltants de la Seu d'Urgell" i sobre aquesta, un full transparent amb la seva topografia. En el 37 s'utilitza el mateix sistema sobre una fotografia aèria de la península de "Tres Forques".
 - 5- Des de la seva fundació fins l'any 1937, la Federació Internacional de la Premsa Tècnica (FIPT) va realitzar nou congressos.
- I Congrés: París, 1925, entre el 30 de setembre i el 4 d'octubre.
- II Congrés: Roma, 1926, del 29 de setembre al 1 d'octubre.
- III Congrés: Berlín, 1927, entre el 26 de setembre i l'1 d'octubre.
- IV Congrés: Ginebra, 1928, del 27 d'agost a l'1 de setembre.
- V Congrés: Barcelona, Madrid i Sevilla, 1929, entre els dies 16 i 24 de setembre.
- VI Congrés: Brusel·les, Ameres i Lieja, 1930, del 4 al 8 de setembre.
- VII Congrés: Viena, 1933, del 10 al 15 de setembre.

VIII Congrés: Varsòvia, 1935, del 15 al 22 de setembre.

IX Congrés: París, 1937, del 6 a l'11 de setembre.

BIBLIOGRAFIA

- Casasús, Josep Maria. (1991): *Periodisme que ha fet història*. Diputació de Barcelona i Col·legi de Periodistes de Catalunya. Col·lecció Vaixells de paper, núm. 9. Barcelona.
- Deó, Francesc-Josep. (1990): "Present i futur del periodisme científic" dins (*ciència*), número 69, novembre 1990, Barcelona. (pp. 52-58)
- Fuster, Joan. (1980): *Literatura catalana contemporània* [cinquena edició]. Curial, col·lecció Biblioteca de cultura catalana, núm. 23. Barcelona.
- Givanel i Mas, Joan. (1931-1937): *Bibliografia catalana*. Premsa. Institució Patxot, tres volums. Barcelona. [Volum I: Agramunt-Barcelona (1931). Volum II: Beguda Alta-Xàtiva (1937). Volum III: índex alfabètic (1937)].
- Guillamet, Jaume. (1989): "Ciència i el periodisme científic", dins *Annals del Periodisme Català*, núm. 15, juliol-desembre de 1989, Col·legi de Periodistes de Catalunya. Barcelona. (pp. 41-47).
- Portella, Ricart. (1901): "Fer ciència és fer pàtria", dins *Juventut*, número 59, del 28 de març de 1901. (pp. 218-220)
- Sabaté i Casellas, Ferran. (1991): "Ciència i Modernisme", dins (*ciència*), número 71/72, gener/febrer 1991. Barcelona. (pp. 12-16).
- Tarruella, Joseph. (1901): "Pseudo-ciència", dins *Juventut*, número 81, del 29 d'agost de 1901. (pp. 573-575)
- Torrent, Joan i Tasis, Rafael. (1966): *Història de la Premsa Catalana*. ed. Bruguera, dos volums. Barcelona.
- Vela, Alberto. (1929): "Los periodistas técnicos y su formación" dins *Quinto Congreso Internacional de la Prensa Técnica y Profesional*. Federación Internacional de la Prensa Técnica y Profesional. Barcelona. (pp. 260-263).
- Xirau i Palau, Joaquim. (1923): "Les conferències del professor Einstein", dins *La Publicitat*, 4 de març de 1923.

Nota de l'edició. Agraïm les facilitats rebudes de la Biblioteca March per a la il·lustració d'aquest article.

Carrer d'en Rubí, 5

Tel. 71 38 21

07002 Palma (Mallorca)

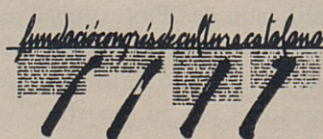
**FUNDACIÓ «SERVEIS DE
CULTURA PER AL POBLE»**

Per a la promoció popular de la nostra cultura estam al vostre servei

Demanau informació a c/ Rubén Darío, 12, 5è-B
07012 PALMA

EL MIRALL

**AMB EL
SUPORT DE**

El conflicte per la recepció de TV3 a Menorca, resolt

E.M.

Des del mes de febrer, la Direcció General de Telecomunicacions i Retevisión varen crear un conflicte innecessari en concedir a Canal Plus, a Menorca, la mateixa freqüència que usava històricament TV3. Amb un consens social absolut (l'índex d'audiència n'és una prova); amb acords unànims i sistemàtics reproduïts gairebé anualment, del Parlament balear, i amb els pronunciaments oportuns del Govern Balear, les nostres Illes rebien pacíficament des de fa vuit anys les emissions de les cadenes institucionals catalanes i valencianes de televisió. Amb gran sorpresa, a començaments d'any es va tenir indicati que el canal 46 (per on es reemetia TV3 a Menorca) seria assignat a una televisió privada, i, en efecte, la notícia va ser públicament confirmada a les darreries de juny i als primers dies de juliol la televisió catalana es deixava de veure a Menorca i al nord de Mallorca.

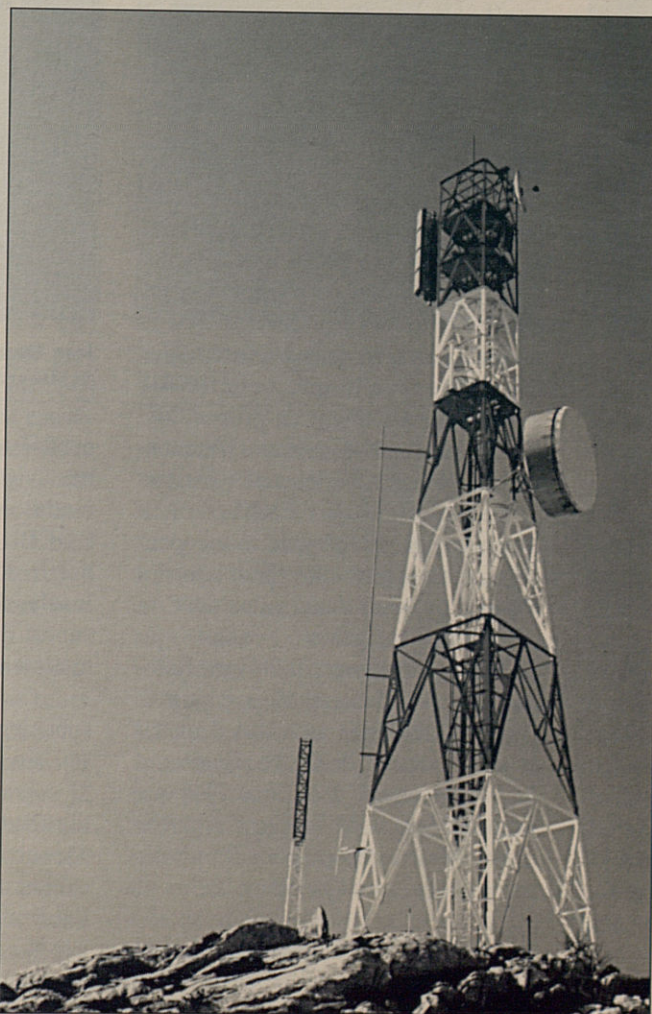
Sense entrar en la importància que significava la decisió de Retevisión que marginava la voluntat del Parlament i provocava un conflicte cívic i lingüístic no només a les zones afectades sinó a tota l'àrea de llengua catalana, resul-

tava també que de les parts en litigi sorgides de la nova situació n'hi havia una -el circuit de les televisions institucionals autonòmiques- que rebia tots el perjudicis (incomunicació immediata, hipotètica recuperació d'una altra freqüència en un termini imprevisible, i, si es recupe-

rava, necessitat d'acomodar els receptors a la nova freqüència amb el dispendi corresponent valorat, en conjunt, en uns dos-cents milions de pessetes...), mentre que l'altra part -les televisions privades- es beneficiava de tot l'avantatge que li proporcionava el fet de poder emetre per un canal que ja estava connectat i que, sense despesa, li permetria arribar tot d'una a milers de receptors.

Per salvar la situació conflictiva que s'acabava d'originar (i que presentava molta similitud amb la que es va produir quan Retevisión va assignar a Canal-9 la mateixa freqüència amb què TV3 reemetia al País Valencià), molta gent -institucions, entitats públiques i privades, associacions culturals, grups populars... - es posaren a treballar per cercar, sense demagògia però amb exigència, la solució tècnica adient, d'altra banda prou coneguda.

Per a informació dels lectors de la revista, resumim en aquestes pàgines alguns dels comunicats més significatius que s'han emès darrerament i que il·lustren cronològicament els episodis més rellevants de la 'guerra de les freqüències', feliçment acabada amb la restitució a TV3 del canal històric.

Reemissor que l'associació Voltor té instal·lat a la serra d'Alfàbia, a Mallorca.

Comunicat de l'OCB: *Canal Plus estudia un canvi de freqüència i ocupar-ne una de les que hi ha lliures (16-7-93).*

D'entre les gestions fetes per Obra Cultural Balear i l'Associació Voltor per trobar una solució satisfactòria al contenciós que ha esclatat aquesta setmana a Menorca i que ha provocat la interrupció de la recepció de TV3 després de set anys de transmissió habitual, s'han produït contactes amb CANAL PLUS, emissora privada a la qual Retevisión ha atribuït

Josép Borrell, ministre de Comunicacions.

la freqüència coincident amb la de TV3, encaminats a una possible transacció per la qual CANAL PLUS renunciaria a l'esmentada freqüència i n'utilitzaria una altra de les almenys dues més que queden lliures, com explica l'informe elaborat per l'OCB i que no ha estat contradit.

Avui, Rafael Bernardo, director tècnic del Grup Prisa, ha confirmat a Antoni Mir, president de l'OCB, que els estudis per a aquest canvi de freqüència estan molt avançats, i ha reiterat la voluntat d'aquesta cadena privada, que dirigeix Juan Cueto, d'ajudar a solventar el contenciós que, sense cap responsabilitat de Canal Plus, s'ha provocat a l'illa de Menorca.

L'OCB vol agrair públicament l'excel·lent disposició de Canal Plus i confia que serà decisiva a l'hora de resoldre la qüestió que ara mateix no

permet que els menorquins i la zona NE de Mallorca connectin amb TV3.

L'OCB demana el màxim d'espirit de col·laboració (19-7-93).

L'OCB s'ha dirigit a Xavier Nadal, director general de Telecomunicacions del govern central, i a José Aznar Taberner, director general de Retevisión, manifestant la satisfacció per la bona disposició manifestada per l'Administració de l'Estat i l'organisme difusor dels senyals de TV a Espanya, a l'hora d'acceptar la fórmula consensuada entre TV3 i Canal Plus mitjançant la qual, i assumint aquest canal privat un canvi de freqüència sobre la en principi atorgada pel Ministeri de comunicacions, permetria la continuïtat de la recepció de TV3 a l'illa de Menorca. (.../...)

L'OCB s'ha dirigit també a Juan Luis Cebrián, conseller delegat de Prisa i de Canal Plus, agraint l'excel·lent disposició de l'entitat per aranjat el contenciós.

En paraules de Maties Oliver, promotor i portaveu de Voltor, "sempre hem dit que la guerra de les freqüències havia d'acabar en un armistici, i ens complau enormement veure que s'està en la bona direcció i en la recta final que ha de permetre la solució consensuada que beneficiarà absolutament tothom: en primer lloc, naturalment, els espectadors menorquins, a l'OCB i a les seves entitats germanes (Voltor i Es Mussol, a Menorca) promotores de la recepció dels canals autonòmics; però també a Retevisión (que evitarà una font de conflictes), al govern central (que actua com a àrbitre), al Govern Balear, Consell Insular de Menorca i Parlament de les Illes (que han demanat el manteniment de la freqüència), a TV3, lògicament. I a Canal Plus que adquirirà una bona imatge d'empresa conciliadora i respectuosa amb els menorquins, com és evident."

Demanen seny i coneixement al delegat del govern central a Menorca (27-7-93).

Persones relacionades amb l'OCB han demanat seny i coneixe-

ment al subdelegat del govern central a Manorca, que va declarar a COPE-Menorca que les entitats Voltor i Es Mussol utilitzen políticament la interrupció de la recepció de TV3 a Menorca perquè els interessa més la perspectiva política de l'assumpte que solucionar el problema.

"No entrarem en discussions amb el funcionari governatiu, perquè els dois que diu es contesten per si mateixos. Tothom sap la posició conciliadora mantinguda per nosaltres abans que esclatés el conflicte,

Joan Huguet, president del Consell Insular de Menorca.

posició que hem représ tot d'una que hem vist una possible sortida negociada, demanada ja al seu dia per l'OCB i avui en vies d'execució a partir d'una iniciativa del Consell Insular de Menorca i de TV3, amb el suport de Canal Plus, que aplaudim totalment".

(.../...) No es comprèn que el subdelegat del govern central vagi al seu aire promovent altres solucions. "I sobretot que torni a indicar la no legalització del senyal de TV3 a Menorca quan això és únicament i exclusivament una responsabilitat de l'Administració central, és per llogar-hi cadires. Li demanam al subdelegat que consulti més sovint amb els seus superiors per saber què pensa i què fa l'Administració central que se suposa que representa."

Elena Salgado, secretària general de Comunicacions, anuncia la solució del conflicte.- *Crònica de Josep Pons, corresponent del diari AVUI a Menorca, publicada el 8-8-93.*

En el transcurs d'una roda de premsa que va oferir ahir Elena Salgado Méndez, secretària general de Comunicacions, a la Delegació del Govern a Menorca, va anunciar que durant la primera quinzena del mes de setembre es durà a terme el canvi de freqüències, després d'haver signat aquesta modificació el director general de Telecomunicacions, Xavier Nadal.

(.../...) Amb la modificació de les freqüències quedarà lliure el canal 46 que, per tant, podrà tornar a emprar TV3 (Canal Plus utilitzarà el canal 62 i Antena 3 el 59). Això no obstant, Elena Salgado va dir que "mentre Retevisión i l'Administració central han demostrat voluntat a la solució i flexibilitat per resoldre el problema, les associacions culturals en clara alusió a Volor i Es Mussolens han estat pressionant i han mantingut una posició inflexible".

Elena Salgado va agrair la col·laboració que va trobar a les televisions privades i no va voler qualificar l'actitud de TVC, indicant que no havien rebut cap petició per part de la televisió catalana i que els contactes mantenguts havien estat estrictament tècnics a través de Retevisión. "No s'ha de parlar de politització del cas, però sí que s'ha exagerat, ja que es va crear una certa alarma, i a més certes opinions del delegat del govern a Menorca no van ser ben interpretades".

El president del Consell Insular de Mallorca, Joan Huguet, va rebre amb satisfacció la notícia de la solució al conflicte de la recepció de TV3. "Era la solució tècnica que ja havia proposat el ple del Consell de Menorca en la moció que es va aprovar per unanimitat quan es va tractar el tema". Huguet va agrair la bona disposició de Retevisión i va afegir: "Quan hi ha bona predisposició i se cerquen solucions en lloc de confrontacions polítiques en surten beneficiats els ciutadans, com així ha passat

i era el que realment importava".

Per la seva banda, el director general de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV), Joan Granados, va manifestar que "és molt positiu que l'Administració central hagi trobat una solució que resol el conflicte" i va expressar l'agraïment "a moltes persones que han col·laborat i treballat per fer possible aquesta solució. En primer lloc, a les televisions privades, i molt especialment a Canal Plus, en la persona de Juan Luis Cebrián, que des del primer

Antoni Mir, president de l'Obra Cultural Balear.

moment va ser conscient de la importància que tenia aquesta qüestió i va mostrar una total disponibilitat a modificar la freqüència que Retevisión els havia assignat. També a l'Obra Cultural Balear, que ha representat la voluntat popular de recuperació de la freqüència històrica que habitualment havia utilitzat TV3 a les Balears. També al Consell Insular de Menorca, en concret al seu president Joan Huguet, que ha treballat incansablement gestionant solucions; i, finalment, a Retevisión, en ordenar el canvi de freqüències que permet restablir la recepció de TV3 a tot Menorca".

Devolució de la freqüència de TV3 a Menorca: s'ha reparat una injustícia.- *Per ajudar a desem-*

llar la troca. (9-8-93).

** La devolució de la freqüència històrica de TV3 a Menorca (que és la mateixa de Mallorca) és una gran victòria del sentit comú i de la voluntat del poble enfront d'una fosca maniobra (innecessària i provocadora) de l'Administració Central, que va crear un fals i greu problema que l'ha obligat (empena pel sentit comú i la bona fe de la cadena pressumptament "beneficiària" de la malifeta, Canal Plus) a fer anques enrera, tot i que ara es vulgui presentar com a dialogant, arregladora de problemes i vulgui capitalitzar en exclusiva l'arranjament del problema que ella sola va crear.

** L'Obra Cultural Balear i les seves entitats germanes, Volor i Es Mussol, que ara són acusades d'inflexibles i pressionadores, són les que han fet possible que no s'hagi consumat l'endemera. És obvi que si d'entrada s'haguessin plegat a l'exigència del poder central, manifestada per l'inefable subdelegat Ruiz Sabido, de canviar de freqüència, s'hagués perjudicat notablement i en molts sentits tota l'audiència de TV3 i s'hauria abdicat d'un dret històric, que si encara no s'ha formalitzat en el paper i no ha estat legalitzat, és per l'encabotament de l'Administració central de no atorgar freqüència de reemissió per a les televisions institucionals de Catalunya i de València. Tot i que el Parlament Balear, i les seves lleis i acords, unànimes, volen aquesta recepció, el govern central no ha fet res per concedir-la. Haver cedit ara hauria sentat un precedent de fragilització que podia tenir repercussions posteriors greus.

** És obvi que totes les institucions públiques -el Consell Insular de Menorca (la més afectada), el Parlament Balear, la Presidència de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears- van fer costat i es van pronunciar a favor de la solució que més s'avenia amb els precedents, la voluntat popular, la raó històrica, el sentit comú i els acords de la seva institució parlamentària. Aquest suport i la col·laboració de Canal

EL CANALS AUTONÒMICS DE TV A LES BALEARS

Plataforma Unitària en defensa de TV3 a Menorca

La Plataforma Unitària en Defensa de TV3 a Menorca, davant el fet que el Ministerio de Obras Públicas y Comunicaciones atorgui les freqüències d'emissió de TV3 i C-33 a les televisions privades espanyoles a Menorca,

1er. **DENUNCIA** aquesta agressió contra la llibertat de comunicació atès que TV3 i el Canal 33 arriben a Menorca per voluntat popular i amb el suport del Parlament Balear.

2on. **REIVINDICA** la solució definitiva al problema, encara que això representi una modificació del marc legal.

3er. **LAMENTA** que en un moment en què és possible de veure amb una simple antena parabòlica canals d'arreu en idiomes diferents, encara s'impedeixi veure una televisió en català a Menorca.

4rt. **DEMANA** a Canal + que renunciï a la freqüència històricament utilitzada per la recepció de TV3 a Menorca.

5è. **EXIGEIX** al Ministre d'Obres Públiques i Comunicacions, senyor Josep Borrell, que revoqui l'atorgament de les freqüències.

Barcelona, juliol 1993.

Plataforma en defensa de TV3 a Menorca:

Associació en Defensa de l'Etiquetatge en Català; Associació Catalana d'Estudiants; Associació d'Estudiants Progressistes; Bloc d'Estudiants Independentistes; Centre Excursionista de Catalunya; Cercles de Normalització Lingüística; CIEMEN; Club d'Amics de la Unesco de Barcelona; Col·legi Oficial de Periodistes de Catalunya; Comissions Obreres de les Illes Balears; Comissions Obreres del País Valencià; Comissió Obrera Nacional de Catalunya; Confederació Sindical de Catalunya; Consell de la Joventut de Barcelona; Consell de la Joventut del Districte Vllè (Gràcia, Barcelona); Consell Nacional de la Joventut de Catalunya; Sectorial de Cultura de Convergència Democràtica de Catalunya; Coordinació Catalana de Colònies, Casals i Clubs d'Esplai; L'Esbarzer; Escoltes Catalans; Esquerra Republicana de Catalunya; Estudiants Nacionalistes; Iniciativa per Catalunya; Joventuts d'Esquerra Republicana de Catalunya; Joventut Nacionalista de Catalunya; Joventut Nacionalista de les Illes; Joves amb Iniciativa; Justícia i Pau; Llengua Nacional; Movibaix; _mnium Cultural; Comissió de Cultura d'Unió Democràtica de Catalunya; Unió de Joves Demòcrata-Cristians de Catalunya; Unió Excursionista de Catalunya.

Per més adhesions podeu trucar al tel. 93/317.68.90 i deixar el vostre missatge al contestador automàtic amb les vostres dades i número de contacte.

Per les despeses de la campanya podeu ingressar donatius al númenro de compte 2100-1006-0100089188 de "La Caixa".

Plus (i aquí volem donar les gràcies molt especialment a Juan Luís Cebrián, a Rafael Barnardo i a Camilo José Cela Conde) han estat decisius per evitar qualsevol complicitat en la maniobra.

** L'OCB ja havia advertit, fa més de mig any, que la intenció de

Retevisión/Govern central era un greu error i que existien solucions alternatives -com s'ha demostrat ara amb el complet informe tècnic amès- que haurien evitat tot el problema (llargues i laborioses gestions efectuades durant molts mesos per l'OCB i les institucions a molts

nivells, realitat de la interrupció de la recepció de TV3 a Menorca gairebé els dos darrers mesos, etc). Després que la pressió popular hagués fet aconsellable la suspensió de les primeres proves, el Govern central i Retevisión es varen encaparroar, una vegada passades les eleccions generals, a mantenir el canvi de freqüència, fins al punt que no van saber evitar un conflicte totalment innecessari que els ha obligat finalment a rectificar en tota regla.

** No és cert que l'OCB, Volor, Es Mussol i les nombroses entitats culturals que els han donat suport hagin estat inflexibles. Molt al contrari, sempre han transmès un missatge tranquil·litzador i han dit que la guerra de les freqüències acabaria en armistici. Únicament, no en faltaria d'altra!, han denunciat la feta -com era la seva obligació- quan han vist que, malgrat el curs de les converses que es duïen a terme, per sorpresa s'havia interromput la recepció. D'altra banda, així que tenen notícia que Retevisión s'ha decidit de debò a arrenjar-ho, dirigeixen cartes de suport i de bona voluntat als directors generals de Retevisión i de Telecomunicacions del Govern Central. Qui ha quedat amb el cul a l'aire i en posició immillorable per dimnir, per molt que ara intenti adobar-ho, és el delegat menorquí, que havia assegurat que a Retevisión es treballava per a una solució des del març passat. Si era així, com és que al mes de juliol es posen en pràctica les noves freqüències sense esperar la solució anunciada? I, per què el subdelegat del Govern segueix pressionant (ell sí que pressiona des del seu càrrec) perquè el canvi de freqüència es dugui a efecte? I per què continua dient que el problema l'han d'arranjar els qui tenen els repetidors?

** Consideració final: perquè petits/grans desastres com el viscut a Menorca no es produeixin més, cal exigir que es resolgui la legalització de les freqüències amb la màxima urgència. □

El Tribunal Suprem confirma la condemna de Jaime Martorell com autor dels fets que provocaren l'incendi al repetidor de TV3

E.M.

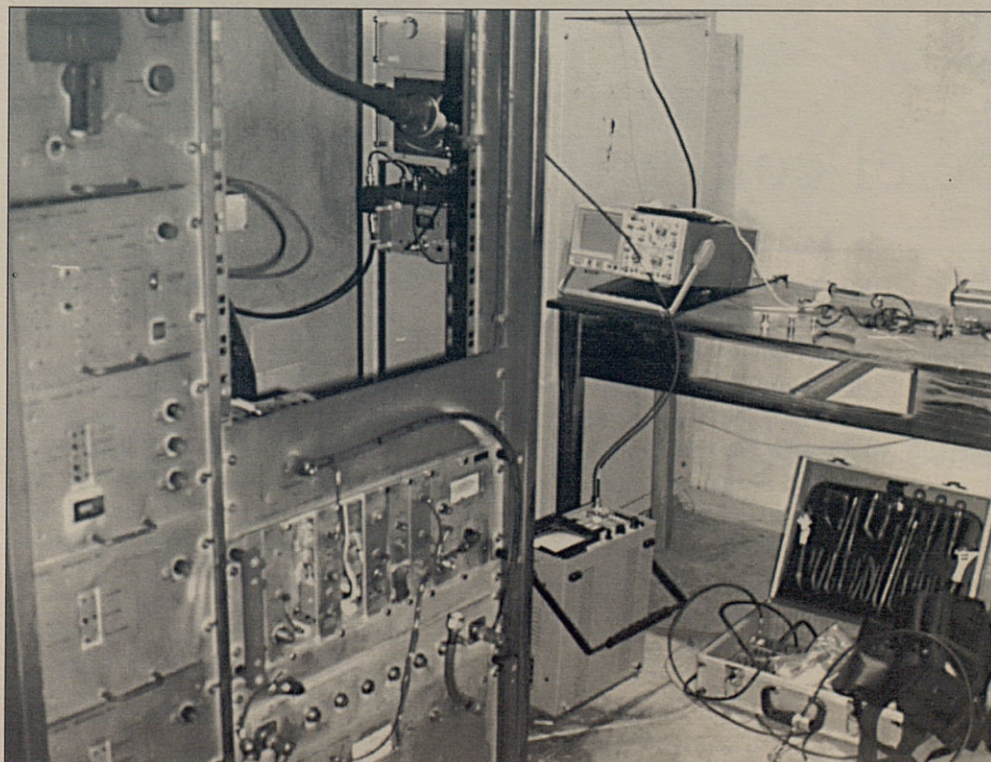
Tres anys després que l'Audiència de Palma (sentència del 7-6-1990, EL MIRALL núm.38, pp. 20-21)* hagués declarat Jaime Martorell culpable de l'incendi i estralls ocasionats al repetidor de televisió que l'Associació Voltor té instal·lat a la serra d'Alfàbia, el Suprem s'ha pronunciat recentment amb la mateixa contundència (sentència 1669/93, del 2-7-93). Creim que la millor i més exacta informació que podem oferir sobre el cas és repetir les consideracions que figuren en el propi document del Suprem:

"La concepció dels fets com constitutius d'un delictes d'estralls és correcta, en corres-

pondència amb la qualificació verificada pel Ministeri Fiscal i acusació particular. Sobre el fons d'índole patrimonial que té el delictes configurat en l'article 554 del C.P., s'incita la seva característica generadora d'un risc col·lectiu o comunitari, la seva potencialitat danyosa per sobre del resultat concret detectable, els mitjans de destrucció instrumentats, la malícia que secunda l'actuació de l'agent, l'ona d'alarma social que suscita (Cfr. sentència de 25 de setembre 1987). Basta observar l'alcanç quantitatiu dels danys originats, que excedeix de catorze milions, l'ús de substància com la gasolina, susceptible even-

tualment, en determinades circumstàncies, de desencadenar una explosió (Cfr. sentència del 5 de maig de 1988) i, particularment, que els propòsits de l'agent es varen comsumar gràcies a les destrosses originades en els 'aparells o instruments de transmissió per ones', supòsit que especifica previsió d'instància, amb la finalitat de privar la totalitat de les Illes Balears de la recepció de les cadenes de televisió que s'indiquen."

Conseqüentment, són confirmats els 6 anys de presó i el pagament de 14'5 milions de pessetes per danys i altres 3'5 milions per les costes del judici. □

* Per a més informació sobre l'incendi del repetidor de TV, vegeu també EL MIRALL, núms. 28, pp.44-48, maig 1989; 31, 80, setembre 89; 35, 17, març 1990, i l'esmentat 38, 20-21, juliol/agost 1990..

Instal·lacions de Voltor a Alfàbia, després de l'atemptat (1989).

La llengua, un fet de conquesta

Senyor director:

El motiu d'aquesta carta és denunciar el "regal" amb què un diari de Ciutat obsequia els seus lectors. Es tracta de la revista *Rutas de Mallorca*, que va començar a aparèixer dia 17 de juny. L'objectiu de l'empresa, en principi, és del tot lloable. D'una banda, informar del patrimoni cultural, paisatgístic, etc. de la nostra terra, i de l'altra -per què no?- augmentar l'índex de vendes.

Ara bé, allò que és vertaderament lamentable és el mitjà d'expressió que fa servir per transmetre el seu missatge: és vergonyós que la revista s'expressi en una llengua que no és pròpia d'aquí.

La terra, les muntanyes, la gent, les esglésies i els molins que veim a les fotografies -una meravella, per cert- no han sentit altra llengua que la catalana durant més de set-cents

anys. Ja és ben hora que la gent d'aquesta terra sàpiga que el castellà a Mallorca és una imposició i un fet de conquesta.

I amb això volem acabar dient que cap dels dos objectius marcats per aquest diari s'acompleixen: primer, perquè usant el castellà no informa fidedignament de quin és el nostre patrimoni cultural; i segon, usant el castellà no augmentarà l'índex de vendes.

Deim que no l'augmentarà perquè tota aquella gent que posseeixi un mínim de dignitat es negarà a comprar un fulletó l'objectiu del qual és, al cap i a la fi, contribuir a crear dins la consciència dels mallorquins que som un poble sotmès.

Marisa Cerdó i Martí Gené Ramis
Palma, 25 de juny 1993.

Molt bé el concert

Senyor director:

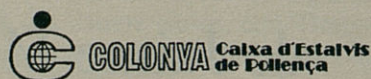
En primer lloc, felicitar-vos ben cordialment pel concert "Les Balears es presenten". Espere que el vostre viatge al País Valencià, tan ben programat i amb els guies d'excepció previstos, haja estat un èxit.

Pel que fa al concert va ser realment bonic, amb moments realment emocionants. Com ja sabeu com som els valencians els tocs surrealistes no hi faltaren gràcies al Tònio Ferrandis i al Bisiente Parra. A València, sobretot, les coses ja fa temps que són molt clares. A la Bonet i a

l'Ovidi anem a veure'ls, pagant o debades, amb organitzacions governamentals o amb aplecs "panques" les mateixes persones. Tanmateix està molt bé que Chanquete diga a crits que els valencians i els balears parlem el mateix i que els peperos blaveros assistesquen formalets a tot el recital per quedar bé davant els seus companys mallorquins.

Bo anècdotes a banda, molt bé, realment molt bé.

Josep-Vicent Garcia
Ciutat de València, 30-6-93

XIII Premi "Guillem Cifre de Colonya" de narrativa infantil i juvenil

Extracte de les Bases

I.- La Fundació Guillem Cifre de Colonya convoca la tretzena edició del Premi de Narrativa Infantil i Juvenil "Guillem Cifre de Colonya", en llengua catalana, destinat a premiar una novel·la sobre tema lliure per servir de lectura a infants i a joves de 8 a 12 anys d'edat.

II.- Podran concórrer al Premi tots els autors que ho desitgin, sempre que l'obra estigui escrita en català i sigui inèdita.

III.- Els escriptors que vulguin participar-hi hauran d'enviar els seus originals, escrits en llengua catalana, d'una extensió entre els 60 i 80 fulls de mida holandesa, a doble espai i per una sola cara i per triplicat a: COLONYA Caixa d'Estalvis de Pollença - Plaça Major, 7 - 07460 Pollença (Mallorca), o a qualsevol de les seves oficines, abans del dia 1 de Novembre de 1993, amb la indicació: Premi de Narrativa Infantil i Juvenil "Guillem Cifre de Colonya".

V.- El Jurat serà format per Mercè Escardó, Gabriel Janer Manila, Catalina Valriu i Núria Ventura.

VIII.- L'obra guanyadora del Premi Guillem Cifre de Colonya serà publicada per l'editorial La Galera.

IX.- La quantia del Premi serà de 750.000 pessetes, un terç de les quals s'entregaran al guanyador a compte de drets d'autor.

Pollença, Abril de 1993.

El text complet de les Bases poden sol·licitar-lo a la Caixa d'Estalvis de Pollença, tel. 534511.

Seamaster

Els valors més alts són els més profunds

Omega Seamaster Chronograph.
Cronògraf automàtic de busseig.
Titani i or de 18 quirats. Cronòmetre
amb certificat oficial. Calendari.
Corona collada. Pulsadors per a ús
sub-aquàtic. Vidre de zafir irratllable
i antireflector. Vàlvula de
descompressió per mitjà d'heli.
Submergible fins a 300 m./1000 peus.
Swiss made since 1848

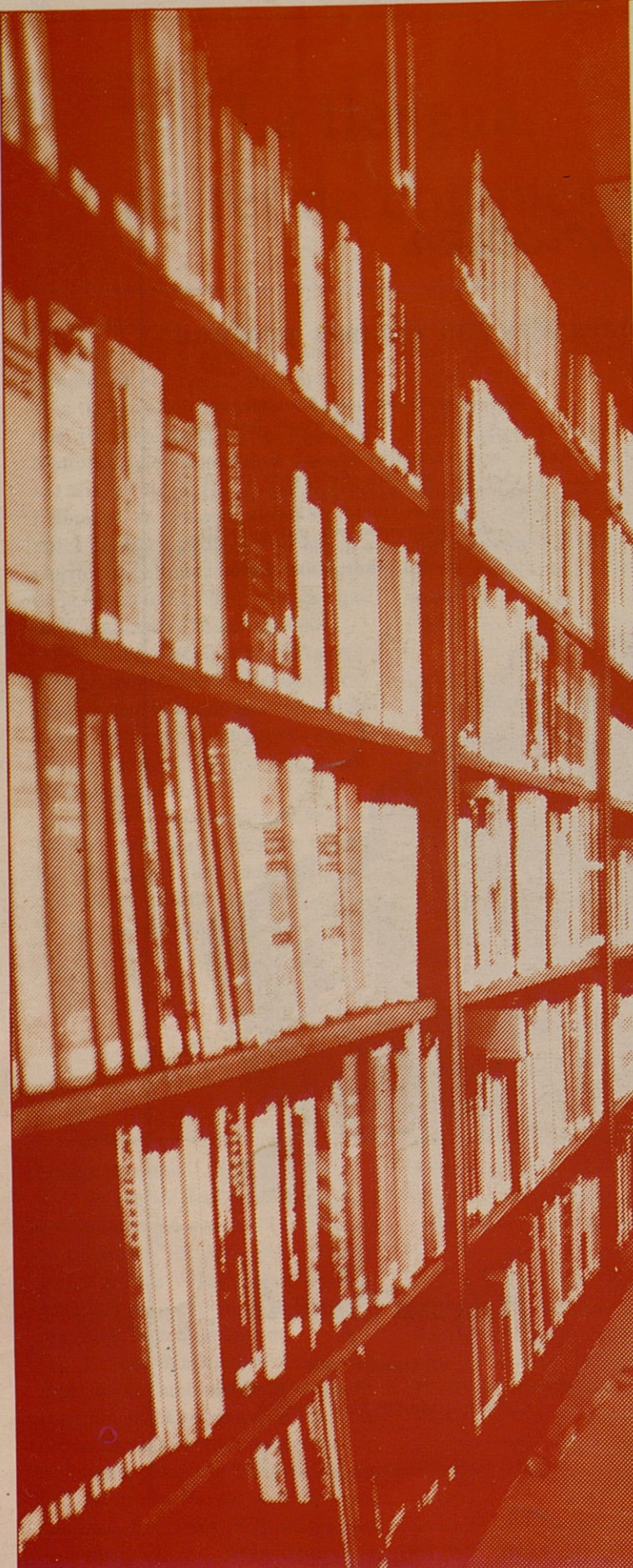

Ω
OMEGA

The sign of excellence

Relojería Española

FUNDADA EL 1885
C/COLON, 12 - TELS. 72 15 63 - 72 43 44
07001 PALMA DE MALLORCA

FEIM FEINA PER POSAR LA CULTURA A L'ABAST DE TOTHOM

A través del Centre
Coordinador de
Biblioteques i amb la seva
xarxa de 52 biblioteques,
el **CONSELL INSULAR DE
MALLORCA** apropa, dia a
dia, la cultura a tots els
ciutadans.

Aquest Centre, que va
nèixer l'any 1985 amb tan
sols onze biblioteques, en
l'actualitat cobreix
gairebé la totalitat de
l'àmbit insular, refermant
la decidida voluntat i la
tasca continuada del
**CONSELL INSULAR DE
MALLORCA** a l'hora de
posar la cultura a l'abast
de tothom.

**CONSELL INSULAR
DE MALLORCA**